

Bütün ülkelerin proleterleri birleşin!
Karkerên hemû welatan yekbın!

İŞÇİNİN SESİ

Demokrasi için tek yol devrim!
Yıl:11, Sayı:280, 8 Nisan 1985

Özal ABD'den nasıl bir pazarlık sonucuyla dönerse dönsün, emperyalist zincirin zayıf halkası Türkiye, bu çelişkiler kördüğümünün içinde debelenmesini sürdürecektir.

Zayıf halka olmanın güçlü bir nesnel mantığı vardır

Son günlerin en önde gelen haberi hiç kuşkusuz Özal'ın ABD ziyaretidir.

Özal Türkiye'yi ABD'de pazarladı. Pazar koşullarına, alıcıların durumlarına göre kimi zaman yardım dilendi, kimi zaman yardım dilenmeye gelmedik diye kendini ağıra sattı, Türkiye ordusunun NATO'ya katkıları konusunda "tehditler" ortaya attı. Rakip Yunanistan'a ilişkin olarak kimi zaman hırçın ve kıskanç bir çekişme içine girdi, kimi zaman hoşgörü ve anlayış jestlerinde bulundu.

Pazarlanan mala ilgi duyanlar Özal'a da ilgi gösterdiler. İlgi duymayanlar ise oralı bile olmadılar. Harward Üniversitesi, Türkiye'nin, Özal'a fahri doktor ünvanı verilmesi isteğini reddetti. Türkiye gazeteleri, bazı ABD gazetelerinin Özal'ın ziyaret haberini "tek kelimeyle bile" vermediklerinden yakındılar. Bir de, Kissinger gibi ilgisi 25 bin dolara belli bir süre için satın alınanlar oldu! "ABD'de herşeyin bir fiyatı vardır" dendi.

Özal'ın bundan önce gittiği başka ülkelerde de pazarlar kurulmuş, pazarlama havası içinde "resmi" ziyaretler olmuştu. Ama bu pazar başka pazar, böyle bir pazarda pazarlamacılık bambaşkaydı. Öyle ki, Türkiye kamuoyu, önceki ziyaretlerden pazarlama havasına alıştığı halde bu ziyaretteki havaya şaşırdı. Bu durumda Türkiye burjuvazisinin Polyannası Mehmet Barlas'a yine "iyimser yorum" işi düştü:

"İnsanların kafasının bu kadar karışık ve devletin süper çıkarlarının böylesine çok boyutlu olduğu bir ülkede Türkiye'nin sesini duyurmaya çalışan Özal'ı, alışılmış yöntemlerimizle değerlendirmek insafsız yorumlara sebep olabilir." *(Milliyet,* 3 Nisan 1985)

Barlas Özal için insaf dilenedursun, bu ziyareti öncesindeki ortam içinde ele alırsak onu daha iyi anlarız.

Ziyaretin öncesinde görülen bir olgu dolarlaşmadır. Dolar TL'yi köşeye sıkıştırmış, neredeyse istifaya zorlamaktadır. Herşey dolarla ölçülmekte, krediler ve mevduatlar dolarla anlam kazanmakta, gazetelerin yazdığına göre, TL. şimdilik bir tek ücret ödemeye yaramaktadır.

Bu ne demektir? Uluslararasılaşma süreci sınırları, ayrı para birimlerini aşma yolunda yürüyor. Ancak emperyalist sistem içinde bu süreç kapitalist sömürü ilişkilerinin egemenliği koşullarında yürüdüğüne göre, dünya parası da eşit, demokratik seçimlerle saptanacak değil! En güçlü kapitalist ekonominin, emperyalist sistemin en güçlü halkasının para birimi dolar, kendini dünya parası olarak dayatıyor.

Siyasal alanda da buna benzer gelişmeler oluyor. ABD, uzun süredir emperyalist sistemin en önemli siyasal odağıdır. Ama şimdi bundan farklı olarak ABD siyaset sahnesi sanki tüm emperyalist sistemin ortak siyaset sahnesiymiş gibi bir görünüm de kazanıyor. Emperyalist sistem içindeki her eğilimin, ABD Kongresi'nde ve yönetimi çevresinde bir lobisi, bir sözcüsü var. Türkiye'yle Yunanistan dünyanın bu ucunda birbirlerine girdiklerinde ABD'de de lobileri birbirine giriyor.

Son sıralarda Türkiye'nin emperyalist sistem içindeki çelişkilerde önemli bir düğüm olduğunu yazıp duruyorduk. Nitekim son sıralarda bölgede alevlenen ve Türkiye'nin konu ya da taraf olduğu olaylar epey fazladır: Ermeni sorunu, Yunanistan-Türkiye çatışması, Bulgaristan'daki Türkler yaygarası, Suudi Arabistan'la gelişen ilişkiler ve bununla bağlı olarak, kurulmaya çalışılan bir Suudi Arabistan-Türkiye-Mısır üçgeni, son olarak İran-Irak savaşının tırmanması. Ayrıca bir de ABD ile Türkiye'nin arasında tekstil ve demir-çelik ürünlerinin ABD'ye ihracatı gibi sorunlar vardır.

Türkiye'nin pazarlıkta ya konu, ya taraf olduğu bu olaylar, sorunlar dizisinin ipleri dönüp dolaşıp ABD siyaset sahnesinde biraraya geliyor. Çatışmalar, sürtüşmeler orada da sürüyor. Pazarlıklar yürüyor.

Özal'ın ABD gezisi, tüm bu olaylara ilişkin yürüyegelen pazarlıklarda bir dönemeci temsil ediyor. Özal'ın oraya gitmesiyle, pazarlıkta şimdilik belli sonuçlara varılması üstüste düşüyor. Özal orada alış-verişi resmen de bağlayacak.

Ancak emperyalist sistem, hele ki bugün, pazarlıkta ulaşılan belli sonuçların, değişmeden ne kadar dayanabileceği hiç belli olmayan bir ortam içindedir. Bu Türkiye'nin bulunduğu bölgede daha da geçerlidir. Özal ABD'den nasıl bir pazarlık sonucuyla dönerse dönsün, emperyalist zincirin zayıf halkası Türkiye, bir çelişkiler kördüğümünün içinde debelenmesini sürdürecektir.

Bu kördüğümün çözümü bölgemizde devrim, bölgemizde devrimin de en önemli bir anahtarı Türkiye'de devrimdir.

Cemile Çakmak

Türkiye, devranın ne göstereceğini sınıf savaşımının belirleyeceği bir ara dönem yaşıyor

Acaba devran ne gösterecek

Son günlerde iç siyasetteki havayı en iyi veren, bizce İlhan Selçuk'un şu sözleridir:

"Türkiye'nin siyasal çalkantısı dinmiş değil, artarak sürüyor. Tarihsel gel-gitler sertleşiyor; durmuş ve oturmuş bir toplum görünümünden uzaktayız.

"Bekleyelim bakalım devran ne gösterecek?" *(Cumhuriyet,* 17 Mart 1985)

Gerçekten de Türkiye, devranın ne göstereceğini sınıf savaşımının belirleyeceği bir ara dönem yaşıyor ve bu ara dönem, devranın devrim göstereceği koşullara doğru hızla ilerliyor. Bu durumu olanaklıysa önlemek, olanaklı değilse göğüsleyebilir duruma gelmek için burjuvazinin geriden gelen alternatif üretme hazırlığı harıl harıl sürüyor.

Faşistler, bir yandan ordu, devlet kademelerinde yerlerini pekiştirip yeni yerler ediniyorlar. Tarım Bakanlığı'na son yapılan tayinler bunun yansımasıdır. Öte yandan, faşistler, hem ANAP içinde, hem Muhafazakâr Parti adı altında, hem de MDP'yi MHP gibi bir partiye dönüştürebilme umuduyla uğraşıyorlar.

Türkiye'de siyaset, burjuvazi için o denli büyük riskler taşıyor ki, at yarışlarında çeşitli atlara birden oynar gibi, herkes birkaç partiye oynuyor. Bu arada AP çizgisi de hem ANAP'ta bir kanat eliyle ANAP içinde denemelerini sürdürüyor, hem de DYP kongresine hazırlanıyor.

Yazar en sonunda DYP'ye üye oldu. Bunun hemen ertesinde Avcı, partiyi kimselere bırakmayacağını açıkladı.

Ayrıca, DYP Türkiye'de "gidiş ya faşizme ya komünizme" diye bir görüş savunuyor. Türkiye komünizme gitmesin diye elinden geleni yapacağına göre, bu görüşle DYP, işler çok sıkışırsa faşistlere destek vereceğini açıkça dile getirmiş oluyor.

Şimdi gelelim MSP'lilere. Bunlar da hem ANAP içinde, hem Refah Partisi içinde birşeyler yapmaya çalışıyorlar. Bunların en büyük destekleri Suudi Arap sermayesidir. En başarılı oldukları alan da Suudilerle ortak şirketler kurmaktır. ANAP'ta da çok "başarılı" görünüyorlar ama gerçekte "başarılı" olan eski MSP'nin aynısı bir çizgi değildir.

Türkiye'nin emperyalistleşme çabaları içinde, özellikle ANAP'a ilişkin olarak, giderek sık duyulan bir söz var: "Türk-İslam sentezi". ANAP'ta MSP-MHP çizgilerinin kavgası bu sentezi oluşturma sürecinin bir parçasıymış. Ancak bu süreç içinde eski MSP çizgisi bugünkü koşullarda finans kapitalin gereklerine daha uygun bir içeriğe doğru değişiyor. Bu nedenle de ANAP'ta MSP'nin başarısı diye görünen, MSP'den farklı bir çizginin başarısıdır.

Sosyal demokratlara gelince. Son günlerde en büyük hareket buradadır. Rahşan Ecevit *Cumhuriyet*'te, *Nokta*'da, hatta *Hürriyet* gibi gazetelerde bile günün ana konuları arasında yer aldı. Tavanda Rahşan Ecevit'in belirmesiyle, DSP'nin "tabandan" kurulma çalışmaları da hızlandı. Partinin Haziran 1985'de kurulacağı söyleniyor.

Bu arada Rahşan Ecevit, *Hürriyet*'in sorularına ilginç yanıtlar vermiş. Öteki sosyal demokrat partilerin icazetli kurulduklarını söylüyor. Bugünkü ortamı şöyle değerlendirmiş:

"Bizim görüşümüze göre ve Batılı demokrasi ölçütlerine göre, demokrasiyle bağdaşmayan bir rejim çerçevesi var ortada... Çerçevenin genişletilmesi gerek. ... Haklar ve özgürlükler üzerindeki bütün kısıntılar, sınırlamalar olduğu gibi duruyor.

"Anayasa'da ve yasalarda değişiklikler yapılarak bu çerçevenin genişletilmesini istemek anayasal bir hak olduğu halde, kurulu partilerden çoğu, bu yönde kamuoyu oluşturmaya başlanması için bile zamanı erken buluyorlar." *(Hürriyet,* 2 Nisan 1985)

Bu sözlerden anlaşılıyor ki, delinmenin eşiğine gelmiş Anayasa'yı "delmeyi savunma onuru" DSP'ye düşecektir.

Yine Rahşan Ecevit, bugünkü olumsuzlukları sıralarken şöyle diyor:

"Türkiye gerçek demokrasiye erişmedikçe, Batı Avrupa'dan uzaklaşıyor. Batı Avrupa'dan uzaklaştıkça da bir yandan ABD'nin, öbür yandan aşırı ölçüde tutucu olan ve demokrasinin yanından bile geçmeyi günah sayan bazı İslam ülkelerinin etki alanı içine giriyor."

Rahşan Ecevit'in bu sözlerinden, Türkiye'de sosyal demokrasinin neyin uzantısı olması istediği anlaşılıyor: Batı Avrupa sosyal demokrasisinin. Bu arada, "gerçek demokrasi" derken kastedilenin Batı Avrupa türü bir demokrasi olduğu da açığa çıkıyor. Halkın gerçek demokrasi özlemleri, hiç de *gerçek olmayan* Batı tipi bir demokrasi *hayalleriyle* uyutulmaya çalışılacaktır. Rahşan Ecevit'in şu sözleri bunu da dolaylı olarak anlatıyor:

"... Halkın özlemi ve izlenimi, etkili bir güce dönüştü. Anayasa ve yasalar değişmediği, bunların getirdiği ağır sınırlamalar sürdüğü halde, gitgide daha rahat konuşulup yazılır oldu."

Yani Rahşan Ecevit diyor ki, halktaki güçlü demokrasi özlemi Anayasa ve yasaları daha şimdiden fiilen deliyor, bu özlem bir de patlarsa düşünün ne olur. İşte DSP bu "tehlikeye" karşı doğuyor.

12 Mart sonrasını yaşamıyoruz. Nice devrimci sınıf savaşlarının deneyimini yaşamış görmüş halkımız, artık Batı tipi demokrasinin de üstelik hayallerine pabuç bırakmayacaktır. Çünkü o devrimci sınıf savaşımı deneyimini yaşatan işçi sınıfımız da bugün gerçeği ve oyunu çok daha iyi görür, öfkesi bilenmiş, savaşa hazır durumdadır.

S. Günbudak

İŞÇİNİN SESİ
Türkiye'den 4 kitap gönderilerek abone olunabilir. ■ Yazışma adresi: PO Box 407 London, E16 2EA ■ Baskı: Morning Litho Printers Ltd (TU) ■ Gönderilen yazıları yayınlayıp yayınlamama ve tersine bir istek belirtilmedikçe düzeltme, ya da kısaltma hakkı yayın kurulunundur. Hiçbir yazı geri gönderilmez.

Yalnızca partimize değil komünist ilkelere de saldırıyorlar

Ali H.K. "*İşçinin Sesi* Nereye Gidiyor" başlıklı yazısında Türkiye işçi sınıfının, devrimci hareketin bugünkü durumundan yola çıkarak partimizin komünist çizgisine dil uzatmaya çalışıyor. *İşçinin Sesi*'nin menşevizmle ayrışma döneminde söylediği şeyleri tekrarlıyor. Bölünme, dağınıklık vb. Buradan kalkarak birlik fikrini vurguluyor oradan da bir başka sonuca, klasik komünist partisi modelinin dogmatik olduğu sonucuna ulaşıyor.

İşçinin Sesi, 1979'da bölünme ve dağınıklıktan söz ederken bunu yenmenin yolunu basit bir birleşme olarak değil, doğru ideoloji temelinde birleşmek olarak göstermişti.

Ali H. K. ise bugün pekçok devrimcinin aynı partide olmaması için bir neden olmadığını söylüyor. Birlikten yana olan çok sayıda devrimcinin olduğu doğrudur. Ancak bunlar nasıl bir araya gelecekler? Genel olarak devrimin, sosyalizmin iyiliğinden söz eden herkes bir çatı altında toplanabilir mi? Toplanırsa bu çatının adı ne olur? Gönül ister ki işçilerin tek ve güçlü bir siyasal örgütü olsun. İşçi sınıfının çeşit çeşit burjuva ve küçük burjuva eğilimler arasında bölünmüş olması, harekete pratik olarak da zarar vermektedir. Bizim amacımız gerçek komünizmin aktif nüfus içinde çoğunluğu kazanmasıdır. Partimizin komünist hattını güçlü bir örgüt yaratarak etkin bir maddi güç haline dönüştürmek, yığınları partimizin yanına kazanmak bugün yapmamız gereken çalışmadır. Ali H. K. ise gözünü komünizmden başka taraflara çevirmiş, küçük burjuva görüşlerden yardım ummaktadır.

Ali H. K.'nın işçi sınıfının parçalanmışlığıyla ilgili olarak Lenin'den yaptığı alıntıyı kullanış biçimi de çok ilginçtir. Alıntı şöyle: "Şimdi bile Alman işçi sınıfı deyim yerindeyse bir sürü ideolojiler arasında parçalanmıştır." Bu alıntıyı doğru anlıyorsak şöyle bir sonuca ulaşmamız gerekir: Bu parçalanmışlığı gidermenin yolu doğru görüşlerin yayılması, daha geniş, daha geniş yığınlar tarafından benimsenmesinden geçer. Ali H. K. ise bu alıntıdan *İşçinin Sesi*'nin hegemonya anlayışına karşı çıkmak için yararlanmaya kalkıyor! Ve Lenin'i sorumsuzca tahrif etmiş oluyor.

Karadağ aynı sorumsuzluğu parti ilkelerinde de gösteriyor. Şu dönemde merkeziyetçiliğin en gerekli şey olduğunu söylemek şöyle dursun, "kendi hakları"nı, "demokrasi"yi ön plana geçiriyor. Peki, bizler bugüne kadar neden merkeziyetçilikten, disiplinden hiç sıkılmadık? Yoldaşça güvenimizi sımsıkı tuttuğumuz, komünist partisi yapısını teorik olarak iyi anladığımız için. Partimizin bundan sonra da aynı yoldan yürüyeceğine eminim.

Yoldaşlar, bizler değişik görüşlerle aynı partide birleşmeye değil ama eylemde bir araya gelmeye her zaman hazırız. İşçileri tarihsel misyonlarına çekmeyi başka türlü başaramayız.

Ali H. K. partimizdeki işçi oranını araştırıyor. Gerçek rakamlar bir yana örgütün kimliği üyelerinin işçi olmasıyla ölçülmez. Üye ve yöneticilerin hangi sınıftan geldikleri *hiç* önemli değildir. Burjuva, küçük burjuva kökenli üylerimiz, yöneticilerimiz vardır, olacaktır ve olmalıdır. Önemli olan hangi kökenden gelirse gelsin üyenin işçi sınıfı ideolojisi temelinde, komünist disiplin altında, işçi sınıfının utkusu için çalışıp çalışmadığıdır. Ali H. K. herşeyi tepetakla ediyor. Şunu da belirtelim ki, işçi üyeler arasından olabilecek en çok sayıda profesyonel devrimciler yetiştirmek baş görevlerimizden biridir.

Ali H. K. ve yandaşlarına parti düşmanları demek yetmez. Onlar yalnızca partimize değil, onunla birlikte proletarya ideolojisinin en temel kavramlarına, komünizmin ilkelerine de karşı çıkıyorlar.

Fehmi Sarpkaya, Marmara

Gericiliğin iğrenç saldırısını sergileyelim

Geçen haftalarda Londra'da, bir Türk radyosuna ve Türkçe gazetelere verilen ilanlarda şu duyuru yapılıyordu: "Bulgar vahşetini protesto etmek için pazar günü Trafalgar Meydanı'na akın akın, büyük dalgalar halinde gelerek gücümüzü, gür sesimizi duyuralım."

Yürüyüş günü Trafalgar Meydanı'nın miting için ayrılan arka bölümünde 300-500 arasında Türkiyeli ve Kıbrıslı toplandı. Yapılan çeşitli konuşmalardan sonra İstiklal Marşı okundu. Arkasından alkışlarla "Türkiye Türkiye" sloganları atılarak milli futbol takımı havasıyla Bulgar Büyükelçiliği'ne yürüyüş başladı. Yürüyüş sırasında sık sık atılan sloganlar şunlardı: "Kırmızı-beyaz, en büyük Türkiye, başka büyük yok", "Bulgarlar kahrolsun", "Kahrolsun komünizm".

Bu konuda *İşçinin Sesi*'nin 279. sayısında C. Çakmak yoldaşın konuya yaklaşımımızı gösteren çok güzel bir yazısı çıktı. Ben bu mektubumda burjuva basınının çeşitli çıkar hesapları sonucunda konuyu nasıl çarpıttığına değinmek istiyorum.

Bulgaristan'daki Türklerle ilgili haberler bu senenin başlarında basında yer almaya başladı. Haber "kaynakları" Bulgar Türklerinin Türkiye'deki yakınlarına yazdıkları mektuplardı. Haberlerin mektuplarla Türkiye'ye gelmesi olaylar süresince hiç kesilmedi! Son üç ay içinde, bazı kaynaklara göre 600, Balkan Türkleri Kültür ve Dayanışma Derneği Başkanı Mehmet Çavuş'a göre ise 6000 Türk öldürüldü. Ama nedense, uzaydaki uydular yoluyla evlerin odalarının bile gözlenebildiği günümüz koşullarında ne Türk hükümeti, ne Avrupa İnsan Hakları Komisyonu ne de bir başka odak "cinayetleri" bir türlü kanıtlayamadı.

Önce Türk hükümeti bir nota gönderdi. Cevabı geldi. Cevabı anlamadık diye bir nota daha gönderdi. Onun cevabına da "konuya bir açıklık getirmiyor" diyerek tekrar bir nota gönderdi. Bu süre zarfında da konu sürekli olarak gündemde, kaynağı bilinmeyen, dedikodu çerçevesinde sürdürüldü.

Halbuki Türk hükümetinin gerçekten bir katliamın olup olmadığını, olayların hangi boyutlarda geliştiğini anlayabilmesi için Bulgar hükümetinden, birkaç parlamenterin ve bir TRT muhabirinin o ülkeye gitmesi için izin alması hiç de gerekmez. Günümüzde ülkeler arasındaki haberleşme hem böyle geri teknolojik düzeyde değil, hem böyle katı diplomasi çerçevesinde yürümüyor. Gerek Türkiye'nin, gerek Bulgaristan'ın, gerekse diğer bütün ülkelerin haber alma örgütleri bu haber iletişimini bir sürü yoldan, diplomatik izin almaksızın yapabiliyorlar. Ne Bulgaristan milyonlarca kilometre uzakta, Ay'da bir ülkedir, ne de bu ufak ülkenin içinde Türk azınlıkların yaşadığı köyler vahşi Afrika ormanlarının içinde kaybolmuş durumdadır! Bu işin dedikodu safhasından çıkartılıp, olayın hangi boyutlarda olduğuna dair on bilgilerin toplanması istense, elçilik mensuplarınca bile yapılabilirdi.

"Bir heyet göndermemizi kabul etmiyorlar, bu nedenle durum hakkında hiçbir şey bilemiyoruz" diyerek konuyu sürüncemede bırakan hükümetin yanısıra, "üzümünü ye bağını sorma" türünden habercilikle burjuva basını da üzerine düşen görevi layıkıyla (!) yapıyor. Artık mektuplardan edinilen haberlerin yanına bir de uluslararası platformlardan haberler serpiştirmeye başladılar. Konunun, Avrupa İnsan Hakları Konseyi'ne, Uluslararası Af Örgütü'ne götürüldüğü yazılıyor. Ayrıca İslam aleminin Bulgaristan'a ambargo hazırlığı içinde olduğu, bu konuda İslam Konferansı'nda yapılan çağrının geniş yankılara yol açtığı Mart başlarında bütün burjuva basınında yer aldı. Bir ay sonra, 1 Nisan 1985 günü aynı konuyla ilgili haberler yine gazetelerin ön sayfasındaydı. *Milliyet*'te "Bulgarlara ültimatom" başlığıyla çıkan haberin alt başlığı "Kuveyt, Türklere yapılan baskılar sürerse Bulgaristan'ı boykot edecek" şeklindeydi. Başlıkların altındaki yazı ise şöyle: Kuveyt Sosyal Reform Derneği Başkanı Abdullah Ali el-Mutena Jivkof'a gönderdiği mesajda Bulgar mallarını ve turizmini boykot edeceğiz, dedi. Aynı gün, yani 1 Nisan'da *Günaydın* gazetesi büyük puntolarla "Arapların Boykotu" diye başlık atmış. Altındaki yazıda ise yine Kuveyt Sosyal Reform Derneği Başkanı el-Mutena'dan söz ediliyor. Bu el-Mutena bütün Arap alemi adına davranabildiğine göre, ya kendileri pek mutena biridir, ya da burjuva basını işi alelacele şişireceğim diye balonun neresinden üfleyeceğini şaşırmış!

Basındaki olaylarla ilgili karmaşa 17 Mart 1985 tarihli *Günaydın*'ın baş sayfasındaki "Bulgaristan'da Neler Oluyor?" başlıklı yazı ile özetleniyor: "Bulgaristan'daki Türklerle ilgili gelen ve yayınlanan haberlerin büyük çoğunluğu yabancı kaynaklı. Türk hükümeti bile şimdiye kadar bu ülkede Türklere yapılanlarla ilgili olarak ayrıntılı bir açıklama yapmadı. Anadolu Ajansı bile, Amerikan New York Times gazetesine, TRT ise Alman DPA Ajansı'na dayanarak bir haftalık haberleri duyuruyorlar. Bu haberlerin doğruluk derecesi bilinemiyor. Bulgaristan'da olanlar konusunda tamamen yabancı kaynaklara bağımlılık sürüyor."

Aynı sıralarda Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Yalım Eralp şöyle bir açıklama yapıyor: Mutlaka bir sorun var. Bir sorun olmasa yerli yabancı basın organları herhalde boşuna yazmazlardı. *(Günaydın,* 7 Mart 1985)

Hükümetle basın elele verip, doğruluğunu araştırma sorumluluğunu duymadıkları haberlerle işi "Kahrolsun komünizm", "Milliyetçi Türkiye" sloganları atılan azılı gerici yürüyüşler düzenlemeye vardırdılar. 22 Mart 1985'de İstanbul'da düzenlenen "Bayrağını al, yürüyüşe gel" adıyla düzenlenen mitingde açılan pankartlar ve atılan sloganlar şöyle idi: "Demir perde de olsa Türklük güneşi parlayacak", "Anavatan seninle beraber", "Allahüekber", "Yamyam Jivkof". Tek sözcükle iğrenç!

İnsanlar gerçekten bir ülkede insan haklarının zedelenmesinden kaygı duyuyorlarsa, neden Türk okullarında Türkçe okumaya zorlanan, kendi dillerinde konuşmaları yasaklanan Kürtlerin sorunlarını çözümlemeyi bölücülük olarak kabul ediyorlar, sormak gerekir.

Başka bir deyişle sorun bir azınlığın "ezilmesi" sorunu değildir. Bu konuyu hem anti-komünist propaganda yapabilmek için, hem de batıya yamanabilmek ve Arap ülkelerine daha çok mal satabilmek gibi çıkarlarla kullanıyorlar.

Başak Uludağ, Londra

Gazetemizin baskıya verileceği sırada Sudan'da askeri bir darbe oldu. Numeyri'nin Genel Kurmay Başkanı'nın liderliğinde yapılan darbenin gerçek kimliğinin ortaya çıkması için zaman gerekiyor. Bu nedenle, darbe öncesi hazırladığımız yazıyı değiştirmeden veriyoruz.

Sudan'da halk hareketinin devrimci kabarışı

Sudan'da genel grev var. 3 Nisan tarihinden beri ülkenin dış dünya ile ulaşım, iletişim bağları kesilmiş durumdadır. Devlet Başkanı Cafer Numeyri ise ABD'de "tedavi" oluyor. Bir başka deyişle, yükselen halk muhalefeti ile başa çıkabilmek ve hasta Sudan kapitalizmini "tedavi" edebilmek için emperyalizmin uzmanlarından akıl alıyor.

Sudan burjuvazisini keskin bir siyasal bunalımla karşı karşıya bırakan son olaylar özetle şöyle gelişti:

Bir süredir, emperyalizmin uygulanması için baskı yaptığı ekonomik siyaseti, yığınların öfkesini patlatır korkusuyla yürürlüğe koyamayan Sudan burjuvazisi geçtiğimiz günlerde bu siyaseti uygulama kararı aldı. Sudan parası dalgalanmaya bırakılırken, temel ihtiyaç maddelerine büyük oranlarda zamlar yapıldı. İşçilerin, emekçilerin ücret artışı yönündeki istemlerine ise olumsuz yanıt verilmesi kararlaştırıldı.

Bu karar, koşar adım ilerleyen enflasyonun boğucu etkisiyle bunalan halk yığınlar için bardağı taşıran son damla oldu. Halkın sokağa döküleceğini hesaplayan Numeyri yönetimi, erken davranarak çeşitli muhalefet liderlerini tutuklattı. Öte yandan şeriat uygulamalarını yavaşlatarak, Güney Sudan'dan kuzeye doğru ilerleyen gerillalarla uzlaşma zemini aradı. Ancak, bu manevralar yığınların başkentte "ekmek ve demokrasi" belgileriyle sokağa dökülmelerine engel olamadı.

Bundan birkaç hafta önce üniversite öğrencilerinin eğitim sistemi ve siyasal yapıya ilişkin istemlerle düzenledikleri bir yürüyüşe halk da katıldı. Bu katılımla "açların yürüyüşü" niteliğini alan gösteride, polis ve göstericiler arasında çatışma çıktı. Çok sayıda insan tutuklandı. Ancak gösteri bir kıvılcım görevini gördü. Hartum'da ardarda gösteriler yapılmaya başlandı.

2 Nisan günü doktor, teknik eleman, avukat örgütleri bir gösteri düzenledi. Yürüyüşe işçiler, emekçiler, öğrenciler, öğretim üyeleri de katılınca, 2 Nisan günü, on binlerce insan, Hartum'da, Sudan tarihinin gördüğü rejim aleyhtarı en büyük gösterilerden birini yaptılar. Ordu ve polisin önceden büyük çaplı tutuklamalar yapmış olmasına karşın, hükümetin yasadışı ilan ettiği bu gösteri yapıldı. Göstericiler ile ordu birlikleri çatıştı. Ölenler, yaralananlar oldu. 1500'ü aşkın gösterici tutuklandı. Bütün bunlara rağmen rejim aleyhtarı gösterilerin diğer büyük kentlere de sıçradığı bildiriliyor.

Numeyri ABD'de iken meydana gelen bu gösterilerde genel grev çağrısı yapıldı. Rejime kin ve öfke ile bakan halk, bu çağrıya coşkuyla katıldı. 3 Nisan tarihinde başlayan genel grev Sudan'da hayatı durdurdu. Fabrikalar, okullar, işyerleri, havaalanları kapandı. Ülkenin dış dünya ile bağları koptu.

Sudan'dan son gelen haberlerde, ordu ve polis içinde ayrışmanın had safhada bulunduğu, ülkenin iktidar partisi olan Sudan Sosyalist Birliği'nin yığın tabanının son derece zayıfladığı bildiriliyor. Örneğin, on binlerce insanın katıldığı 2 Nisan gösterisinden bir gün önce, hükümetin düzenlediği bir başka gösteriye, her türlü devlet olanağının kullanılmasına karşın, ancak 3500 kişi katıldı.

Gerçekten, halk muhalefetinin devrimci kabarışını da dikkate alırsak, Sudan burjuvazisi tarihinin belki de en zayıf günlerini yaşıyor. Ülkenin insanlarına, "Açların Gözbebekleri"nden başka birşey vermeye ne isteği, ne de mecali olan bu burjuvazi, Sudan halkı için *gereksizdir*.

Haluk Moralı

Güney Afrika burjuvazisinin devrim korkusu

Güney Afrika'da sınıf savaşımı yükselerek gelişiyor.

Yılbaşından bu yana iki büyük patlama oldu. Şubat ayında, Capetown çevresinde Crossroads gecekondu semtindeki halkı bölgeden sürmek isteyen polis birlikleri ile, buna izin vermek istemeyen ve barikat savaşıyla hakkını korumaya çalışan halk arasında kanlı çarpışmalar oldu. Bu yerel ayaklanma iki günden fazla sürdü ve 18 kişi öldü. Sonunda hükümet bazı ödünler vererek geri çekildi. Gecekondu semtinde oturan işçiler mart ayının sonuna dek işbaşı yapmadılar.

Sharpeville katliamının yıldönümü olan 21 Mart'ta ise, son haftalarda polisin öldürdüğü 13 kişi için bir anma toplantısı yapmak üzere Uitenhage'de toplanan siyahlara polis ateş açtı, 19 kişiyi katletti. Langa katliamı olarak bilinen bu olay, uluslararası kamuoyunda büyük tepki topladı. Güney Afrika'daki ırkçı rejime karşı muhalefet daha da güçlendi. Bu arada zahireyi kurtarmak isteyen liberaller Kamu Güvenliği Bakanı'nın kellesini istediler. Hükümet bu istemi kabul etmedi ve siyahların polise benzin bombalarıyla saldırdığını ileri sürdü. Ancak, ateş açma emrini veren polis komiseri, rejime bir 1 Nisan şakası yaptı ve kimsenin kendilerine saldırmadığını ve benzin bombaları atılmadığını, belgi atan, el kol hareketleri yapan yığına ateş açma emri verdiğini açıkladı. *(BBC-TV* yayını, 1 Nisan 1985)

Bu olay rejime karşı her alanda yükselen halk muhalefetinin kinini bilemekten başka bir işe yaramadı.

Halkın devrimci savaşımının giderek artan dozajda, adı daha önce hiç duyulmadık yörelerde bile patlak vererek kendini göstermesi, çeşitli alanlardaki demokratik savaşımın devrimci savaşıma, ANC'nin silahlı savaşım stratejisine bağlanmakta olması, Güney Afrika burjuvazisine korkulu düşler geçirtiyor. 1917 Ekim Devrimi'nden bu yana dünya burjuvazilerinin neredeyse genetik bir özelliği haline gelen "devrim korkusu" ülke içinde ve emperyalist ülkelerde dalga dalga yayılıyor.

Burjuvazi, 1962'den beri zindanda tuttuğu ANC lideri Nelson Mandela'nın bile adından yararlanmaya çalışıyor. Şubat ayı içinde Devlet Başkanı Pierre Botha, şiddeti reddettiğini açıklaması koşuluyla Nelson Mandela'nın serbest bırakılabileceğini açıkladı. Böylelikle yığın tepkilerini biraz olsun yumuşatabileceklerini, uluslararası planda koz toplayacaklarını sanan burjuvaziye Mandela'nın yanıtı sert oldu. Güney Afrika *halkına* seslenen Mandela şunları söyledi:

"Hükümetin bana dayatmaya çalıştığı koşullar beni şaşırttı. Ben şiddet yanlısı birisi değilim. ... Ancak ve ancak, bütün diğer direniş biçimlerinin yolları bize kapandığında silahlı savaşıma yöneldik. Botha, ... kendisi şiddeti reddetsin. Irk ayrımı rejimini kaldıracağını söylesin. Halkın örgütü ANC üzerindeki yasağı kaldırsın.

"Ben kendi özgürlüğüme değer veriyorum ama, sizin özgürlüğünüzü daha çok düşünüyorum. ... Doğuştan kazandığım hakkı satmayacağım gibi, halkın doğuştan kazandığı özgürlük hakkını da satmayacağım. Halkın, sizin yasaklanmış örgütünüz ANC'nin temsilcisi olarak hapisteyim. ...Ben ve sizler, yani halk özgür değilken, herhangi bir taahhüt altına giremem ve girmeyeceğim.

"Sizin ve benim özgürlüğüm birbirinden ayrılmaz." *(ANC açıklaması,* Şubat 1985).

Mandela'nın çağrısı, halk için önemli bir bilinç ve direniş simgesi oldu. Ve 1985'in ilk üç ayının hızlı gelişmeleri, dünya burjuvazilerinin Güney Afrika'ya "yapıcı yaklaşım"larını daha da zorlaştırdı, "eleştiriler" arttı.

Emperyalistlerin Güney Afrika'da ırk ayrımına dayalı sisteme *bugün* "eleştiri" yöneltmeleri ve timsah gözyaşları akıtmaları kendi içinde önem taşımıyor. Onların *neden* böyle söyledikleri, ne söylediklerinden daha önemlidir. Basın organlarından okuyalım:

"Çoğu iş çevresinin ırk ayrımcılığına son verilmesini istemesinin bir nedeni, eğer ayrı tutmazlarsa Güney Afrika kapitalizminin de ırk ayrımcılığının — erkin muhtemelen kanlı bir şekilde radikallerin eline geçmesi ve böylece ekonomik olduğu kadar toplumsal bir çöküşe de yol açmasıyla sonuçlanabilecek — muhtemel yazgısını paylaşacağından duydukları korkudur." *(Financial Times,* 26 Mart 1985)

Guardian Weekly, 31 Mart tarihli başyazısında, Güney Afrika'da ırk ayrımcılığının, bırakın zalimliğini, *artık ekonomik olmadığını* yazıyor.

Newsweek, sorunu çok daha açık olarak ifade ediyor. Devrim korkusunu çekinmeden yazıyor:

"Şimdilik, ABD siyasetini çizenler ve ırk ayrımcılığına karşı kampanya yürütenler, barışçıl bir uzlaşma için henüz bir şans bulunduğunu varsaymalıdırlar. Devrim yolda olabilir, ancak, beyaz Güney Afrika güçlü bir siyasal, ekonomik ve askeri makinedir. Devrimin hesaplaşma günü yıllarca, hatta onlarca yıl ertelenebilir." *(Newsweek,* 11 Mart 1985)

Devrim korkusu dünya burjuvazisinin ruhuna yer etmiştir. Umarız burjuvazinin korkusunun ecele yararı olmaz ve Güney Afrika'da devrimle dünya devrimi önemli bir dönemeci daha aşar.

Salih Can

Şili'de öfke kabarıyor

Pinochet, Şili'de halk muhalefetinin her yükselişine, artık gizli terörü arttırarak yanıt veriyor. Mart ayında sıkıyönetimin üç ay daha uzatılmasından sonra, geçtiğimiz günlerde meydana gelen iki olay, faşist intikam çetelerinin yeniden piyasaya çıktıklarını gösteriyor.

Birinci olayda Katolik kilisesi yöneticilerinden birinin iki oğlu, polis tarafından öldürüldü. Polis, ölümlerin silahlı çatışma sonucu meydana geldiğini açıklarken kilisenin insan hakları bölümü yetkilileri, her ikisi de Devrimci Sol Hareket (MIR) üyesi olan gençlerin bir süredir gizli polisçe izlenmekte olduğunu söyleyerek, olaydan polisi sorumlu tuttu.

İkinci olay yine başkent Santiago'da meydana geldi ve aynı gün iki ayrı gurup insanın kaçırılmasını kapsıyor. Önce, bir gurup "kimliği bilinmeyen" kişi, Santiago Öğretmenler Sendikası Başkanı ile Katolik kilisesi insan hakları bölümünde çalışan bir görevliyi bir okulun önünden silah zoruyla kaçırdı. Daha sonra ressam Santiago Natino Allende, Öğretmenler Sendikası'ndan dört yöneticiyle yolda giderken, silahlı bir gurup tarafından kaçırıldı.

Kaçırılan Öğretmenler Sendikası Başkanı ve Katolik klisesi görevlisinin boğazları kesilerek öldürüldüğü yanyana bulunan cesetlerinden anlaşıldı. Cesedi başka bir yerde bulunan ressam Natino da onlarla aynı akıbete uğradı. Natino'yla birlikte kaçırılan dört sendikacı ise bir süre sonra serbest bırakıldı. Sendikacılar elektrik işkencesi gördüklerini, döğüldüklerini ve kendilerinden Öğretmenler Sendikası hakkında bilgi istendiğini açıkladılar.

Şili Komünist Partisi yanlısı olan bu insanların işkenceyle, boğazı kesilerek öldürülmeleri halkı galeyana getirdi. Bir katedralde düzenlenen anma toplantısında binanın önünde biriken halkı dağıtmak isteyen polis, kalabalığa su sıktı. Polis ile halk arasında çıkan çatışmada yaralananlar oldu.

Bu arada muhalefet örgütlerinin sözcüleri, cinayetlerin ardında gizli polisin olduğunu savundular. Hükümet ise, halkta yükselen tepki karşısında, olayın bir yargıç tarafından soruşturulmasını emretti. Ama öte yandan da cinayetlerin "hükümeti gözden düşürmek isteyen" muhalefetçe işlendiğini ileri sürecek kadar pervasızlaştı.

Faşist katil çetelerinin bu cinayetleri, geçen yılın kasım ayından bu yana, en büyük yığınsal protesto gösterisinin düzenlenmesine neden oldu. On binlerce insan başkent Santiago sokaklarında hükümet aleyhtarı belgiler attı. Olayı protesto eden öğretmenlerin greve çıkması üzerine okullar kapandı.

Rejimin bu kanlı uygulamaları halkın öfkesinin keskinleşmesine yol açıyor. *The Guardian Weekly,* son zamanlarda Komünist Partisi'nin askeri hükümete karşı silahlı savaşım verilmesini destekler bir tutum aldığını yazıyor. Ayrıca cinayetlerin işlendiği hafta içinde, iktidar gazetesi *La Nacion*'un yönetim merkezine, iki arabalı bomba saldırısının yapıldığını, Concepcion kentinde iki gizli polisin öldürüldüğünü belirtiyor.

Emekçi halkların dipten gelen dalgalarıyla sarsılan bütün zayıf halka ülkeleri gibi, Şili'nin de geleceği işçi sınıfının ellerindedir. Savaşım nasıl yükselirse yükselsin, burjuvazinin terörü nasıl artarsa artsın, sonuç alıcı tutumu, işçi sınıfının örgütlülük, savaşım düzeyi ve Komünist Partisi'nin yığınları devrime götürebilme yeteneği belirleyecektir.

Salih Can

Gerici sendikalarda çalışmanın önemi artıyor

Gr vler yayılıy r

Ayşe Tezel — Ankara

Değerli yoldaşlar,
Mart ayı başlarında, Türkiye'de ilk kez, kapıcı ve kaloriferciler, Ankara'daki Yeşiltepe Kooperatif Evleri'nde greve çıktılar. Hak-İş'e bağlı Hizmet-İş Sendikası Başkanı, işverenden fazla birşey istemediklerini, işçilere bloklarda beslenen kedi ve köpeklerin aylık masrafları kadar bir ücret verilmesini istediklerini belirtti. Sendikacıların geri istem ve açıklamaları bir yana, kapıcı ve kalorifercilerin "ilk grevi"nin böyle bir dönemde gerçekleşmiş olması ilginçtir. İşçi sınıfının geri kesimleri arasında yer alan kapıcı ve kaloriferciler greve çıktılarsa, ülkede birşeyler değişmiş demektir.

Grevin sonucu da ara dönemin bir başka yönünün göstergesi oldu. Grev, "acemilerin yaktığı kaloriferler Ankara'nın havasını kirletiyor, çocuklar üşüyor, damlar akıyor" gibi "ilginç" propagandalar eşliğinde mahkeme kararıyla durduruldu. *(Cumhuriyet*, 20 Mart 1985)

12 Eylül'le sendikal hareket üzerinde estirilen terör, DİSK'in kapatılması, grevlerin yasaklanması vb. işçi sınıfının sendikal savaşımına ağır darbeler vurdu. Yıllarca grevin sözü bile edilemedi. Ama yaşadığımız son yıl, işçi sınıfının savaşıma atılmayı bekleyen nasıl dev bir güç olduğunu gösterdi. İlk grevler belki cılız grevlerdir. Ama öyle de olsa çıkan bu ses, gelecek günlerdeki büyük fırtınaların habercisidir.

Bu ortamda gerici, faşist sendikalarda çalışmanın, işçi sınıfının sendikal birliğini Türk-İş'te sağlamanın öneminin arttığını belirtmek istiyorum. Bunu yapmamak, geri işçi yığınlarını burjuvaziye bırakmak demektir. Gerici sendikalara dalmak kuşkusuz kolay bir iş değil. Düzenli, sabırlı, inatçı bir çalışma gerek.

İşçi yığınları arasında sendikal örgütlenme ve savaşım önündeki yasal engellere karşı en geniş ajitasyon ve propagandayı yükseltmeliyiz. Bugün Türkiye'de bir işçinin insanca yaşaması için gerekli asgari düzeyi sağlamanın bile bir devrim sorunu olduğunu yığınlara kavratmanın geniş bir maddi temeli vardır.

İşçi sınıfının savaşımı açısından grevler çok önemlidir. Bu bilinen bir gerçek. Ama grevler işçi sınıfının kapitalizme karşı savaşımının başlangıcını gösterir. İşçiler grevde, kendi güçlerinin farkına varır ve birlikte davranmanın anlamını kavrarlar. Grev yalnızca kendi işverenlerini, kendi iş arkadaşlarını değil, tüm kapitalist sınıfı ve tüm işçi sınıfını düşünmeyi öğretir.

"Fakat 'bir savaş okulu' savaşın kendisi değildir. Grevler işçiler arasında yaygınlaştığı zaman işçilerin bazıları (bazı komünistler de dahil) işçi sınıfının kendisini yalnız grevlerle, grev fonlarıyla ya da grev dernekleriyle sınırlayabileceğine, işçi sınıfının, koşullarındaki önemli bir düzelmeyi, hatta kurtuluşunu yalnız grevlerle sağlayabileceğine inanmaya başlarlar... *Bu yanlış bir düşüncedir.* Grevler, işçi sınıfının kurtuluşu için mücadele ettiği yollardan biridir, fakat tek yol değildir." (Lenin, *Grevler Üstüne*, Bilim Yayınları, s.167)

Geçtiğimiz dönemde Lenin'in anlattığı bu sendikal siyaset dayanacak maddi temelleri çok cılız olmasına rağmen, oportünistler tarafından işçi sınıfına taşındı. Oportünizm bu dönemde de aynı rolü oynamaya hazırlanıyor. Bu siyasetin Türkiye gibi bir ülkede işçiler için baştan yenilgi ve ölüm demek olduğunu yığınlara anlatma görevi çok önemli bir görevimizdir.

Yığınlara güvenmek parti çalışmasında anahtardır

Nasıl bakmalı

Yoldaşlar,
Yeni dönemin görevlerini üstlenip öne atıldığımız şu günlerde, kısaca yığın çalışmasının bazı yönlerine değinmek istiyorum.

Bir komünist partisi için yığın çalışması her dönemde can alıcı öneme sahiptir. Böyle öğrendik, böyle yaptık. Ancak, *Faşizmin Çözülüşü* kitabında yoldaşımızın belirttiği gibi, bugün bu çalışma tüm çalışmalarımızın ana noktasını oluşturuyor. Partimiz ve ülkemiz yeni bir aşamaya varmıştır. Artık yığınlar içinde partimizin etkinliğini sağlamak, yığın eylemlerinin yükselmesine yardımcı olmak, yığınları kazanmak, ülkenin ve partimizin geleceği açısından belirleyici öneme sahiptir.

Yığınları kazanmadan devrim yapılamaz. Öte yandan, yığınlardan kopuk bir komünist partisinde yozlaşma, disiplinsizlik boy atar. Yığınlara biz ulaşamazsak başka güçler ulaşır ve yönlendirir. Benim değinmek istediğim, bu çalışmada önümüze çıkan bir takım sorunlardır.

Yeni çalışma dönemimizde yoldaşlarla çevre ilişkilerimizin yeni bir dökümünü yaptık. Bunları geliştirme ve genişletme yolunda neler yapabileceğimizi tartıştık. Yoldaşlar büyük hız ve coşkuyla çalışmaya atıldılar. Daha sonra çalışmalarımızı değerlendirirken ortaya bazı yanlış yanaşımların çıktığını gördük. Size bir örnek vereyim:

"İşçi arkadaşlar var ama, böyle şeylerle ilgilenmiyorlar."

"Komşularımızın... çoğunda lumpen yanlar var, iş çıkmaz."

"Biri var ama, o kariyeristtir."

"Namuslu bir insan ama kendisini demokratlıkla sınırlamış."

Bunlar partiye üye olma konusunda değil, yığın çalışmasında da yapılan değerlendirmelerdir! Yaygın olmasa da, bu tür yanaşımlara arasıra raslıyoruz. Bu konuda parti yayın organımızda çok yazıldı. Özellikle Yürükoğlu yoldaşımızın yazıları açıktır ve öğretici olmuştur.

Şimdi, yığınlara gideceğiz diyoruz, coşkuyla ayağa kalkıyoruz, gidiyoruz ve bakıyoruz ki "iş çıkmıyor"! Bu durumda önce kendimize bakmak gerek. Yığınlara nasıl bakıyoruz acaba? Yığın dediğimiz, kısa zamanda partiye kazanabileceğimiz insanlar mıdır? Yoksa uğrunda savaşmaya değmeyecek bir yığın mı?

Bir kere, yığın, deyince, onları sihirli bir sopayla dokunur gibi hemen komünizme kazanamayacağımızı bilmeliyiz. Onların somut sorunlarından kalkarak sabırla çalışmak gerekir. İkinci olarak, yığınlar homojen bir yapıya sahip değillerdir. Çalıştığımız kesimin özelliklerini kavramak, ona göre çalışmak zorundayız. Ayrıca yığınların egemen burjuva ideolojisinin etkisi altında olduklarını unutmayalım. İşçi sınıfımız bile bu ideolojinin etkisi altındadır. Varolan toplumsal bilinç, karışık bir yapıya sahiptir. Doğrular ve yanlışlar yanyana, içiçedir. Size geçen günlerde tanık olduğum bir konuşmayı aktarmak istiyorum: İki kişi sohbet ediyordu. Bunlar *Tan* gazetesi okuyan, sıradan insanlardı. Biri dedi ki: "Halk ayaklanacak ki bu adamların aklı başına gelsin. Ayaklanmadan birşey düzelmez." Pahalılıktan yakınan diğeri ise şöyle dedi: "Nerde o yürek, yapmaz ki bizim halk". Buraya kadar güzel. Ancak konuşmanın sonu da başıyla tam bir çelişki içinde oldu. "Millete komünistlik bulaşmış" olduğundan söz ettiler ve kabahati "bu komünist(!) millete" yüklediler. Biraz dikkatle bakacak olursak, bu insanlara bile anlatacak şeyimiz olduğunu görürüz. Ne kadar tutarsız şeyler de söyleseler diyalog oluşturabileceğimiz bir nokta bulabiliriz.

İnsanların bir kapitalist toplumda yanlış bilgilere sahip olmaları doğaldır. Bizim dikkatimizi yoğunlaştıracağımız şey, yanlışların yanında varolan doğrular olmalıdır. Türkiye'nin yapısal bozukluğu her gün, her kişiye bölük pörçük de olsa doğru bilgileri yansıtmaktadır. Ve bu durum bizim işimizi kolaylaştırıyor.

Yığınlara giderken bir partili, partisine yeni üye kazanma hedefini hiç unutmaz. Fakat yığın içinde çalışmayı da partiye üye kazanmayla sınırlamak yanlıştır.

Yığınlar yüzlerce sorunla karşı karşıya. Biz bu sorunlara doğru çözümler getirebiliyorsak, doğru tavır koyabiliyorsak kazanırız. Partimizin yığınlar içinde etkisini sağlamak, yalnız ve yalnızca parti üyesi kazanmakla eş tutulamaz. Yığınlara güvenmezsek çalışmalarımızda tüm iyi niyetimize rağmen başarılı olamayız.

Gün-Tel, Ankara

Proletaryanın savaşımına kazanılan her insan, burjuva saflarda gedik açıyor.

Yığın çalışması bitmez tükenmez sabır gerektirir

Yoldaşlar,
Yığın çalışmasında, benim için çok yararlı olan bir deneyimimi sizlere aktarmak istiyorum.

Çevremdeki ilişkileri tekrar tekrar gözden geçirdiğimde, üniversiteden tanıştığım bir arkadaşımı anımsadım. İlişki kurduğum insanlara hemen gazetemizi, yayınları vermek, okumasını istemek gibi sığ bir anlayışım yoktur. Ama söz konusu arkadaşı az çok tanıdığımdan ve akademik kariyer yapma konusundaki yoğun ilgi ve çabasını bilmemden kaynaklanan ince bir umutsuzluk vardı içimde. Ama kafamda açık olan birşey de vardı: Partimizin yaygınlaşması yığın çalışmasından geçer ve yığınlar arasında etkili olabilmenin tek yolu bıkmadan usanmadan denemek, görmek, olumsuz yanları da olsa ancak bu insanlarla birşeyler yapabileceğimizi aklımızdan çıkarmamak.

Bu arkadaşla birkaç buluşmadan sonra konu komünist partisinin merkeziyetçiliğine geldi. Karşımdaki insanın okuma ve düşünme alışkanlığına sahip olması tartışmanın verimini arttırıyordu, ama tartışırken konuya tümüyle değişik ve ayrı bakış açılarıyla yanaşıyordu. Tartışmanın bir noktasında ben dayanamadım. Merkeziyetçilik — anti-merkeziyetçilik tartışmasının soyut bir tartışma olmadığını devrimi başarmak ya da başaramamak gibi çok somut bir sonuca yol açacağını söyledim.

Arkadaşım büyük bir açıklıkla, şimdiye dek işin siyasal yönünü düşünmediğini söyledi. Sosyalizmi de bugüne dek hep ekonomik yönüyle ele aldığını kavradı. Ben de tam bu noktada düşünceleri doğrultusunda yaşama müdahale etmek ya da edilgin kalmak konusunda nasıl tavır aldığını ve alacağını sordum. Tartışmamız bu noktadan sonra çok daha sağlıklı bir temele oturdu. Uzun süredir "bu adamdan iş çıkmaz, burjuva entellektüeli" dediğim bir insan bizimle istekli bir tartışma sürecine girmişti. Bir keresinde bana "sen benim tanıdığım en olumlu Marksistsin, başka biri olsa beni çoktan tarihin çöplüğüne atmıştı" dedi.

İşte yoldaşlar, bu insan birgün bizimle birlikte de olabilir, ya da en azından bizi destekleyebilir. Her alanda, burjuvazinin ot oynattığı bir yapıyla savaşıyoruz. Bu savaşımı kazanmanın tek yolu bıkmadan, yılmadan çalışmak olacaktır. Hele faşizmin çözülüşünün getirdiği yeni dönemde bu görevler önemini bir kez daha ağırlığıyla hissettiriyor.

Geçtiğimiz günlerde Arthur Miller ve Harold Pinter Türkiye'ye geldiler. İki yazarın ülkeyi ziyaret edişi burjuva basınında ağırlığıyla "Marilyn Monroe'nun eski kocası" düzeyinde verilmeye çalışıldı.

Yazarlar önce Istanbul'da bir takım ziyaretler yaptılar. Bunlar tümüyle diplomatik kurallara uygun ve sessiz bir biçimde gerçekleşti. Fakat Ankara'da yapılan görüşmelerde dananın kuyruğu birkaç kez hem de birkaç yerden koptu. Barış Derneği davasını izlemeye gitmeleri, bir takım çevrelerin "yine iç işlerimize karışıyorlar" biçiminde huzursuzlanmalarına neden oldu. Kıyametse Amerikan elçiliğindeki yemekte koptu. Burada geçen olaylar basına yansımadı ve sansüre uğradı.

Yemekte demokrasi tartışması yapıldığında, Amerikan elçisi "demokrasi, demokrasi, Sovyetler'in dibinde bu kadar demokrasi yeter!" dedi. Bunun üzerine Miller yaklaşık 20 dakika süren bir konuşmayla elçiyi yerin dibine batırdı. Tartışma o kadar gerginleşti ve hava o kadar bozuldu ki, çevredekilerin tarafları "ayırma şeklindeki" müdahaleleriyle sonuçlandı. Harold Pinter Nazlı Ilıcak'la kavga etti. Hiç politik davranmadığı yolunda ki ikazlara ise "ben diplomat değilim, bu kadın saçmalıyor" diye karşılık verdi.

Ertesi gün yazarlar Erbakan ve Demirel'i ziyaret ettiler. Ayrıca çeşitli ilerici guruplarla yaptıkları toplantılarda, düzenleyecekleri basın toplantısında iletmek istedikleri birşeyin olup olmadığını sordular. Basın toplantısında, "bizim ülkemizde yaşanan demokrasi kadar bu ülke insanlarının da demokrasiye hakkı vardır" diyecekleri öne sürüldü. Ancak iki yazar basın toplantısını gerçekleştiremediler, toplantı bir bahaneyle yasaklanmıştı. Yasaklama, bir basın toplantısından çok daha büyük bir gürültü kopardı.

Yoldaşlar, burjuvazi artık açılan delikleri kontrol edemez hale geldi. Kapattıkça yenileri açılıyor.

Aslı Kurdoğlu, Ankara

"Türkiye'de faşizm vardır" demek, sağ bir anlayıştır

Selam yoldaşlar,
Sizlere çok uzun zamandır ilk defa yazıyorum. Bundan sonra daha sık yazacağım. Bu mektubu Atina'dan yazıyorum.

Türkiye'den geleli henüz altı gün oldu. Ankara'dan geldim. Son 4 ya da 5 aydır partiyle ilişkim kopmuştu. Ne yapacağımı bilemez bir halde ortalıkta dolaşıyordum. Sonra ilerici bir arkadaşla ülkeden kaçmaya karar verdik. Şimdi Atina'daki Lavion kampındaydım.

Lavrion'a gelince, burada bir sürü Türkiyeliyle karşılaştık. Bize ülkede ne var ne yok diye sordular, siyasetimizi öğrenmek istediler. Dilimizin döndüğünce onlara ülkedeki durumları anlattık, "son zamanlarda faşist cunta baskıyı arttırdı" dedik. Bunun üzerine bize, sizinkiler ülkede faşizm yok diyorlar, dediler. Önce çok şaşırdık. Çünkü bilgimiz yoktu. İki gün sonra bağımsız bir arkadaştan 268. sayıyı alıp okuduk. Yürükoğlu yoldaşımızın bu sayıdaki yazısı kafamızı biraz açtı. Sonraki günler diğer sayıları da bulduk. Gece gündüz okuyarak daha iyi anlar olduk.

Buradaki tüm siyasetler bizi konuşuyorlar. Geldiğimiz gün herkes bize İstanbul'daki televizyon yayınını sordu. Eylem burada da geniş yankı uyandırdı. Yayınlarımız az geliyor. Lavion'da genelde bir çürüme gözlemleniyor.

Bazı örgütler, özellikle menşevikler "*İşçinin Sesi* bölündü, birbirlerine girdiler, ikiye ayrıldılar" diye propaganda yapmaya çalışıyorlar. Bize de söylediler. Gazetemizi okuduktan sonra olayları daha iyi anladık. Vural D. ve arkadaşlarının yaptıkları midemizi bulandırdı. 12 Eylül öncesi menşeviklerin yaptıklarını hatırlattı. Yöntem aynı.

Biraz da Türkiye'den haberler vereyim. Ülkede polis hızlı bir toplama operasyonuna girdi. Gün geçmiyor ki televizyonda yakalanan devrimciler gösterilmesin. Halkın süratle siyasetle ilgilenmeye başlaması bir gerçek. ANAP ve diğer partilerdeki kavgalar, kahvelerde konuşulan önemli olaylar arasında. Ankara'da, Keçiören belediye başkanlığına seçilen faşist köpek, ne kadar eski militan faşist varsa belediyeye doldurdu. Bu durum yöre halkının tepkisini topluyor.

Halkın alım gücü inanılmayacak derecede düştü. Bir emekçi ailesinin yaşayabilmesi için o aileden en az dört kişi çalışmak zorunda. Kışın uzaması ve sert geçmesi birçok işçi ailesini kırdı geçirdi. Ankara'da eksi 20 dereceyi bulan soğuklar oldu. Kömürün tonu 20 bin liraya çıktı. Odun da aynı. Halk ne yapacağını şaşırmış bir durumda. Homurdanmayan yok. Benim geldiğim gün şekere yine zam yapılmıştı.

Kayda değer diğer bir olay sinemalara gelen sosyal içerikli filmler. Örneğin Çağdaş Sahne'de 6 hafta oynayan "Ateş Altında" filmi Nikaragua devrimini işlemişti. Yığınla insan gitti ve film uzun zaman konuşuldu. Arkasından "Missing" filmi geldi. Şili'deki kanlı faşist askeri darbeyi anlatıyordu. Bu film de uzun zaman oynadı.

Yoldaşlar şunu tüm açık kalpliliğimle söyleyebilirim. Ülkede hava çoktan değişti. Bunu hissediyordum ama bir isim bulamıyordum. Faşizm yoktur demeye korkuyordum. Başlayan ilk grevler, sendika ve öğrenci hareketindeki kıpırdanmalar bana birşeyler söylüyordu.

Yoldaşlar, yeni dönem ve yeni çalışma konusunda getirilen görüşlerin ne kadar doğru olduğunu Türkiye'de hayat kanıtlıyor. Ankara'da hızla artan bir folklor dernekleri konusu var. Yalnız Ankara'da değil Türkiye'nin dörtbir yanında mantar gibi dernek bitiyor. Özellikle gecekondulu gençler folklor derneklerine rağbet ediyorlar. Bu dernekler liseli, üniversiteli ve işçi gençleri biraraya getiriyor.

Şimdi anladım kı, bundan sonra faşizm vardır demek sol çıkış değil aksine sağ bir anlayıştır, pasifistliktir. Görevlerden kaçmadır. Sosyal demokratları piyasaya yeniden umut diye sürmenin bir kılıfıdır.

Sosyal demokrat akım son günlerde güç kazanmaktadır. Halk bir arayış içindedir. Sosyal demokrasi halkın umut arayışını sömürmeye çalışıyor. Özal hükümetine ve Evren'e olan hıncı, kendi çarklarına kanalize ederek, yığınları pasifize etmeyi düşünüyorlar.

Yoldaşlar, Türkiye'nin yığınlarla bağlanmış, güçlü gerçek bir komünist partisine ihtiyacı var. Bu ihtiyaç yaşamın her alanında görülüyor. Partimizi güçlendirmek, yığınları kazanmak Türkiye halkının kaderini değiştirmede anahtar olacaktır.

Seçkin Yutmaz, Lavrion

HZI olayı çok olağanüstü bir olay değil, kapitalizmin olağan mantığının, olağan işleyişinin, olağan bir ürünüdür.

Kapitalizm, HZI Vakfı gib[illegible] işl[illegible]r

Bir süredir Türkiye'de, HZI Vakfı'nda insanların nasıl kobay gibi kullanıldığı, üzerlerinde nasıl deney yapıldığı tartışılıyor.

Tartışmadan anlaşıldığına göre, psikiyatri ve noroloji alanlarında ABD'de bulunan çeşitli ilaçlar, genler yoluyla "teroristlik" saptaması yapan "Profesör" İtil'in kanalıyla ve HZI Vakfı aracılığıyla Türkiye'de insanlar üzerinde denemiştir. Örneğin ISF 2522 ve SHF 312 gibi ilaçlar, şimdilik ortaya çıktığı kadarıyla 100 kişi üzerinde denemiştir.

Bu ortaya çıkanlar, açıkça deney adı altında ve çoğu para karşılığında üzerlerinde deney yapılmışların yalnızca bir bölümüdür.

Ayrıca bir de deney yapıldığını bilmeden deney yapılmışlar vardır ki bunların sayısı daha da kabarıktır ve herhalde bu sayının çoğu sır kalacaktır.

Vakıf, çok geniş bir çevreyi içeren, yaygın bağlantıları olan bir şebekenin örgütsel merkezidir. Çeşitli hastaneler ve doktorlar, öğretim üyeleri ve müze müdürleri, daha kimbilir kimler, çeşitli açık ya da örtülü gerekçelerle Vakıfa sürekli deneylik insan göndermişlerdir.

Deneyi yapılan ilaçların ana ve yan etkileri bilinmediği için deney yapılmaktadır. Dolayısıyla, deneyde kullanılan insanların da ne gibi geçici ve kalıcı zararlar aldıkları bilinmemektedir. Bilerek deneye katılanlar 3000TL ya da 5000TL karşılığında nelerini satmışlardır, sinir sistemlerini mi, belli beyin hücrelerini mi, uzun yıllar sağlıklı ve akıllı yaşama olasılıklarını mı, bu belli değildir.

Üstelik bu durumlar, XII. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi'nde, 4-8 Ekim 1976 tarihinde açıklanmıştır. Yani tartışma, en azından 8-9 yıl geriden geliyor!

Verileri böylece sıraladıktan sonra, şimdi olayı ve tartışmayı değerlendrmeye geçelim.

Olay çok çirkin bir olaydır. İşin bu yönünü tartışmada, hem de oldukça yüksek bir sesle vurgulayanlar çok oldu. Ancak işin bir yönü daha var ki, buna hiç değinilmedi. Buna değinilmeyince de tartışmanın genel sonucu sistemi yamamaktan öteye geçmiyor. Bu yön şudur: Bu olay çok *olağanüstü* bir olay değil, tam tersine kapitalizmin *olağan* mantığının, *olağan* işleyişinin, *olağan* bir ürünüdür.

Türkiye'deki tartışmada olayın çirkinliği öyle bir vurgulandı ki, çıkan sonucu şöyle özetleyebiliriz: Kapitalizm geneliyle iyi bir sistemdir. Böyle olaylar arada bir, çok seyrek olur. Türkiye ve Türkiye gibi ülkelerde daha çok olan bu gibi olayları, "Batı gibi olarak" önleyebiliriz.

Hayır, bu gibi olaylar olmasın istiyorsak bunun tek yolu kapitalizmi ortadan kaldırmaktır. "Kapitalizmin temel yasası kâr yasasıdır" sözü Marksist siyasal ekonomi kitaplarında yazılan hoş bir cümle değil, yaşamın çıplak bir gerçeğidir. Kapitalizm ne kârlıysa onu yapar. Kârlı olan, insanlara yarayışlı da, yarayışsız, hatta zararlı da olabilir. Ölçüt kârdır.

HZI Vakfı da kapitalizmin bu olağan yasasına göre işliyor. HZI Vakfı'nın mantığı kapitalizmin *olağan* mantığının ta kendisidir.

Bu gibi olaylar Batı'da olmuyor mu?

Bir kez, HZI Vakfı'nın elebaşısı ABD'dedir. Türkiye basınındaki tartışmada bu olgu son derece ulusçu bir vurguyla veriliyor. "Amerika Türklere, ya da yoksul uluslara kazık atıyor" gibilerden. Ortada bir kazık var ama bunun asıl nedeni ulusal değil, sınıfsaldır, sistemden kaynaklanıyor.

İkincisi, gerçekten de nerede kapitalizm varsa orada üretim artı değer içindir, kâr içindir ve bu uğurda gereken herşey, olanaklar ölçüsünde feda edilebilir. Nitekim, Batı'da da bu gibi olaylara çok rastlanıyor.

Örneğin daha yeni ortaya çıktı ki kadınlarda kanser yaptığı araştırma sonucunda ta en *başından* bilindiği halde, bazı doğum kontrol hapları üretilmiş ve satılmıştı.

Bir başka örnek de ABD'deki otomobil üretimidir. Teknik arızalı otomobiller, ölüme yol açacağı bilindiği halde satışa çıkarılıyor. Firma bir hesap yapıyor. Teknik arızanın ortaya çıkma olasılığını, sigortanın ödeyeceği tazminatın kendi sigorta primini ne kadar arttıracağını vb. hesabedip, piyasadan arızalı arabaları çekip çekmemeye karar veriyor. Karar insanların ölüp ölmemesine göre değil, kâr-zarara göre veriliyor.

Yani, Batı'da da bu olaylar oluyor. Ancak Batı'daki durumun Batı'nın emperyalistliğinden kaynaklanan başka yönleri de var.

Batı'da daha sıkı ve etkin bir kamuoyu denetimi var. Bu, çeşitli yasal önlemlere yol açıyor. Marks'ın *Kapital*'de çok güzel dile getirdiği gibi, "sermaye, bir noktada kendini yasal denetim altında bulur bulmaz, bunun acısını başka noktalardan, daha da acımasızca çıkarır." (*Kapital*, c.1, s.490)

Batı'da olaylar açığa çıkıp da kamuoyu baskısıyla bir alanda yasal denetim kurulduğunda, bunun acısını çıkaracak iki yol var. Biri, yine Batı'da, yeni, "keşfedilmemiş" alanlarda, aynı huyu sürdürmek. İkincisi, Batı'da istenmeyeni yasal denetimin bulunmadığı ülkelere taşımak! Bu ikincisi emperyalistliğin verdiği bir avantajdır! Türkiye'deki tartışma "Batı gibi olalım" diye bağlanırsa, bu avantajın özentisi de sonucun parçası oluyor!

Türkiye'deki tartışma tabii ki sistemi yamama doğrultusunda yürütülmeye çalışılacaktır. Ama sanılmasın ki bu nedenle biz bu tartışmaya ilgisiz kalacağız. Tam tersine. Tam da bu nedenle tartışmanın göbeğinde olup, delikleri büyütüp, sistemi sergileyeceğiz. Somut sorunlardan hareketle sistemin genel çürüklüğünü ve devrimin gerekliliğini bir kez daha kanıtlayacağız.

Toplumlar kitaptan çok pratikten öğrenirler. Yılların deneyimini yoğun olarak içeren devrimci durum günleri, halkın sorunlara yaklaşımını geliştirmiştir. 1976'da açıklanan bir olayın bugün tartışılmasının temel nedeni de budur.

Bir yandan, Türkiye'nin, somut sorunları "Batı gibi" yamama olanakları olmayan bir ülke olması, öte yandan halkın bu sorunlara yaklaşımındaki gelişme, adeta devrime gel diyor. Bize düşen, somut sorunlarla bu çağrışımın bağını kurmaktır.

Sabiha Günbudak

İşte kapitalizmin insan sağlığı konusuna yaklaşımı: İnsan kobaylar

Uzun bir süredir yazamadığım için üzgünüm. Sizlere bu mektubumda şu sıralar Türkiye'de güncel bir konu haline gelen "insanlar ve kobaylık" konusunda düşündüklerimi anlatmak istiyorum.

Son haftalarda özellikle *Nokta* dergisi ve *Cumhuriyet* gazetesi tarafından sıkça işlenen ve "HZI olayı" diye adlandırılan bir olay var.

HZI Vakfı, 1970'li yıllarda ülkemizde, tıp konusunda araştırma amacıyla kurulduğu söylenen bir vakıf. Bu vakıfta görevli Psikiyatr Prof. Dr. Turan İtil'in insan denekler üzerinde araştırma yaptığı belgelenmiş durumda.

Prof. İtil, söz konusu araştırmaların, tanınmış doktorlar tarafından, güvenilir kurumlarda yapıldığını belirtiyor. Ancak bu tanınmış doktorların hemen hepsi Prof. İtil'le birlikte araştırma yaptıklarını reddediyorlar. Bu araştırmalarda yararlanılan insanlardan iki öğrenci, 1977 yılında HZI Vakfı'nda 3000 lira karşılığı bir ay süreyle kobay olarak kullanıldıklarını açıkladılar. Olayın basında geniş yer alması üzerine Sağlık Bakanlığı "harekete geçti" ve İstanbul Sağlık Müdürlüğü aracılığıyla soruşturma açıldı.

Bu soruşturmadan pek umutlu olmamak gerek. Bu, hele Türkiye gibi ülkelerde her zaman oynanan bir oyun. HZI olayı okyanusta bir damla gibidi.

Bugün emperyalist ülkelerde, ilaç tekelleri, yeni buldukları ilaçları, bırakalım insanları, hayvan kobaylar üzerinde denemekte bile güçlüklerle karşı karşıyadırlar. Çeşitli hayvansever örgütler, hayvanlar üzerinde deney yapılmasına karşı savaşım yürütmekte, kamuoyu yaratmaktadırlar. Bu durumda, geri kalmış ülkeler ilaç tekelleri için kurtuluş yolu oluyor ve bilim adına, insanlık adına, insanlıkdışı davranışlar ortaya çıkıyor. Piyasaya sürülmüş yeni ilaçlar ilk olarak bu ülkelerde kullanıyor, henüz patent almamış, deneme aşamasındaki ilaçlar için bu ülke insanları kobay olarak kullanılıyor.

İşte, kapitalist sistemin insan sağlığı konusuna yaklaşımı! Kapitalizmin insanlıkdışı yüzü! Bu yaklaşımın nedeni, kapitalizmin insanı, insan sağlığını meta olarak kabul etmesidir. HZI olayı, liberal basının yazmaya çalıştığı gibi, Prof. İtil gibi "insan genlerinde komünizm kromozomu bulan" iğrenç bir — iki "bilim" adamının yarattığı bir olay değildir. Kamuoyu baskısıyla karşılaştığı her yerde "insanlık" elbiseleri giyen, bu bilincin uyanmadığı her yerde de en çirkin yüzüyle, pervasızca ortaya çıkan kapitalizmin yarattığı bir olaydır.

Elif Aras, Ankara

Halkın öfkesi ortalığı sarıp teller gerilince bu durum af tartışmasıyla da siyasete yansıdı

Burjuvazi kendini affett rm ye çalışıyor

Jülide Kayacan

Af konusu uzun bir süredir Türkiye'de yoğun biçimde tartışılıyor. Tartışmalar sırasında çeşitli görüşler dile getirildi. Görüşlerin ortak noktası, siyasal tutuklular için bir affın "artık" zamanının geldiği, hatta bir *zorunluluk* olduğuydu. Şimdi, bir ihbar yasası çıkararak bu zorunluluğu yatıştırmaya çabalıyorlar. Ancak bu çaba, öyle görünüyor ki, tam tersine etki yapacaktır.

Şimdilik sonucu ne olursa olsun, af tartışmasının *varlığı* Türkiye'nin içinden geçmekte olduğu ara dönemin karakterini, tartışmanın içeriği ve getirilen öneriler ise burjuvazinin değişik kesimlerinin tavrını çok güzel sergiledi. Biz bu yazıda buna kısaca göz atacağız.

Tüm değişkenliği ile ara dönemin bir göstergesi

Ülkenin ara döneme girmesiyle burjuva siyasetçilerinin karşısına dikilen ilk konu af oldu. Seçimler sırasında parti liderlerine yöneltilen başlıca sorulardan biri aftı. Özal hükümeti daha ilk ayını doldurmadan af konusu ciddi ve somut bir sorun olarak karşısına dikiliverdi.

Ara dönem geçicidir. Geçici olduğu kadar da değişkendir. Ara dönemin bu yapısına bağlı olarak af konusu çok kısa bir sürede "demeç"lerin sınırını aştı. "Demeç"lerin içeriği değişmek zorunda kaldı. Demeçlerin somut önerilere dönüşmesi zorunlu hale geldi.

Seçimler sırasında affı ancak "kader kurbanları" (!) için düşündüklerini söyleyen siyasetçiler ağız değiştirdiler. "Siyasilerin" ("devrimcilerin" diye anlamak gerek) nasıl af kapsamına sokulacağını tartışmaya başladılar. "Adi suçlar" ile ilgili bir af yasası çıkarılırsa, adam öldüren faşistler nasılsa "kader kurbanları" arasında affedileceklerdi. Devrimcilerin eylemleri ise "anayasayı şiddet yoluyla değiştirmek amacını taşıdığı" için "siyasal suç" olarak kabul edilmekte ve af kapsamına sokulmada "sorun" oluşturmaktaydı.

Ara dönemin değişkenliği, anayasayı af konusunda burjuvazinin ayaklarına dolandırdı. "Anayasayı deldirmekten" duyulan korku aslında ara dönemin süratle devrimci duruma doğru açılmakta olduğunu sezmekten doğan korkunun yansımasıdır. Bu ortamda bir kez "delinen" anayasanın hızla lime lime oluvereceğini hissediyorlar. Bu nedenle anayasanın etrafından dolaşmaya çalışıyorlar.

Af istemi önemli bir istemdir. Önemi, *istemin* karakterinden değil *ortamın* karakterinden kaynaklanmaktadır. Af kendi içinde basit, liberal bir önlemdir. Affı asıl önemli kılan affı dayatan nedendir.

Önce affın ancak "kader kurbanları" için düşünülebileceğinden dem vuranlar, daha sonra "ne yaparız da postu deldirmeden siyasileri çıkarırız" diye ince hesaplar yapıyorlar.

Hepsinin altında ana olarak, siyasal tutukluların içeride olmasının halkta yarattığı öfke yatıyor. Onbinlerce siyasal tutuklunun varlığı halkı uzun süredir öfkelendiren bir nedendir. Üstelik bununla da kalmamış, işkenceler görülmedik boyutlara varmıştır. İşkence, sorgulamada olağan bir yöntem olmuştur. Halkın ezici çoğunluğunun içeride yatan bir siyasal tutukluyla bağı, bir işkence olayından kaynaklanan acısı ve giderek bilenen öfkesi vardır. Halkın öfkesi ortalığı sarıp, teller gerilince bu durum af tartışmasıyla siyasete yansımıştır. Tartışmalarda artık "bir yumuşatıcı siyasal iklim yaratmak için" affın ne denli zorunluluk olduğu açıkça söylenir olmuştur. (*Bilim ve Sanat*, Mart 1985, sayı:51)

Burjuvazi kırmızı tehlike ışığını gördü affa yeşil ışık yaktı

6 Kasım seçimlerinden sonra, gerek parlamentoda gurubu bulunan siyasal partiler, gerekse Başbakan Özal ile Adalet Bakanı Necat Eldem af konusunda çeşitli zamanlarda çeşitli açıklamalarda bulundular. Zaman zaman Özal ile Eldem'in af konusunda birbirleriyle çelişen açıklamalar yaptığı gözlendi.

Geçtiğimiz Şubat ayının ilk haftasında Halkçı Parti Genel Başkanı Necdet Calp ile MDP Genel Başkanı Sunalp, Evren tarafından aylık olağan görüşme için Çankaya'ya çağrıldılar. Bu görüşmenin ardından HP Gurup Başkanvekili Onural Şeref Bozkurt bir açıklama yaptı. Bu açıklamasında Bozkurt "Millet Meclisi'nde bulunan üç siyasal parti biraraya gelmeli ve af için bir yasa tasarısı hazırlamalı" dedi.

Derken, 12 Şubat'ta HP Genel Başkanı Calp'in mektubu açıklandı. Mektup ANAP ile MDP başkanlarına yazılmıştı ve "af için biraraya gelelim ve konuyu tartışalım" diyordu. Calp mektupta "terör ve bölücü eylemler dışında kalan suçlarda bir af yasası çıkarılmasına" değiniyor, "düşünce suçlarının af kapsamına alınmasını" öneriyordu.

Yalçın Doğan, "HP Genel Başkanı'nın Çankaya'dan böylesine önemli ve duyarlı bir konuda yeşil ışık sezmeden herhangi bir girişimde bulunması beklenemez" diye yazdı. Öte yandan, *Nokta*'nın yazdığına göre "Anayasa'nın bazı cezalara koyduğu af yasağı ve iki yüze yakın idam cezasının kesinleşme aşamasına gelmesi İnfaz Yasası'nda yapılacak değişikliğin önemini arttırıyor"du. (*Nokta*, 24 Şubat 1985)

1980'den beri gencecik devrimcileri asarken burjuvazi gözünü bile kırpmadı. İdamı istenenlerin sayısı iki yüzün çok üstündeyken burjuva basının kılı kıpırdamadı. Ama 1985'de kalkıp "iki yüze yakın idam cezasının kesinleşme aşamasına gelmesi İnfaz Yasası'nda yapılacak değişikliğin önemini arttırıyor" diye yazıyorlar.

Bu da çok açık gösteriyor ki özelde Ceza ve İnfaz yasalarında yapılacak değişikliği, genelde af konusunu bu denli acilleştiren ara dönemin değişken karakteridir. Af için yeşil ışık yaktıran asıl neden, halkın öfkesinin burjuvazi için kırmızı alarm ışığı anlamına gelmesidir. Bu nedenledir ki herkes affın *zamanının geldiğine* inandığını belirtmekte yarışmaya başladı: "Farklı siyasal görüşlere sahip pekçok kimse gibi biz de affın gerekli olduğuna ve *zamanının geldiğine* inanıyoruz." (*Nokta*, 24 Şubat 1985) (abç)

Af konusunda genel görüş

Çeşitli burjuva çevrelerin af konusunda ortaya attıkları düşünce ve önerileri *Nokta* özetledi ve "*Nokta*'nın Görüşü" olarak sundu.

Nokta, affın gerekliliği ve zamanının geldiği konusunda herkesin fikir birliği içinde olduğunu belirttikten sonra "kapsamı ne olacak?" diye soruyor ve tartışmanın affın kapsamı üzerinde odaklaşacağını belirtiyor.

"... Evren'in siyasal cinayetlere karışan militanların affedilmesine kesin olarak karşı olduğu biliniyor". Ancak "bu tanımlama, 'kader kurbanları'nın yanısıra, siyasal nedenlerden ve düşünce suçlarından mahkum olanların da affın kapsamı içine girmesini engellemiyor. Toplumun beklentisi de bu yöndedir." (*Nokta*, 24 Şubat 1985)

Böylece "Evren badiresi" atlatıldıktan sonra (!) geliyoruz "Anayasa badiresine":

"Şimdi soru şu: Bu nasıl gerçekleşebilir? Anayasa'nın 87. maddesi siyasal suçların affını yasaklıyor. Öyleyse, Anayasa'nın değiştirilmesi gibi çok hassas bir operasyona mı başvurmalı, yoksa bu sınırlama dar biçimde yorumlanarak başka yollardan mı gidilmeli?" *(Agy)*

Soruyu böyle koyan *Nokta*, "durumun gerçekçi olarak değerlendirilmesi gerektiğini" savunuyor. "Gerçekçi düşünen" bir Ceza Hukuku Profesörü Çetin Özek, "Anayasa'nın 87. maddesinin 'fikir suçları'nın affını engellemediği görüşünde. Böyle bir yorum teknik sorunları azaltıyor."

Ancak *Nokta*, Anayasa'nın böyle "gerçekçi" bir yorumunun yapılamadığı durumlarda da "kullanılabilecek seçenekler var" diyor. Bir kez Anayasa, "kesinleşmiş mahkumiyet kararlarından" söz ediyor. Böylece de mahkumiyeti henüz kesinleşmemiş olanlar af kapsamına alınabiliyor. *İkincisi*, "şartlı salıverilme" olanağı genişletilebilir. "Başbakan Özal'ın sözünü ettiği af yerine 'ceza indirimi' ise başvurulabilecek yollardan biri, ama sadece biri". *Nokta* bu formülün en "avantajlı" yanının *anayasa değişikliğine gerek* duyurmaması olduğuna işaret ediyor.

İşte genel görüşün başlıca özelliği budur. Anayasa değişikliğine başvurmadan, şişleri de, kebapları da yakmadan sorunu çözmenin, işi halletmenin yolunu bulmak.

En solu, çekilmez bir sağ tutum örnekledi

Tüm parti liderleri, "bir af tasarısı hazırladıkları" yollu demeçler verdiler. Bu iş önce bizden çıktı, ilk öneri bizden geldi diye "öncülüğü" kaptırmamaya çalıştılar. Böylece öfkeli emekçi halka şirin görünmeye çabaladılar.

Tüm burjuvalar, en solu bile bu konuda birbirleriyle yarışırcasına iğrenç bir tutum sergilediler. Hiçbiri belkemikli biçimde çıkıp "anayasa değişsin" diyemedi. *Milliyet*'te yazan liberal köşeyazarı Mümtaz Soysal buna bir örnektir.

Soysal, "Anayasa değişmeden parlamento hiçbir şey yapamaz, ancak biraz düşünürsek başka yollar buluruz" diyor. "... Biraz düşünülürse, *affa yaklaşan* başka çözümler de bulunabilir." (*Milliyet*, 11 Şubat 1985).

Anayasa uzmanı Soysal ne yapsak da Anayasa'nın etrafında dolansak diye aranırken hepsinden "önemli" bir nokta yakalıyor!

"Daha önemlisi, ülke koşullarındaki yumuşamanın yaratacağı genel bir hava değişikliğinin, mahkemeler üzerindeki etkisidir. *Yargı kuruluşları, cezaların azami hadleri yerine asgari hadler çevresinde dolaşırlarsa*, tutuklama kararı verirken ya da tahliye istemlerini hükme bağlarken, *daha yumuşak bir tutum izlerse, elde edilecek sonuç, hiç olmazsa hükümlülükleri kesinleşmemiş olanlar bakımından affa yaklaşan bir sonuç değil midir?" (agy)* (abç)

Görüldüğü gibi liberal köşeyazarı Mümtaz Soysal, "af çıkmalı, eğer anayasa engelse değişmeli" diyecek yürekliliği gösteremiyor. Ne yapsak da affa yaklaşan sonuç veren önlemler getirsek diye aranıyor.

Uğur Mumcu'nun tutumu da aynen Soysal gibi ibret vericidir. Şöyle yazıyor Mumcu:

"...87'nci madde ile, '*Anayasa'nın 14. maddesindeki fiillerden dolayı hüküm giyenler*' çıkarılacak af yasalarının dışında tutulmuşlardır. Anayasa'nın 14. maddesi siyasal nitelikli suçları tanımladığı için TBMM siyasal suçlar nedeniyle 'hüküm giyenler'i affetme yetkisine sahip değildir. Ancak TBMM, dilerse siyasal nitelikli suçların affına engel olucu bu maddeyi değiştirebilir. Bu bir '*niyet*' sorunudur. ANAP ve MDP'nin böyle bir '*niyet*' sahibi olmadıkları da bellidir.

"Öyleyse sorun, eldeki bu anayasa maddelerini göz önünde tutarak çıkarılacak bir af yasasının kapsamını çizmektir." *(Cumhuriyet*, 13 Şubat 1985)

Görüldüğü gibi Mumcu "madem ANAP'la MDP'nin niyeti yok, o zaman anayasayı değiştirmeden bir af çerçevesi çizelim" diyor. Gerçekte ANAP ve MDP'den çok kendi "niyetsizliğini" sergiliyor.

Uğur Mumcu'nun getirdiği öneriler de şöyle:

"Anayasa, siyasal suçlar nedeniyle haklarında 'kesinleşmiş mahkumiyet kararları' bulunan 'hükümlüler' hakkında yasak getirmiştir. Aynı tür suçlar nedeniyle yargılanan 'sanıklar' için bir engelden söz edilmiş değildir.

"TBMM'deki partiler, bir af yasası çıkarıp, şiddet eylemleri ile hiç ilgisi olmayan, örneğin Ceza Yasası'nın 141-142 ve 163'üncü maddeleri uyarınca yargılanan ve henüz haklarında anayasanın aradığı '*hüküm giymek*' koşulu bulunmayan sanıkları af kapsamına alabilir. Bu, akla gelen yollardan biridir.

"Akla gelen bir başka yol da, 'şartlı salıverme' sürelerinde değişiklik yapılarak ceza sürelerinde indirim sağlanmasıdır. Bu da akla gelen ikinci yoldur."

Mumcu'nun aklına gelenler hep anayasaya dokunmadan içerideki siyasilerin nasıl çıkarılabileceğine yanıttır.

Şartlı salıverme

Sol burjuva köşe yazarlarının bile hararetle Ceza Yasası'nda değişiklik önerdiğini gördük.

Bu önerilerin hemen ardından yeni yasa tasarısı gündeme geldi. Bakanlar Kurulu, Türk Ceza Kanunu'nun 170. maddesinde bazı değişiklikler öngören yasa tasarısını kabul ederek, TBMM'ye sevkine karar verdi. "Tasarıya göre TCK'nın 125, 146, 147, 149, 150, 163, 168 ve 313'üncü maddelerinde yazılı suçları işleyenlerden biri, suçu ve diğer failleri tahkikat açılıncaya kadar yetkili makamlara ihbar ettiği ve bu ihbarın doğruluğu anlaşıldığı takdirde, ölüm cezası yerine 15 yıldan, ömür boyu hapis cezası yerine de on yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezası ile cezalandırılacak. Bu cezalar dörtte bire de indirilebilecek." (*Nokta*, 10 Şubat 1985)

"Pişmanlık tasarısı" tartışmaları son aylarda ortalığı sardı. Yukarıdaki yasaya eklenen geçici bir ek madde ile, "ihbarcılar ve ihbarları doğru çıkanlar devlet tarafından her türlü korunmaya alınıyor. Gerektiğinde kimlikleri bile değiştirilebilecek".

Bu önlemlerin altında burjuvazinin açık düşmeme çabası yatıyor. Bugün için devrimcilerden bilgi almaya çalıştıklarını hiç sanmıyoruz. *Bir kez* dört buçuk yıldır içeride yatan bir siyasal tutuklunun bilgisi eskidi, örgütü hakkında verebileceği bilgi kalmadı. *İkincisi* dört yıldır tutuklu olan devrimciler türlü işkencelerden geçtiler. Konuşan çoktan konuştu, konuşmayan konuşmayacağını kanıtladı. Burjuvazi halkın baskısı yüzünden bugün kendini bunları serbest bırakmak zorunda hissediyor. Ancak devrimcileri serbest bırakırken bir yandan fazla açık düşsün istemiyor, bir yandan da serbest bırakacağını "konuşmuş" izlenimiyle dışarı çıkarmaya çabalıyor. Çabaları boşunadır.

Ara dönem ve emekçilerin yükselen öfkesi burjuvazinin bu hesaplarını da ayağına dolaştıracaktır. İçeridekilerin varlığına ve durumuna öfkelenecek kadar bilgi sahibi olan halkımız, devrimci tutukluların ihbarcılık yapmamak için nasıl direndiklerini, başlarını nasıl dik tuttuklarını da biliyor.

KAVGA VE YORUM

İŞÇİNİN SESİ

Bütün ülkelerin proleterleri birleşin!

Karkerên hemû welatan yekbın!

ÇEK-AL

Demokrasi için tek yol devrim!

Yıl:11, Sayı:280, 8 Nisan 1985

Bu yazı, araştırmacı William A. Pelz tarafından, ABD'nin Şikago kentinde 4-6 Nisan tarihleri arasında yapılan 11. Üçüncü Dünya Konferansı'na tebliğ olarak sunulmuştur. Yazıdan görüleceği gibi yazarın bazı farklı görüşleri vardır. Ancak, bu araştırma, Türkiye işçi sınıfının doğuş, gelişme ve savaşımının ABD demokratik kamuoyundaki yansımasını vermesi açısından ilginçtir. Bu nedenle gazetemizde aynen yayınlıyoruz.

Türkiye işçi sınıfının yükselişi 1947-1985

William A. Pelz

Türkiye'de modern bir işçi hareketinin yükselişindeki çeşitli karmaşık yönleri anlayabilmek için, bu ulusun gelişmesinin görece özgüllüğünü kavramak gerekir. Türkiye, üçüncü dünyanın çoğu ülkesinin tersine, hiçbir zaman sömürge olmadı. Modern Türkiye, bir zamanların güçlü Osmanlı İmparatorluğu'nun devamıdır. Türkiye'nin geri bir Avrupa ülkesi mi, yoksa oldukça gelişmiş bir Ortadoğu ülkesi mi olduğu konusu ayrı bir tartışma konusudur.

Ulusal kurtuluş hareketlerinin yaygınlaşmasından çok önce, eski Osmanlı İmparatorluğu'nun kalbinde Avrupalı burjuva teorisyenlerin ilk olarak 1789'da geliştirdikleri doğrultuda bir lâik cumhuriyet kuruldu.[1] Sürekli bir "yukarıdan devrim" ta 1908'lerde başlayarak, 1923 Ekim'inde Türkiye Cumhuriyeti'nin ilânıyla sonuçlandı.[2] Cumhuriyet için savaşım, ne yerli kapitalistlerce, ne de köylü yığınlarca yönetildi. Bunu, devletin bir modernleşme aracı olarak işlev görmesini isteyen Osmanlı generalleri yaptılar.[3] Kurulan rejim, "daha baştan Cumhuriyetçi, lâik ve emperyalist değil diye tanımlanıyordu."[4] Bu dönüşümün önemi, bir yandan Cumhuriyet'in liderliğinin sınırlılığını gösterirken, öte yandan hem diplomatik hem askeri yardımda bulunan Sovyetler Birliği'nce anlaşılmıştı.[5]

Tek parti rejiminin II. Dünya Savaşı sonrasına dek sürmesine rağmen, 1950'de çok partili bir "yarı-parlamenter rejim" kuruldu. Askeri müdahaleler (1960, 1971, 1980'de) ona ciddi sınırlamalar getirdiği halde, bu rejim, son otuz beş yılın normu oldu.[6] Ne kadar sınırlı ve ne ölçüde arka arkaya çiğneniyor olursa olsun, belli temel demokratik hakların varlığı, Türkiye'yi çoğu üçüncü dünya ülkesinden ayırır. Michael Löwy'nin belirttiği gibi, "Türkiye'nin burjuva-demokratik planda eriştiği yer, onu, Avrupa'nın çevresel kapitalist ülkeleriyle çoğu Üçüncü Dünya ülkesi arasında bir konuma sokar."[7]

İşçi sınıfının örgütlenmesi açısından, Türkiye'nin deneyi yine belli özgüllükler taşır. Cumhuriyet'in kurucusu Atatürk, işçileri kendi modernleşme planlarının önemli bir elemanı olarak değerlendirdi. Böylece, başlangıçta, bir Çalışma Bakanı "değerin tek yaratıcısı emektir" diyebiliyor ve devlet, işçileri ve bu yoldan işgücü arzını koruyabilmek için asgari bazı önlemler alıyordu.[8] Ama öte yandan, "sosyal bir sınıf temelinde" dernekler yasayla yasaklandı ve 1947'ye dek gerçek sendikalara izin verilmedi. O zaman bile, grev hakkı hemen tanınmadı.[9]

Yine de, İstanbul'da ve diğer bazı kentsel merkezlerde, sendikaların kuruluşu, 1920'lere kadar uzanır. Bu bağımsız faaliyetler, huzursuzlaşan hükümetin, işçilerin örgütlenmelerini denetleyebilmek için — 1925'te, 1936 ve 1938'de — üç ayrı yasa çıkarmasına yol açtı.[10] İlginçtir, grevleri yasaklayan 1936 yasası, aslında Mussolini'nin iş yasasından kopya edilmiştir. Türkiye Devleti'nin belirsiz doğası, aynı dönemde, işçiler yararına yasalar çıkartılmış olmasında görünüyor. Hatta Türkiye o dönemde Uluslararası Çalışma Örgütü'ne bile üye oldu.[11] Bu çeşitli yasal sınırlamalar, endüstriyel gelişmenin düşük düzeyiyle de birleşince, Türkiye'nin işçilerini II. Dünya Savaşı öncesinde safdışı bıraktı.

Savaşın getirdiği değişiklikler ve savaş sonrası yeni durumla, Türkiyeli işçilerin konumu değişti. Sendikalar devlet tarafından tanındı ve sendika üyelerinin sayısı, 1947'den 1960 darbesine dek yükseldi. Bu değişimin zamanlaması, birbiriyle ilişkili bir dizi faktöre bağlıydı. Birinci olarak, Türkiye, savaş sonrasındaki Batı İttifakı'nda yerini alıyor ve kendi uluslararası görünümünü geliştirmek istiyordu. Ayrıca, hükümet, yeni çok partili rejimde yapılacak ilk seçimlerden önce işçi sınıfının desteğini almak niyetindeydi. Son olarak, bazıları sendikalara ödünler verilmesinin, savaş yıllarında büyük zorluklara katlanan ve huzursuz olan işçi sınıfının öz örgütlenmesini önlemenin yolu olduğunu savunuyorlardı.[12]

1952 yılında, toplam olarak yüz binden fazla işçiyi temsil eden, İstanbul, İzmir ve başka bazı yerlerdeki bir gurup sendika, Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nu (Türk-İş) kurdular. Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) ve Amerikan Emek Federasyonu (AFL), Türk-İş'e para, danışman yardımında bulundular ve Amerikan-tipi sendikacılığı özendirmek için eğitim sağladılar. Buna ek olarak, hükümet, Çalışma Bakanı'nın İzmir'deki ilk Türk-İş toplantısına katılmasıyla, daha baştan, güçlü bir biçimde işin içine girdi.[14] Bu tür etkiler, Türkiye işçi sınıfının daha çok genç olduğu düşünülürse, şaşırtıcı değildir. Unutulmamalıdır ki, bırakın endüstri işçisini kentlerdeki işçi sınıfı, henüz, görece olarak küçüktü. Bu, Türkiye toplumu hızla kentleştikçe değişecekti.

TABLO 1[13]
Türkiye'de 1948-1960 yılları arasında sendika üyeliği

Yıl	Üye sayısı
1948	52,000
1949	72,000
1950	76,000
1951	110,000
1952	130,000
1953	140,000
1954	180,387
1955	189,595
1956	209,155
1957	244,853
1958	262,591
1959	280,786
1960	282,967

TABLO 2[15]
1950-1981 yılları arasında Türkiye'de kent ve kır nüfusu oranları

Yıl	Kırdaki nüfus (%)	Kentteki nüfus (%)
1950	81.6	18.4
1955	77.6	22.4
1960	73.6	26.3
1965	70.1	29.9
1970	64.1	35.9
1975	58.2	41.8
1981	53.0	47.0

Nereden bakılırsa bakılsın, 1960'lı yıllar Türkiye emek tarihinde bir çağlayanı temsil eder. 1960 Mayıs'ında erke gelen askeri liderler, işçi sınıfının durumuna karşı bütünüyle ilgisiz değillerdi. Bunun sonucunda, 1961'de yapılan anayasada serbest örgütlenme ve sendikal faaliyet garanti altına alınıyordu. Bu haklar, daha sonra, 1963'te çıkan yeni iş yasalarıyla daha da güçlendirildi.

1962'den itibaren ekonomide, özellikle endüstride görülen gelişme dalgası, daha çok ve uzun erimli önem taşıyordu. Bir bilim adamının yorumuyla:

"1962-1977 dönemi, ithal ikamesine dayalı endüstrileşme altında, kesintisiz sermaye birikiminin gerçekleştiği bir 15 yılı temsil eder. Bu dönemde yapım endüstrisinin büyüme hızı yılda ortalama yüzde 10 dolayında seyrederken, gayrısafi ulusal hasılanın büyüme oranı yılda ortalama %7'yi geçiyordu."[16]

TABLO 3[17]
1955-1970 yılları arasında ekonomik büyüme indeksi (1968=100)

	1955	1960	1965	1968	1970
GSMH	50.7	63.6	80.3	100	110.5
GSMH — — Endüstri	34.0	45.0	72.0	100	113.5

Daha elverişli bir yasal yapının ve hızlı endüstriyel büyümenin bir arada etkisi, sendikal örgütlenmede devasa bir artış yarattı.

TABLO 4[18]

Yıl	Sendika sayısı	Üye sayısı
1963	565	295,710
1965	668	360,285
1967	798	384,680
1969	797	1,193,908
1971	631	2,362,787
1973	637	2,658,393
1975	781	3,328,633
1977	863	3,807,577

Bundan başka, bir milyonu aşkın Türkiyelinin Kuzey Avrupa ülkelerine yığınsal göçü, bir yandan işsizliğin yarattığı basıncı hafifletirken, öte yandan da ülkeye gönderilen para biçiminde Türkiye'nin elinde hatırı sayılır ölçüde döviz birikmesine yol açtı.[19] Bu olgu, Federal Almanya Cumhuriyeti'nin verdiği resmi rakamların da gösterdiği gibi — yerli endüstrinin büyümesine çok benzer bir biçimde — hızlı ve dramatik oldu.

TABLO 5[20]
1963-1973 yılları arasında Federal Almanya'daki Türkiyeli işçilerin sayısı

Yıl	İşçi Sayısı
1963	22,054
1964	44,953
1965	94,975
1966	133,000
1967	136,255
1968	123,386
1969	171,018
1970	272,423
1971	373,019
1972	449,676
1973	528,464

Türkiyelilerin Almanya'ya bu dev akışıyla birlikte, Türkiye'ye de, aşağıda görülen, Alman Markı akımı oldu.

TABLO 6[21]
1964-1973 yılları arasında Federal Almanya'daki Türkiyeli işçi tasarruflarının transferi

Yıl	Miktar (Amerikan doları olarak)
1964	45,000,000
1965	70,000,000
1966	115,000,000
1967	73,000,000
1968	107,000,000
1970	273,000,000
1971	471,000,000
1972	740,000,000
1973	1,100,000,000

Yurt dışından gelen bu para, ülkede sendikalı işçilere ödenen görece yüksek ücretlerle birlikte, Türkiye'nin iç pazarının boyutlarını büyüttü ve ekonomiye daha fazla gaz verdi.

İşçilerin militanlığının artmasının bir nedeni, yaşam standartları daha yüksek ve işçi sınıfı kuruluşları daha gelişmiş olan Avrupa ülkelerinden geri gelen işçilerdi. Elbette, bu etkileşimin özgül etkilerini somut olarak tartmak olanaksızdır. Bu, geri dönen işçilerin siyasal bilinç düzeylerinin büyük farklılıklar göstermesi nedeniyle, özellikle geçerlidir. Yine de, daha yerleşik işçi hareketleriyle ilişkiye geçişin Türkiye işçi sınıfının militanlığını özendirdiğini ileri sürmek akla yatkın olacaktır. Üstelik — kesin dönüş yapmamış olsalar bile — Avrupa'dan dönen Türkiyelilerin sayısı önemli miktarları bulmaktaydı.

TABLO 7[22]
1962-1972 yılları arasında Türkiye'ye dönen işçi sayısı

Yıl	İşçi Sayısı
1962	bilinmiyor
1963	bilinmiyor
1964	bilinmiyor
1965	bilinmiyor
1966	bilinmiyor
1967	123,200
1968	102,700
1969	157,700
1970	292,700
1971	372,400
1972	589,300

Buna ek olarak, yurt dışında çalışmış olan Türkiyelilerin geri döndükten sonra işçi örgütlerine katılmış olmalarının daha olası olduğunu gösteren kanıtlar vardır. 1971 yılına ait şu tablo, kesin hatlarla belirlenmiş olmasa bile, bu eğilim hakkında fikir vermektedir.

TABLO 8[23]
1971 yılında bir sendikaya ya da işçi örgütüne üye olan Türkiyeli işçilerin dağılımı (%)

	Yurt dışına gitmeden önce	Yurt dışında	Geri geldikten sonra
Sendika üyeliği	%17	%47	%28
İşçi örgütü üyeliği	%16	%18	%21
TOPLAM	%33	%65	%49

Tam nedenleri ne olursa olsun, 1960'lı yıllar, Türkiye'nin işçilerinin siyasallaşmasının ve siyasal katılımının gelişmesine tanık oldu.[24] Savaşkanlığın arttığı koşullarda Türk-İş'in bütünlüğünü koruması ve siyaset-dışı tutumunu sürdürmesi zorlaştı. Bu sendikal federasyonun ele almak zorunda kaldığı ilk büyük konu 1961 Anayasası idi. Daha önce değinildiği gibi, bu belge, işçi hareketinin belli haklarını garanti altına alıyordu. Türk-İş, belgenin kabulü için güçlü destek verdi.

Giderek, bazı işçi sınıfı liderleri, siyaset-dışı tutumun kendi davalarına en iyi hizmet eden tutum olması gerekmediği kanısına vardılar. Böylece, bir muhalefet akımı olarak nitelenebilecek gelişme, çoğu sendikayı etkilemeye başladı.[25] 1965 genel seçimleri yaklaşırken, Türk-İş geleneksel tarafsızlığını terketti, işçi düşmanı adaylarla ilgili bir "kara liste" yayınladı ve üyelerini bu adaylara oy vermemeye çağırdı. Siyasal arenaya doğru atılan bu ılımlı adım bile, Türk-İş genel merkezinin polisçe basılmasına yol açtı. Bu polis baskını mahkemece cezalandırılacağı yerde, Seçim Yasası'nın 37. ve 122. maddelerine dayanılarak yasal kabul edildi. Dahası, Türk-İş'in Genel Başkanı ve Genel Sekreteri, bu yasayı çiğnedikleri gerekçesiyle mahkemeye verildiler.[26]

Bu deneyimin, Türk-İş'in AFL-CIO desteğindeki liderlerini radikalleştirdiğini düşünmek yanlış olur. Gerçekte, Türk-İş liderliği bu duruma tabandan gelen baskıyla zorlandı. 1960'lı yıllar boyunca tabanın bu baskısı güçlendi. 1960'ların ortalarında iki ayrı gurup, federasyondan ayrılarak hasım örgütler kurdular. Başarılı olmasalar bile, bu gelişmeler ortaya çıkacak olan başka gelişmelerin habercisiydi.[27] Yabancılaşma arttıkça, işçi gurupları, Türk-İş'teki sendika bürokrasisinin, kendi üyelerinin durumundan çok hükümetle iyi ilişkilere sahip olmayı düşünüp düşünmediği sorusunu sormaya başladılar.

1965 yılında, bu yöndeki kuşkuları arttıran bir olay oldu. Kozlu Kömür Ocakları'ndaki işçiler resmi olmayan bir grev başlattılar. Bir haftadan kısa bir süre içinde, grevci madencilerle ordu birlikleri arasında patlak veren çatışmada iki madenci öldü.[28] Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç, kuşatma altındaki işçilere destek vereceğine, grevin komünistlerce kışkırtıldığını ve illegal olduğunu savunan koroya katıldı ve greve karşı çıktı.[29] Ertesi yılın başlarında Paşabahçe Şişe ve Cam Fabrikası'nın işçileri, yürürlükteki işkolu sözleşmesinin ötesine geçebilmek amacıyla işi terkettiler. Anlaşmazlık, Türk-İş'in, en iyi halde ılık destek vermesiyle[30] ve en kötü halde de işverenden yana tutum almasıyla,[31] 83 gün sürdü.

Türk-İş'e bağlı bir gurup sendika, resmi tutuma meydan okuyarak, grevci işçilere destek olmak üzere 460 bin TL yardım topladılar. Paşabahçe grevine doğru yaklaşımın ne olduğu konusunda patlak veren kavgada Türk-İş yönetimi, 6 sendikayı geçici olarak ihraç etti. Bu sendikalardan bir kısmı — Maden-İş, Basın-İş, Lastik-İş, Gıda-İş, Türkiye Maden İşçileri Sendikası — yeni bir sendikal federasyon kurmak üzere birleştiler. Bu yeni gurubun politik yönelimi kendisine seçtiği addan belliydi: Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK)[32]. Başlangıçta yalnızca 30 bin üyesi olan konfederasyon on yıl gibi kısa bir zaman içinde büyüdü ve yarım milyonla[34], hemen hemen bir milyon[35] arasında üye ve yandaşa sahip bir işçi kuruluşu oldu.

DİSK'in platformu, adı gibi radikaldi. Kuruluş toplantısında hükümet, yabancı çıkarların Türkiye'nin kaynaklarını sömürmesine izin verirken, ağır geçim zorlukları altında yaşayan yığınların gereksinimlerini ihmal etmekle suçlandı. 1961 Anayasası sosyal adalet ilkesini savunduğu için, DİSK, "sosyalizmin engellenmeyen savunusunun gerçekte anayasaya destek" olduğunu[36] ileri sürdü.

Adaletsizliğin düzeltilmesi için dış ticaretin, özel banka ve sigortaların millileştirilmesini, tam kapsamlı bir toprak reformu yapılmasını ve işçi sınıfının yaşam standartlarını yükseltecek planlı bir ekonomiye geçilmesini istedi. Tek kelimeyle, yeni federasyon sınıf savaşımını savunuyor ve Amerikan emperyalizmine karşı çıkıyordu. Son belirtilen arzu, DİSK tarafından ABD fonlarından desteklenmekle suçlanan Türk-İş'le mücadele de yinelenerek gündeme getirildi.[37]

Türk-İş'ten daha disiplinli ve daha örgütlü olan DİSK, işçi hareketinin militanlığı arttıkça büyüdü ve güçlendi. Hızlı bir radikalleşme döneminde DİSK, yalnızca hayatta kalmaya yetenekli olduğunu göstermekle kalmadı, aynı zamanda uzun, zahmetli grevleri başarıyla yöneterek genişledi. Yine de bu işçi örgütünün önemi yalnızca endüstriyel eylem alanıyla sınırlı kalmadı. DİSK sürekli ve tutarlı biçimde siyasal konuları ele alıyor ve 1960'ların sonu ile 1970'lerde Türkiyeli işçilerin sınıf bilincinin gelişme dalgasına katkıda bulunuyordu.

Türkiye toplumunda emeğe karşı olan güçlü çıkar çevreleri bu durumdan habersiz değillerdi. 12 Haziran 1970 tarihinde hükümet, Sendikalar Yasası'nda, herhangi bir sendikanın, o işkolunda istihdam edilen bütün işçilerin en az üçte birini temsil etmiyorsa, ulusal çapta örgütlenmesini engelleyen bir değişiklik yaptı. Bu yasal değişikliğin amacı açıkça DİSK'in örgütlenme çabalarını felç etmekti. Çalışma Bakanı'nın söylediği üzere, "ideolojik hareketin araçları haline gelen sendikalar (yani DİSK'e bağlı sendikalar) yasa kabul edilir edilmez otomatik olarak feshedilecek"ti.[38] İşçi sınıfının anında şiddetli tepkisi hem bakanı, hem de DİSK'in liderlerini boş yakaladı. 15 ve 16 Haziran günlerinde binlerce işçi İstanbul-Ankara karayolunu kapattılar, polis ve ordu birlikleriyle çatışmaya girdiler.

Bir siyasal kriz atmosferi Türkiye toplumunu sarar ve işçi hareketinin radikal kanadı giderek artan ölçüde ağırlığını hissetirirken, 12 Mart 1971'de askeri bir müdahale tutucu başbakan Demirel'i istifaya zorladı. İlk başta, Türkiye'nin işçilerinin büyük çoğunluğu, radikal reformlar yapacağı düşüncesiyle askeri müdahaleyi destekledi.[39] Bunun ne denli dar görüşlü bir yaklaşım olduğu, askerlerin reform üstüne bütün konuşmalarına karşın, "12 Mart'ın, hükümeti devirmek ve reformları uygulamak isteyen sivil ve asker radikallerin faaliyetlerine son vermek üzere hazırlanmış bir önleyici darbe olduğu"[40] anlaşılınca açıklık kazandı.

Sonuçta, askerler dengeli bir rejim kurmayı ya da sağlam toplumsal taban oluşturmayı beceremediler. Böylece, sıkıyönetim ilanına karşın, ordu işçi hareketini ezemedi, 1973'te kışlasına geri döndü ve genel seçimlere izin verdi. Seçimler, belirgin biçimde sosyal demokratlaşan Cumhuriyet Halk Partisi'nin yeni hükümeti kurmasıyla sonuçlandı.[41]

Bu tarihten itibaren, sendikalaşma ve endüstriyel eylemler, çoğu kez açık siyasal karakter kazanarak, hızla gelişti.

TABLO 9[42]
1963-1980 yılları arasında grevler, grevci işçi ve yitirilen işgünü sayısı

Yıl	Grev sayısı	Greve katılan işçi sayısı	Yitirilen işgünü
1963	8	1,514	19,739
1964	83	6,640	238,161
1965	46	6,593	366,836
1966	42	11,414	430,104
1967	100	9,463	344,112
1968	54	5,179	175,286
1969	86	20,155	323,220
1970	72	21,150	220,189
1971	78	10,916	476,116
1972	48	14,879	659,362
1973	55	12,256	671,135
1974	100	36,628	578,249
1976	58	7,240	325,830
1977	859	15,628	1,397,124
1978	87	9,748	426,127
1979	126	21,011	1,147,721
1980	220	84,832	7,708,750

Dünya kapitalist ekonomisindeki yokuş aşağı gidişin etkisi altında, Türkiye ekonomisinin durumu, 1970'lerde kötüleşti[43] ve sınıf kutuplaşması arttı. Bu kutuplaşma 1 Mayıs kutlamaları üstüne kopan kavgada simgelendi. 1976 yılında, elli yıl içinde ilk kez DİSK tarafından İstanbul'da örgütlenen 1 Mayıs kutlamalarına yarım milyon kişi katıldı. Bir sonraki yıl aynı ölçekteki kutlama faşist çetelerin makinalı tüfekli saldırısına sahne oldu, kırk işçi öldü. 1 Mayıs soyut bir simge olmaktan çok, radikal işçi hareketi ile gelişen sağcı hareket arasındaki savaşımın bir odak noktasını oluşturur hale gelmişti.

1977 katliamından ders alanlar, 1978 yılının gösterilerinde yine yarım milyonluk katılımı korumak için, 50 bin kişilik işçi güvenlik görevlilerini harekete geçirdiler. 1979 yılının 1 Mayıs planlarının önüne ise ancak sıkıyönetim ve 24 saatlik sokağa çıkma yasağıyla geçilebildi.[44]

Bu apaçık siyasal odak DİSK'in büyümesi ve DİSK'in yönetim organları içindeki solcuların etkisiyle güçlendirildi. Genel-İş Sendikası 1978 yılında Türk-İş'ten ayrılarak DİSK'e geçtiğinde bu radikal sendikanın üye sayısı ve politik vuruş gücü arttı. Önceleri DİSK siyasal olarak Türkiye İşçi Partisi adıyla bilinen sosyalist guruba yakındı.[45] 1976'dan 1978'e kadar Türkiye Komünist Partisi, Maden-İş içindeki gücünü DİSK'in siyasetini etkilemek için kullandı.[46] Daha sonra, Genel-İş'in katılımıyla, hâlâ radikal olmakla birlikte Yürütme Kurulu daha farklı bir karakter aldı. Yeni Yürütme Kurulu'nda üç CHP üyesi, bir komünist, radikal sola yatkın bir üye ve bir demokratik sosyalist bulunuyordu.[47]

DİSK yönetiminin sosyalist renginin ne ölçüde sendika tabanına yansıdığını belirlemek, doğal olarak, zordur. 1980 yılında istifa eden bir DİSK örgütleyicisi, genel yönetim kurulunu işçi konseyleri örgütlememekle suçlamaktadır. Bu kişi, devamla şöyle diyor: "Sendikalarda liderler sosyalist ağızla konuştular, ancak kendi üyeleri söz konusu olduğunda sosyalist siyasetler izlemediler. Sol partiler, sendikaların tabanında etkinlikte bulunmak yerine liderleri etkilemeye çalışarak yanlış yaptılar."[48] Kuşkusuz bu görüş, diğer aktivistlerin görüşleriyle uzlaşmıyor.-

Tersine, eski DİSK Genel Sekreter Yardımcısı Aydın Meriç, örgüt-içi demokrasiyi DİSK'in 14 yıllık varlık döneminde onun üç temel taşından biri olarak gösteriyor. Meriç'e göre, "DİSK, örgüt-içi demokrasi konusunu sendikalarda 'tabanın söz ve karar sahibi olması' ilkesine dayalı olarak ele aldı. Bu onun rehberiydi ve hayata geçirildi."[50] Meriç'in belirttiği bu konum — ilkenin ne kadar eksik uygulanıp uygulanmadığına bakılmaksızın — Türkiye sendikacılığının bürokratik geleneklerinden keskin

bir kopuşu ifade ediyor.[51] Gerçeğin Meriç'in görüşüne daha yakın olabileceğinin kanıtı, aslında DİSK'in büyüklük açısından, hükümetin kamu işletmelerinde Türk-İş'i kayıran tutumuna karşın[52], Türk-İş'le boy ölçüşebilecek hale gelebilmesindedir.[53]

Türkiye işçi hareketi, sendikal hareketin bölünmüşlüğünün getirdiği sorunlardan bağımsız olarak, gelişen faşist hareketin daha da büyüyen tehdidi gibi bir tehlikeyle karşı karşıyaydı. 1970'li yıllar boyunca faşist guruplar işçi sınıfı hareketine karşı saldırılarında giderek daha küstahlaşmaktaydılar. Sağcı gangsterler emekçilere ve solculara karşı saldırılarında insan yaşamı olarak büyük kayıplara yol açabiliyorlardı. Onlar, aynı zamanda, önce sıkıyönetimlerin ilan edilmesine olanak tanıyan ve daha sonra da, 1980 darbesinin, insan kırımıyla felç edilen Türkiye insanınca, benimsenmese bile, anlayışla karşılanabildiği bir şiddet atmosferinin yaratılmasına yardımcı oldular. Sivil toplumun çürümesi, yalnızca 1980 yılının ilk aylarında siyasal şiddet sonucunda hemen hemen 1500 insanın öldüğünü anlatan grafiklerin soğuk verilerinde görülmektedir.[54]

1970'lerin sonuna gelindiğinde Türkiye ekonomisi derin bir kriz içindeydi. Endüstriyel üretim 1979'da yüzde 5, 1980'de de yine aynı miktarda düşmüştü. 1980'in ilk üç çeyreğinde endüstri yüzde 49.3 kapasite ile çalışmaktaydı. Bu ekonomik çöküş ve siyasal dengesizlik ortamında, yılın ortasında toplu sözleşme dönemi (her iki yılda bir oluyordu) geldi çattı. İşçiler ücretlerini ve giderek düşen yaşam koşullarını savunmada kararlıydılar. İşverenler ise hiçbir uzlaşmaya girmemek kararındaydılar. Bu nedenle, 1980 yılında Türkiye tarihinin gördüğü en yüksek grevci işçi sayısına ulaşılması hiç de şaşırtıcı olmadı.[55] (Bakınız Tablo 9).

Parlamentoda hükümet felç olmuştu, giderek artan proleter militanlığı yalıtlamayı beceremiyordu ve sınıf savaşı her gün Türkiye kentlerinin caddelerinde sürdürülüyordu. Sonra 12 Eylül'de ordu işe karıştı ve erki ele aldı. Bu müdahale, Türkiye'nin kapitalistlerince alkışlanırken, batılı hükümetlerin çoğu *Time* dergisinin General Evren'i "sert ama müşfik bir okul müdürü" gibi gösteren tanımlamasına katıldılar.[56] Daha önceki iki darbenin tersine, bu kez generaller, işçi hareketinin başını tam olarak ezmek istiyorlardı. Yalnızca ilk iki ay içinde 40 bin kişi yakalanırken çok sayıda insana işkence yapıldı.[57] Bütün sendikacılık faaliyetleri askıya alındı ve DİSK feshedildi. Dahası, 78 DİSK yöneticisi tutuklanarak haklarında dava açıldı.

Bu 78 DİSK yöneticisi, haftalar süren işkencelerin sonunda elde edilen "kanıtlar"la, kendilerini, herhangi bir sendikacının normal etkenliği olan eylemleri yapmakla suçlanıyor buldular. Dava duruşmasının bir yerinde DİSK Genel Başkanı, "okul hademelerinin ücretlerinde artış istediği ve kamuya ait binalarda kapıcılara işlevlerini yerine getirmek üzere daha iyi odalar sağlanması isteminde bulunduğu"[58] ile suçlandı. Askeri savcı bunu, DİSK'in yıkıcı ve komünist doğasına açık kanıt olarak getirdi. Bu gülünç yalanın ciddiliği, savcının 52 kişi için ölüm cezası istemesinde kendini gösterdi.[59]

Dünya çapında baskı ve protestolar sayesinde bugün hiçbir DİSK yöneticisi henüz idam edilmiş değildir ve bazıları tahliye edildiler. İlginçtir, DİSK Genel Başkanı Nobel Barış Ödülü'ne aday gösterildi.[60] Ne yazık ki, Türkiyeli yığınlar üzerinde baskı hâlâ sürüyor.[61]

Burada belirtilmelidir ki, DİSK ve diğer radikal sendikalar, en azından şimdilik, başarılı bir şekilde ezilmişlerdir. Türkiye yurttaşları 7 Kasım 1982 tarihinde yeni bir anayasa için oy kullandıklarında ve General Evren'i yedi yıl için cumhurbaşkanı seçtiklerinde, plebisit, yüzde 92 "evet" oyuyla ordu için bir zafer oldu. Yine de bu çok sayıda "evet" oylarının, halkın duygularının gerçek yansıması olması gerekmiyordu. Ordu, bu seçimle istediği birkaç sonuç elde etti: 1) Anayasaya karşı herhangi bir toplumsal muhalefet kesinlikle baskı altındaydı. 2) Ordu, anayasanın reddi halinde erkte kalacağını açıkça belirtmişti. 3) Sandık başında halk korkutuldu.[62] Son nokta üstüne bir Batı Almanyalı gazeteci şu yorumu getiriyor: "Çok kişi, seçim günü korku içindeydi. 'Hayır' oyunu belirten mavi oy pusulası sarı zarfın içinde beyaz oy pusulasından daha karanlık görünmez ve böylece tanınmaz mıydı?"[63]

Bir kez kabul edilince, yeni anayasa işçi sınıfı siyasetinin bastırılmasını kurumlaştırdı. Birkaç ilgili bölüme bir göz atmak durumu iyi anlatıyor. Özgürlüğe izin verilmiş, ancak "bir sosyal sınıfın diğerleri üstünde hegemonya kurması" amacıyla kullanılmayacak. (Md.14)[64] Sendikaların varlığına izin verilmiş, ama "siyasal bir dava güdemeyecekler, siyasal faaliyete karışamayacaklar, siyasal partilerden destek alıp onlara destek veremeyecekler" (Md. 52)[65] Ayrıca Türkiyeliler, kendilerinin "siyasal nitelikli grev ve lokavtlara, dayanışma grevlerine ve lokavtlarına, işyerlerinin işgaline, üretimi yavaşlatmaya ve diğer direniş biçimlerine" katılmalarının yasaklanmış olduğunu öğrendiler. (Md.54)[66].

1983 yılının 6 Kasım'ında genel seçimlerle birlikte, üstüne çok gürültü koparılan parlamenter yönetime dönüş başladı. Seçme ve seçilme, kuralları askeri cunta tarafından belirlenmiş olduğu için serbest olmaktan çok uzaktı. Önce, siyasal partiler ordu tarafından dikkatli bir elemeden geçirildiler. Bunun ilk sonucu olarak, seçime katılabilmek için başvuru yapan 15 partinin ancak üçü yarışmaya katılma iznini alabildi. 240 eski siyasal liderin, gelecek on yıl içinde siyasal faaliyette bulunması yasaklandı. Seçim günü geldiğinde, seçmenler aynı tutucu rengin üç farklı tonu ile karşı karşıyaydılar.[67] Ayrıca, dengeli bir ortamın garanti edilebilmesi için ülkenin 67 ilinin 54'ünde sıkıyönetim sürdürüldü.[68]

Bu arada General Evren, yeni seçilenlerin herhangi birinin kendi başına fikir sahibi olabileceğini dikkate alarak, bu yedi yılın sonunda yeniden seçilmeyecek bir sivil (!) cumhurbaşkanı olarak kaldı. Doğal olarak, onun parlamentoyu uygun gördüğü bir zamanda feshetme yetkisi vardır. Bu faktörlere rağmen, Türkiyelilerin büyük çoğunluğu 6 Kasım tarihinde oy kullandılar. Bu sistemin kabulü anlamına mı geliyor? Bunu söylemek çok zor, çünkü oy kullanmak mecburiydi ve yerine getirilmediği takdirde 2500 TL cezası vardı.

O zamandan bugüne, 25 Mart 1984 tarihinde yapılan yerel seçimler, cunta tarafından açıkça desteklenen iki partinin siyasal haritadan neredeyse silinmesiyle, Türkiyelilerin büyük çoğunluğunun orduya muhalefet ettiğini gösterdi.[69] Sosyal Demokrasi Partisi SODEP, beklendiği ölçüde başarı gösterememesine rağmen, kullanılan oyların yüzde 22.9'unu alarak ikinci sırayı aldı.[70] Bu gelişmeler, ne denli önem taşırlarsa taşısınlar, Türkiye toplumunda erke ilişkin gerçeği değiştirmiyor. Bu bağlamda, burjuvazinin orduyla birlikte işçi sınıfına karşı bir bağlaşıklık kurduğunu ve bu bağlaşıklığın gücünü koruduğunu unutmamak gerekir.[71]

Bu emek düşmanı gizli komitenin etkisi, biçimsel siyasal hakların baskı altına alınmasından çok daha ötelere ulaşıyor. Demokratik hakların kısıtlanmasının ve işçi sınıfının kuruluşlarına saldırmanın ötesinde, darbeden bu yana düşmekte olan yaşam standartları aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere kötüleşmesini sürdürüyor:

BRÜT GÜNLÜK ORTALAMA GERÇEK ÜCRETLER*

	I Tarım dışı Brüt Ortalama Günlük Ücret	II İndeks 1963 = 100	III Yıllık Artışlar %	IV İstanbul Geçinme İndeksi 1963=100	V Yıllık Artışlar %	VI Ankara Geçinme İndeksi 1963=100	VII Yıllık Artışlar %	VIII IV'e göre Gerçek Ücret İndeksi	IX Yıllık Artışlar %	X VI'ya göre Gerçek Ücret İndeksi	XI Yıllık Artışlar %	XII IV'e göre Gerçek Brüt Ücretler GünlükTL	XIII VI'ya göre Gerçek Brüt Ücretler GünlükTL
63	17.92	100.0	—	100.0	—	100.0	—	100.0	—	100.0	—	17.92	17.92
64	20.38	113.7	13.7	100.2	0.2	100.8	0.8	108.6	8.6	112.8	12.8	19.46	20.21
65	21.62	120.6	6.1	104.8	4.6	107.6	6.7	115.1	6.1	112.1	—0.6	20.64	20.09
66	23.54	131.3	8.9	113.6	8.4	113.5	5.5	115.7	0.4	115.7	3.2	20.73	20.73
67	25.84	144.1	9.7	129.6	14.1	120.6	6.3	111.3	—3.8	119.5	3.3	19.95	21.41
68	28.24	157.5	9.3	137.6	6.2	125.6	4.1	114.5	2.9	125.4	4.9	20.52	22.47
69	32,15	179.3	13.8	144.2	4.8	132.7	5.7	124.3	8.6	135.1	7.7	22.28	24.21
70	35.34	197.1	9.9	155.6	7.9	148.3	11.8	126.7	1.9	132.9	—1.6	22.71	23.82
71	39.34	219.4	11.3	185.2	19.0	180.7	21.9	118.5	—6.5	121.4	—8.7	21.24	21.76
72	43.88	244.9	11.6	213.7	15.4	208.3	15.3	114.6	—3.3	117.6	—3.1	20.54	21.07
73	54.41	303.6	24.0	243.6	14.0	241.2	15.8	115.9	1.1	125.9	7.1	20.77	22.56
74	68.26	380.9	25.5	301.8	23.9	278.4	15.4	125.7	8.5	136.8	8.7	22.53	24.52
75	85.55	477.4	25.3	365.8	21.2	331.3	19.0	130.5	3.8	144.1	5.3	23.39	25.82
76	115.30	643.4	34.8	429.5	17.4	385.6	16.4	149.8	14.8	166.9	15.8	26.84	29.91
77	146.53	817.7	27.1	541.2	26.0	472.4	22.5	151.1	0.9	173.1	3.7	27.07	31.02
78	207.93	1160.3	41.9	876.5	62.0	725.1	53.5	132.4	—16.1	160.0	—11.4	23.73	28.67
79	294.31	1642.4	41.6	1433.1	63.5	1174.2	61.9	114.6	—13.4	139.9	—12.6	20.54	25.07
80	426.96	2382.6	45.1	2784.1	94.2	2365.1	101.4	85.6	—25.3	100.7	—28.0	15.34	18.05
81	543.84	3034.8	27.4	3831.2	37.6	3168.2	34.0	79.2	—7.5	95.8	—4.9	14.19	17.17
82	691.00	3856.0	27.1	**5083.0	32.7	**4066.7	28.3	75.9	—9.6	94.8	—1.1	13.60	16.99
83	***829.20	4627.2	20.0	***6606 4	30.0	—	—	70.0	—7.8	—	—	12.54	—

* Tablo, *Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye*'nin 5. basımında, sayfa 165'dekinin günümüze uzatılmışıdır. İlişikteki grafik de, kitabın 167. sayfasındaki grafiğin günümüze uzatılmışıdır.

** Bu endeksler resmi verilerin hele fiyat artışları konusundaki güvenilmezliğine çarpıcı örnek oluşturuyor. Aynı yıl için gazetelerde Kasım sonu itibariyle verilen endeks İstanbul için 5433.3 ve Ankara için 4461.5 idi. Sonra çok daha düşük yayınlandı.

*** 1983 verilerini Türk-İş resmi istatistiklerden aktarmıştır. Verileri 4.10.1983 tarihli *Milliyet*'ten aldık.

Doğal olarak, gerçek ücretlerdeki bu düşüş işçiler için zordur, ancak durum işsizler için çok daha kötüdür. Çok sayıda işçi, yalnızca 1984'ün ilk yarısında kapanan bin dolayında işletme ile kanayan yaralara sahip bir ekonomide iş bulmakta güçlük çekmektedir. Yapım endüstrisinde yatırımlarda azalma sürmektedir.[73] Ortaya çıkan işsizlik konumlarını savunmaya kalkan işçilerin işten atılmasıyla sonuçlanan bir işveren saldırısının çerçevesi içinde yaratılmaktadır. Türk-İş'e göre ayda ortalama 2400 kişi, çoğunlukla sendikaya ilişkin nedenlerle işten atılmaktadır. Atlı Zincir Makina Sanayii'nin patronu, örnek olarak verilebilir ki, bu patron aktif sendikacı olan işçileri işten atmakla açıkça övünmektedir.[74]

Yine de işçi sınıfı hakları için savaşımı sürdürüyor. Savaşım çeşitli biçimler alıyor ve hiçbir şekilde izin verilenlerle sınırlı kalmıyor. Örneğin, Mamak Özel Askeri Cezaevi'nde tutulan 600 kişi 1984'ün başında 42 günlük bir açlık grevine giriştiler. Protesto eylemi, yetkililerin siyasal tutuklulara adi suçluların giydiği türden tek tip mahkum elbisesi giydirmeye çalışması ve başka baskıcı, aşağılayıcı yöntemleri uygulaması üzerine patlak verdi. Bu açlık grevi Türkiyeli tutukluların ve genel olarak Türkiye'nin emekçi halkının durumunun kamuya açıklanmasına yardımcı oldu. Yetkililer, protesto eylemine yanıt olarak cezaevinde mektup ve kitapları yasakladılar ve eylemin haberlerinin dış dünyaya ulaşmasına engel olmaya çabaladılar.

Rejimin açlık grevcilerini ciddiye aldığını gösteren bir nokta da, Genel Kurmay Başkanlığı'nın, açlık grevini "Türkiye'yi uluslararası forumlarda zor durumda bırakmak, davalarda kararları etkilemek, yurtdışında baskı gurupları oluşturmak ve yabancı kamuoyunu yanlış bilgilendirmek amacını taşıyan propaganda kampanyasının bir parçası" olarak nitelediği açıklamasıdır.[75] Sansüre karşın, haberler Batı'ya ulaştı. Bunun bir sonucu olarak, aralarında Alman Yeşiller Partisi'nin yedi üyesi — 4 parlamento üyesi ve yazar Rudolf Bahro da aralarındaydı — Ankara'ya gittiler ve kendilerini kentin merkezindeki bir parkta zincire vurdular. Daha sonra gurubun üyeleri ülkedeki baskıyı yeren ve Türkçe dilinde yazılmış pankartlarını açtılar.[76] Bir diğer meydan okuma da, *İşçinin Sesi* üyesi olmakla suçlanan üç sanığın, tek tip elbise giymeyi reddedip mahkemeye don gömlek çıkmaları oldu.[77]

Hapishane hücrelerinin dışındakilerin durumu o denli dramatik değil, ama 1984'ün sonlarına doğru ekonomik durum daha da kötüleştikçe eşit ölçüde ümitsiz bir hal aldı. Yaşam standardındaki devasa düşme şu verilerce grafik olarak ifade ediliyor: "Ortalama işçi ücreti, bugün, Türkiye gazetelerinin 4 kişilik bir aileyi yalnızca *beslemek* için 36.547 TL gerekli olduğunu hesapladıkları bir ortamda, brüt 16.250 TL'dır."[78] Türkiye toplumunun daha yoksul kesimleri için durum daha da beterdir.

Türk-İş içinde işçiler, giderek daha sık ve daha yüksek sesle bu duruma karşı savaşım verilmesini istemektedirler. Onların yönetime yaptıkları basınç, sendikal liderliği rejimin sertliği ile kızgın işçinin gazabı arasında bırakıvermiştir. Bu psikoloji, Türk-İş'in 1984 yılında 7 bin delegeyle yaptığı toplantıda, katılanlar arasında çok kişinin iş arkadaşlarının huzursuzluğunu dile getirmesiyle su yüzüne çıkmıştır. Tabanda gelişen kaynaşmanın sonucu olarak 27 Aralık 1984 tarihli Türk-İş Başkanlar Konseyi toplantısında bazı sendika liderleri toplu sözleşme görüşmelerinin boykot edilmesini, iş yavaşlatılmasını, sessiz gösteri ve yürüyüşlerin örgütlenmesini önerdiler. Bu militan konuşmalar bir tutucu Türk-İş yöneticisini o denli telaşlandırdı ki, bu söz konusu yönetici, konuşma yapan bürokratları "12 Eylül öncesi ve Enternasyonal Marşı özlemi içinde olmak"la suçladı.[81] Bunun ötesinde, grevler tekrar bütün Türkiye'de fabrika ve işyerlerinde başlamakta ve yaygınlık kazanmaktadır.[82]

Yeni savaşım olanakları göründükçe, işçi hareketinin benimsemesi gereken örgütsel biçimler sorunu ön plana çıkmaktadır. Bu, özellikle, sendikal örgütlerin yok edilmesini yaşayan yüzbinlerce eski DİSK üyesi açısından yakıcı bir sorundur. Temelde, görünen o ki, radikal işçilere açık üç seçenek vardır: 1. Türk-İş'ten bağımsız sendikalar kurmak için uzunca bir dönem çalışabilirler. 2. Sonuçta militan işçilerin Türk-İş'e bu örgütün koşullarını kabul ederek girdiği ve emeğin pasifliğe itildiği uzunca bir baskı dönemi gelebileceği düşünülebilir. 3. İşçilerin savaşımının yegane taşıyıcısı olarak Türk-İş'i kabul eden DİSK üyeleri, kendi radikal ilkelerini içeride yaymak üzere Türk-İş'e girebilirler.

Çoğu DİSK militanı, şimdilik, sonuncu seçeneği tercih ediyor görünmektedir.[83] İşçilerin çoğu, bugünkü görevin varolan sendikal yapı içinde DİSK'in dayandığı fikirleri yaymak olduğunu söyleyen Aydın Meriç'le aynı fikirdedir. Böylece "bu gelenekleri işçi sınıfına taşımakta, onları DİSK'in, Türk-İş'in ve Türkiye'nin bütün işçilerinin ortak malı haline getirmekte"dirler.[84] Bu kavganın sonucu henüz kesin olmaktan uzaktır. Ancak kesin olan şey, Türkiye işçi sınıfı tarihinin sonuncu bölümünün daha yazılmamış olduğudur.

DİPNOTLAR

1. Çağlar Keyder "Türk Demokrasısının Politik Ekonomisi", (İng.), *New Left Review*, Sayı 115, Mayıs-Haziran, 1979:3.
2. Agy.: 5-8; Feroz Ahmad, *The Turkish Experiment in Democracy 1950-1975*. Boulder, Col: Westview Press, 1977:2.
3. Sık sık ileri sürülen odur ki Birinci Dünya Savaşı bu insanları Osmanlı geriliğini kavramaya itti. Yine de, İmparatorluğun asker-bürokrat seçkinlerinin toplumun yoksul kesimlerinden geliyor olması ve büyük toprak sahipleri ya da kentli zenginlerle hiçbir aile bağına sahip olmaması bir baska faktörü oluşturuyordu Keyder: 4-9.
4. Keyder: 9.
5. Örnek olarak Komintern'in Komünist Partısı nin baskı altında tutulmasını kınamasını ve ulusçuları ülkeyi Batı Emperyalizmine satmaya hazırlanmakla suçlamasını kaydedelim: "Türkiye'nin Komunist ve Emekçi Yığınlarına " 22 Kasım 1922, (İng.). Alan Adler (derleyen, *Theses, Resolutions and Manifestos of the First Four Congresses of the Third International* London: Pluto Press, 1980 318-319
6. Keyder: 20; Ahmad: 1-31.
7. Michael Löwy, *The Politics of Combined and Uneven Development*. London: Verso Editions, 1981: 188.
8. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), *Labour Problems in Turkey* Geneva: ILO, 1950: 6.
9. Ronnie Margulies ve Ergin Yıldızoğlu "Sendikalar ve Türkiye İsçi Sınıfı," (İng.) *Merip Reports*, Sayı 121, Şubat 1984: 16.
10. *Agy*
11. Jacob M. Landau, *Radical Politics in Modern Turkey*. Leiden: E.J. Brill, 1974 89
12. Margulies ve Yıldızoğlu 16.
13. Landau'dan uyarlandı: 89.
14 Margulies ve Yıldızoğlu 16, Landau: 90.
15. Margulies ve Yıldızoğlu: 16.
16. Şevket Pamuk ' Türkiye de Endüstrileşmenın Ekonomi Politiği , (İng), *Merip Reports*, Sayı 90, Ocak 1981: 28
17 Margulies ve Yıldızoğlu: 18.
18. *Agy*
19. Pamuk: 28. Ayrıca bak Tansu Çiller. "AET'ye İsçi İhracının Ekonomisi Bir Türk Perspektifi" (Ing) Elie Kedoumie (derleyen), *The Middle East Economy*, London: Frank Cass and Co, 1977: 173-185.
20. Nermin Abadan-Unat, *Turkish Workers in Europe 1960-1975*. Leiden: E.J. Brill 1976:387
21. *Agy* 24.
22. Suzanne Paine, *Exporting Workers: The Turkish Case*. London Cambridge University Press, 1974: 183.
23. *Agy* 206
24. Bu donemde yükselen solcu laık hareketin tutucu elestirisi için bakınız: Kemal H. Karpat, "Türk Solu," (İng.). *Journal of Contemporary History* Cilt 1, Sayı 2, 1966: 169-186.
25. Landau 91-92.
26 Ahmad, *Turkish Experiment in Democracy*: 226.
27 Landau: 92-93.
28. Delwin A. Roy, "Zonguldak Grevı Gelişen bir Toplumda Endüstriyel Anlaşmazlığın Bir Durum İncelemesi," (İng.), *Middle Eastern Studies*, 10 (2) 1974: 142-185.
29. Margulies ve Yıldızoğlu: 16-17.
30 Landau: 93.
31. Metin Kara, "İşçiler Bır Sınıf Olarak Yenildiler," (İng.), *Merip Reports*, Sayı 121, Şubat 1984: 22.
32. Türkçeden çevirirken tam karşıtı sözcükler bulmada güçlük çekilmesi nedeniyle DİSK bazan Reformist İşçi Sendikaları Federasyonu, İlerici İşçi Sendikaları Konfederasyonu olarak çevrilmiştir. Bununla birlikte gözlemciler örgutün adının Türkçe'de açık olduğu konusunda görüş birliğindedirler.
33. Kara: 22.
34. *Agy*
35. Keyder: 28 Bu tahminlerin büyük farklılıklar göstermesinin bir ölçüde nedeni, bazı yazarların DİSK destekçileri arasında yasal olarak örgüte üye olunamayan mesleklerde çalışanları göstermesidir. Öğretmenler ve memurlar bu kategoriye giriyor. DİSK'in 1980 yılındaki üye sayısı, en düşük rakam esas alındığında bile önem taşır. Çunkü, o dönemde Türkiye'nin sosyal güvenlik sistemine kayıtlı olan altı milyon isçi bulunmaktaydı. Bu, kırsal işçileri fazla dıkkate almamakla birlikte, ülkenin kentlerdeki işçilerinin sayısı hakkında görece tam bir bilgi veriyor Kara: 22.
36. Landau: 93.
37. Landau: 94; Kara: 22.
38. Margulies ve Yıldızoğlu: 17.
39. Ahmad: 288, 320.
40. Ahmad: 322.
41. CHP Sosyalist Enternasyonal ın üyesidir.
42. Margulies ve Yıldızoğlu: 18.
43. R. Yürükoğlu, *Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye* (İng. basım), Londra, İşçinin Sesi Yayınları, 1979: 112.
44. "Nereye Kadar Kaçacaksınız?" (İng.), *Turkey Today* Sayı 50, Mart-Nisan 1980 4-5.
45 Bu gurup hakkında daha fazla bilgi için Landau'ya bakınız: 122-170.
46. Bu parti yüzyılın çok büyük bir kısmında yasak oldu
47. Ahmet, "Türkiye Politikasında Geleneksel 'Orta' Çözüldü," (İng), *Merip Reports*. Sayı 121, Şubat 1984: 26.
48. *Agy*
49. Margulies ve Yıldızoğlu: 19.
50. "Eski DİSK Genel Sekreter Yardımcısı Aydın Meriç'le Görüşme," (İng.), *Turkey Newsletter*. Sayı 43, Şubat 1984: 5.
51. Tipik olmamakla birlikte ilginç bir durum incelemesi için bakınız Delwin A. Roy, "Türkiye'de Emek ve Sendikacılık: Ereğli Kömür Madencileri," (İng), Elie Kedoumie (derleyen), *The Middle East Economy* London, Frank Cass ve Co., 1977: 125-172
52. Kara 22.
53 Keyder 28; Kara 22.
54 "Tarsus dakı Çatışmada Dokuz Kişi Öldü ikiyüz kişi yaralandı" (Ing.). *Turkey Today* Sayı 50, Mart-Nisan, 1980: 5.
55 Margulies ve Yıldızoğlu 19
56. *Time* 29 Eylül 1980.
57 *CDDRT Newsletter* Sayı 7, 10 Ocak 1981: 1; ayrıca, *CDDRT Newsletter*, Sayı 10, 27 Mart 1981:2.
58 "İnsan Hakları Delegasyonu Cuntaya Karşı Daha Fazla Eylem Yapılması Çağrısında Bulundu" (İng.), *Turkey Newsletter* Sayı 38, Eylül 1983: 4.
59 *Agy*
60 Bu dava hakkında daha ayrıntılı bilgi ve DİSK'le uluslararası dayanışma örnekleri için bakınız Tony Benn ve diğerleri, *Stop the Trials in Turkey* London CDDRT, 1983 ve Ernie Roberts ve diğerleri, *Human Rights in Turkey Through the Eyes of European Parliamentarians*. London: CDDRT, 1984.
61. Mükemmel, yetkili bir belgelendirme Annetz Istrobal ve Mülteci ve Göçmenlerin Savunusu İçin Avrupa Komitesi'nce (ECDRI) tarafından yapılmıştır Türkiye'de insan haklarının durumu hakkında özellikle son raporlara başvurabilirsiniz.
62 "Türkiye'de İnsan Haklarının Bugünkü Durumu Üstüne Rapor", (İng) Basel *ECDRI*, 21 Kasım 1983: 13-15; Feroz Ahmad, "Türkiye'de 1983 Seçimleri", (İng.), *Merip Reports*, Sayı 122, Mart-Nisan 1984: 3-11.
63. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 9 Kasım 1982.
64 *The Constitution of the Republic of Turkey*, (7 Kasım 1982'de onaylandı): 10.
65 *Agy.*: 33.
66 *Agy.*: 35.
67. "Bır Seçim Ne Zaman Seçim Değildir?" (İng.), *Turkey Newsletter* Sayı 45-46, Nisan-Mayıs, 1984: 12.
68. Jeri Laber, "Türkiye'de İnsan Hakları: Bardak Yarısına Kadar Boş mu Yoksa Yarısına Kadar Dolu mu?" (İng.) *Newyork Times*, 13 Temmuz 1984: 33.
69. Mehmet Demir ve Hasan Çelık " 'Denge' İçin Ödenen Yüksek Fıyat," (İng.), *The Nation*, 21 Nisan 1984: 478
70 Feroz Ahmad "Yerel Seçımler Türkiye'nin Politik Yelpazesini Düzene Koyuyor,' (Ing.), *Merip Reports* Sayı 124, Haziran 1984: 27
71 Demir ve Çelık 479.
72 *Turkey Today* Sayı 68 Mart-Nisan 1984: 10.
73 "Türkiye-Monetarist Felaket," (İng.), *Turkey Newsletter* Sayı 50, Şubat 1985: 5.
74 "Fabrikalarda Kaynaşma," (İng.), *Turkey Newsletter*. Sayı 50, Şubat 1985: 8.
75. 'Mamak'ta Tutukluların Açlık Grevı," (İng.), *Turkey Newsletter*, Sayı 45-46, Nisan-Mayıs 1984 2.
76. *Agy*
77. "Metris'te Üniformalara Hayır,' (İng), *Turkey Newsletter*, Sayı: 45-46, Nisan-Mayıs 1984: 3.
78. Michael Hill, "İşçiler Demokrasi İçin Savasıyor," (Ing), *Turkey Newsletter*, Sayı 47, Eylul 1984: 6.
79. *Agy* 7.
80. Fay Kelly, "İşçilerin Öfkesi Büyüyor," (İng) *Turkey Newsletter* Sayı 47, Eylül 1984: 5.
81 Türk-İş Başkanlar Konseyi — Kriz Büyüyor (İng.). *Turkey Newsletter*, Sayı 50, Şubat 1985: 3
82. "Şimdiki Grevler, Gelecek Grevler" (İng.) *Turkey Newsletter*, Sayı 50, Şubat 1985 3.
83. Margulies ve Yıldızoğlu: 20, 31.
84. Aydın Meriç, "DİSK'ın Geleneklerini Türk-İş İçinde Yayın", (İng.), *Turkey Today*, Sayı 67, Ocak-Şubat 1984: 18.

KAYNAKÇA

Abadan-Unat, Nermin, *Turkish Workers in Europe 1960-1975*. Leiden E.J. Brill, 1976.

Ahmad, Feroz, "Yerel Seçimler Türkiye'nin Politik Yelpazesini Düzene Koyuyor", (İng.), *Merip Reports*, Sayı 124, Haziran 1984.

Ahmad, Feroz, "Türkiye'de 1983 Seçimleri," (İng.), *Merip Reports* Sayı: 122, Mart-Nisan 1984.

Ahmad, Feroz, *The Turkish Experiment in Democracy 1950-1975*, Boulder, Col: Westview Press, 1977.

Ahmet, "Türkiye Politikasında Geleneksel 'Orta' Çözüldü," (İng.), *Merip Reports*. Sayı 121, Şubat 1984: 26.

"Eski DİSK Genel Sekreter Yardımcısı Aydın Meriç'le Görüşme" (Ing) *Turkey Newsletter*, Sayı 43, Şubat 1984.

Baths, Sarah, "Türkiye'de Seçimler Demokrasiye Geriye Dönüşü Kanıtlamıyor," (İng.) *Turkey Newsletter*, Sayı 45-46 Nısan-Mayıs 1984.

Benn Tony, ve diğerleri, *Stop the Trials in Turkey*, London, CDDRT, 1983.

Demir, Mehmet ve Çelik, Hasan, " 'Denge' İçin Ödenen Yüksek Fiyat" (İng.), *The Nation*, 21 Nisan 1984.

CDDRT Newsletter, Sayı 7, 10 Ocak 1981.

CDDRT Newsletter Sayı 10, 27 Mart 1981.

Çiller, Tansu. AET ve İşçi İhracının Ekonomisi: Bir Türk Perspektifi," (İng.), Elie Kedoumie (derleyen), *The Middle East Economy*, London, Frank Cass and Co., 1977.

Constitution of the Republic of Turkey (7 Kasım 1982'de onaylandı).

Frankfurter Allgemeine Zeitung, 9 Kasım 1982.

Hill, Michael, ' İsçiler Demokrasi İçin Savaşıyor" (İng.), *Turkey Newsletter*, Sayı 47, Eylül 1984.

"Nereye Kadar Kaçacaksınız?"(İng.), *Turkey Today*, Sayı 50, Mart-Nisan 1980.

"İnsan Hakları Delegasyonu Cuntaya Karşı Daha Fazla Eylem Yapılması Çağrısında Bulundu" (İng.), *Turkey Newsletter*, Sayı 38, Eylül 1983.

International Labour Office, *Labour Problems in Turkey*, Geneva: International Labour Office, 1950.

Karpat, Kemal H., "Türk Solu" (İng.), *Journal of Contemporary History* C.1, Sayı 2, 1966: 169-186.

Kara, Metin "İşçiler Bir Sınıf Olarak Yenildiler," (İng.), *Merip Reports*, Sayı 121, Şubat 1984.

Kelly, Fay, 'İşçilerin Öfkesi Büyüyor" (İng.), *Turkey Newsletter*. Sayı 47, Eylül 1984.

Keyder, Çağlar, "Türk Demokrasisinin Politik Ekonomisi" (İng.), *New Left Review* Sayı 115, Mayıs-Haziran, 1979.

Laber, Jeri, "Türkiye'de İnsan Hakları: Bardak Yarısına Kadar Boş mu Yoksa Yarısına Kadar Dolu mu?" (İng.), *Newyork Times*. 13 Temmuz 1984.

Landau, Jacob M., *Radical Politics in Modern Turkey*, Leiden, E.J. Brill, 1974.

Löwy, Michael, *The Politics of Combined and Uneven Development*, London: Verso Editions, 1981.

"Mamak'ta Tutukluların Açlık Grevi" (İng.), *Turkey Newsletter*. Sayı:45-46, Nısan-Mayıs 1984

Margulies, Ronnie ve Yıldızoğlu, Ergin, "Sendıkalar ve Türkiye İşçi Sınıfı" (Ing.), *Merip Reports*, Sayı 121, Şubat 1984.

Meriç, Aydın, "DİSK'in Geleneklerini Türk-İş İçinde Yayın" (İng.), *Turkey Today*, Sayı 67, Ocak-Şubat 1984.

Merip Reports, Sayı 121, Şubat 1984.

"Tarsus'daki Çatışmada Dokuz Kişi Öldü, İkiyüz Kişı Yaralandı" (İng.), *Turkey Today*, Sayı 50, Mart-Nisan 1980.

"Metris'te Üniformalara Hayır" (İng.), *Turkey Newsletter*, Sayı 45-46, Nisan-Mayıs 1984.

Paine, Suzanne, *Exporting Workers: The Turkish Case*. London, Cambridge University Press, 1974.

Pamuk, Şevket, "Türkiye'de Endüstrileşmenin Ekonomi Politiği" (İng.), *Merip Reports*, Sayı 90, Ocak 1981: 28.

"Türkiye'de İnsan Haklarının Bugünkü Durumu Üstüne Rapor" (İng.), Basel *ECDRI*. 21 Kasım 1983.

Roberts, Ernie ve diğerleri, *Human Rights in Turkey Through the Eyes of European Parliamentarians*, Londra. CDDRT. 1984.

Roy, Delwin A., "Zonguldak Grevi: Gelişen Bir Toplumda Endüstriyel Anlaşmazlığın Bir Durum İncelemesi", (İng.), *Middle Eastern Studies*. 10 (2) 1974: 142-185.

"Fabrikalarda Kaynaşma' , *(İng) Turkey Newsletter*, Sayı 50, Şubat 1985.

"Simdiki Grevler, Gelecek Grevler", (İng.), *Turkey Newsletter Sayı 50 Şubat 1985.*

"Ereğlı Kömur Madencileri", *Elie Kedoumie (derleyen), The Middle Eastern Economy* London, Frank Cass and Co., 1977.

Time, 29 Eylül 1980.

"Türkiye'nin Komünist ve Emekçi Yığınlarına", *22 Kasım 1922, (İng), Alan Adler (derleyen), Theses, Resolutions and Manifestos of the First Four Congresses of the Third International*. London: Pluto Press, 1980.

"Türkiye-Monetarist Felaket", (İng.), *Turkey Newsletter* Sayı 50, Şubat 1984.

Turkey Today. Sayı 68, Mart-Nisan 1984.

"Türk-Iş Başkanlar Konseyi — Kriz Büyüyor", (İng.), *Turkey Newsletter*. Sayı 50, Şubat 1985.

Yürükoğlu. R., *Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye. (İng. basım)* Londra, İşçinin Sesi Yayınları, *1979.*

"Bir Seçim Ne Zaman Seçım Değildir?", (İng.), *Turkey Newsletter*, Sayı 37, 15 Ağustos 1983.

Sollarımız, yaşamın çırılçıplak gerçeklerine daha ne kadar direnecekler?

Devekuşları gerçekleri göremiyor

Feride Çelik

Partimizin Türkiye'de faşizmin çözüldüğünü, yaşadığımız ara dönemin de hızla çözülmekte olduğunu açıklaması sol harekette fırtınalar yarattı. Bilimsel bir kavram olan faşizmi değer yargısı gibi kullanan sollarımız bugün hâlâ faşizmin sürdüğünü, hatta kurumsallaştığını ileri sürüyorlar.

Oysa, bugün, bırakalım ciddi bir araştırmayı, günlük gazetelere şöyle bir göz atmak bile Türkiye'de faşizmin çözülüp bittiğini, ara rejimin de hızla çözülmekte olduğunu anlamaya yetiyor. Bu yazımızda, bu konuda bazı örnekler vereceğiz

Ara rejimin çözülüşü, alternatif arama isteklerinde, parti içi kavgalarda, işletilmeyen yasalar konusunda, Meclis'te tartışma çıkmasında, devlet, konsolosluk yetkililerinin yolsuzluk davalarında kendini açıkça ortaya koyuyor. Siyasi kulis fokurduyor, erken seçimin ne zaman yapılacağı tartışılıyor. Öte yandan yeni parti kurma çalışmaları da hızlanıyor.

Varolan partilere gelirsek, devlet partisi özlemleriyle kurulan MDP'de istifanın olmadığı gün yok. Sunalp "iktidar olamayacağımızı o zaman anladım ama milletin önüne çıkıp açıklayamazdım, şimdi açıklıyorum" dedi. Ve "Özal devlet anlayışını kokuşturmaktadır" diye ekledi. *(Hürriyet,* 6 Mart 1985)

ANAP'ta İzmir ve Ankara İl Kongreleri'ndeki gelişmelerin etkileri kolay dinmeyeceğe benziyor. Özal Ankara İl Kongresi'yle ilgili olarak şöyle diyor: "Baktım, mücadele çok sert. Yani eski parti günlerini andıran bir şekil almaya başladı... İlçe başkanlarıyla tek bir aday bulmada birlikte karar verdik." *(Milliyet,* 5 Mart 1985) İzmir'de ise, ANAP'lılar il kongresinde Özal'ın adayını desteklemeye söz verdikleri halde desteklemediler. Kongrelerdeki kavgalar, kürsü arkalarında yaralıların tedavi edilmesi, kongrelerin feshedilmesi ANAP'ın söküklerini her zaman yamayan Özal'ın bile artık çaresiz kaldığını gösteriyor. Özal bir taraftan parti içindeki delikleri yamamaya çalışırken, bir yandan da hükümete sahip olmaya çalışıyor. Kendi söküğünü dikemeyen daha büyük sökükleri nasıl diksin?

Şimdi de uygulanmayan yasalar konusunda bir örnek verelim: 4 Mart tarihli gazetelerde, "MGK'nın çıkardığı yasa işletilmiyor", "MGK'nın çıkarmış olduğu yasalar bile çiğneniyor" başlıklı yazılar yer aldı. MGK'nın 2531 sayılı yasası, kamu görevlilerinin bu kurumlardan ayrıldıkları tarihten itibaren 3 yıl eski görevleriyle ilgili işler yapan özel sektörde görev almalarının yasaklanmasıyla ilgilidir. Bu yasaya uymayanlara 6 ay ile 2 yıla kadar ağır hapis cezası ve para cezası öngörülüyor. Bu yasaya rağmen birçok eski bakan, daha süreleri dolmadan özel sektörde görev yapmaya başlamışlardır. Aynı tarihli *Milliyet* gazetesinde bir yetkilinin şöyle dediği yazılıyor: "Eğer, bu yasa geçerli ise, bu kişiler hakkında da soruşturma açılması ve bunların yargılanması gerekiyor. Ancak yasa uygulanmıyorsa ya da hükümetin bu yasayı uygulamaya niyeti yoksa, o zaman zaten sorun kalmıyor."

Öte yandan Turgut Özal, Siyasal Partiler Yasası'nın basitleştirileceğini, partilerin birçok problemle karşılaştığını, yasada siyasal partileri sıkan bazı formalitelerin olduğunu söyledi. *(Yeni Asır,* 26 Mart 1985)

Anayasa'nın 84. maddesinin değiştirilmesi gerektiği heryerde tartışıla dursun, Özal'ın İMF'ye verdiği mesaj, halkın basıncından korkularını ortaya koyuyor. 17 Mart tarihli *Hürriyet*'te, Özal İMF'ye "bizi daha fazla sıkmayın, bu halk ve ekonomi bundan fazlasına dayanamaz" diyor.

29 Mart tarihli gazetelere bakınca işçilerin Türk-İş yönetimini nasıl sıkıştırdığının bir örneğini görüyoruz: "Türk-İş'in toplu sözleşmeleri 15 Nisan'a kadar boykot etme kararı hükümette panik yarattı." *(Yeni Asır)* "Türk-İş rest çekti. 15 Nisan'a kadar kamu kesimindeki toplu iş sözleşmelerine sendikaların katılmaması kararlaştırıldı. Bu tarihe kadar sorunların çözümü gerçekleştirilmediği takdirde Türk-İş, yurt çapında işi yavaşlatma, mitingler düzenleme yoluna gidecek." *(Hürriyet)*

Petrol-İş Sendikası Genel Başkanı şöyle dedi: "Vatan hallaç pamuğu gibi atılıyor. Sen buna ses çıkarmayacaksın... Olmaz... Yasalarda toplantı ve yürüyüş hakkı var... Türk-İş bu hakkını kullanarak bir miting düzenlemelidir." *(Milliyet,* 5 Mart 1985)

Türk Harb-İş, Türkiye Maden-İş ve Türkiye Sağlık-İş sendikaları başkanları da "hayat pahalılığını protesto için miting şart" dediler. *(Milliyet,* 9 Mart 1985)

16 Mart tarihli gazeteler Türkiye Demir-Çelik İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nde çalışan 25 bin işçinin greve gideceğini yazdılar. Buradaki toplu iş sözleşmelerinin anlaşmazlıkla sonuçlanması üzerine sendika yönetim kurulu, Karabük ve İskenderun (İsdemir) Demir Çelik Fabrikalarında da grev prosedürünü işletme kararı aldı. Ayrıca İzmir Aliağa'da kurulu Viking kağıt ve selüloz işyerinde de grev kararı alındı. Bu işyerinde 184 işçi çalışıyor. *(Hürriyet,* 16 Mart 1985)

Gerede'de Çelik Konstrüksiyon ve Teçhizat Fabrikası'nda çalışan 1700 işçi asgari ücret alıyor ve şimdi işçiler grev hazırlığında. *(Hürriyet,* 5 Mart 1985)

Trakya Tarım Aletleri fabrikasında (Traktaş) da işçiler greve başladı. Sendika, işverenden yüzde 35 zam istediklerini, bu zam alınıncaya kadar grevi sürdüreceklerini açıkladı. *(Hürriyet,* 18 Mart 1985)

Son zamanlarda, işçilerin hareketlenmesinin etkisiyle, esnaf arasında da küçük küçük eylemler görülüyor.

Iğdır'da "siftah" yapamadan işyerlerini kapatmak zorunda kaldıklarını belirten bir gurup esnaf, cadde ortasında bir kardan adam yapıp üstüne KDV yazdılar, KDV'yi, zamları, protesto ettiler. Dükkan sahipleri şöyle dediler: "Ardı arkası kesilmeyen zamları, KDV daha da körükledi. İşyerlerimizde sinek avlamaya başladık. Alım gücü kalmayan halk, vitrini seyretmekle yetinirken, iş yapamayan esnaf peşpeşe dükkanını kapatıyor. Ne yapacağımızı şaşırdık. Artık, bu gidişe dur demenin vakti geldi." *(Hürriyet,* 21 Mart 1985)

Nevşehir'de tüm fırıncılar, ekmek fiyatları konusunda Belediye ile anlaşamayınca, 5 gün topu eyleme geçerek fırınlarını kapattılar. *(Hürriyet,* 29 Mart 1985)

Mengenli kasaplar belediye encümeni tarafından belirlenen et fiyatlarının canlı hayvan fiyatlarından düşük olduğunu öne sürerek et kesimini durdurdular. Bunun üzerine kasaplara 5 gün dükkanlarını kapatma cezası verildi. *(Hürriyet,* 28 Mart 1985)

Bursa Şöförler ve Otomobilciler Derneği Yönetim Kurulu, üyelerinin son akaryakıt zammından sonra kontak kapatmakla karşı karşıya bulunduğunu öne sürerek belediye kapısına dayandılar ve zam istediler. *(Milliyet,* 4 Mart 1985)

Türkiye Ziraat Odaları Birliği başkanlar toplantısında Başbakan Yardımcısı Kaya Erdem'e söz sırası gelince, çiftçiler onu konuşturmak istemediler ve ken dilerine söz hakkı verilmesini istediler. İtirazlar arasında kürsüye gelen Erdem'in konuşması sırasında çiftçiler sürekli bağırarak bakanı protesto ettiler. *(Hürriyet,* 16 Mart 1985)

29 Mart tarihli *Yeni Asır*'da şöyle bir haber var:

"Uşak ve Balıkesir'de pancar üreticileri, 1985 yılı ürününün çapasına hazırlanırken, henüz 1984 ürününe ait bedellerden tek kuruş bile alamamanın perişanlığını yaşıyor ve üretimin düşeceğini öne sürüyor. Balıkesirli üreticiler devletten 1 milyar alacaklı. *Yeni Asır* Balıklı köyüne ilk taksidin haftaya ödeneceği haberini götürdü, haber 'müjde' değil, 'ölünün ağzına bir lokma koymak' olarak değerlendirildi."

Bu örnekler, Türkiye'de olanların yalnızca küçük bir bölümüdür ve bu küçük bölüm bile görmek isteyen gözlere çokşey anlatmaktadır. Şimdi merak ediyoruz, sollarımız acaba ne zaman faşizm kalktı diyecekler?

FTİB'in 3. K ngr si yapıldı

Fransa İlericiler Birliği'nin (FTİB) 3. Kongresi, 17 Mart günü yığınsal bir katılımla yapıldı. Kongrede geçen dönemde yapılan çalışmalar değerlendirildi, eksik ve aksaklıklar üzerinde duruldu ve bunların ışığında önümüzdeki dönemde yapmamız gereken ana işler planlandı. Temel hedefimizin, TKP-*İşçinin Sesi*'nin yeni döneme ilişkin olarak koyduğu görevleri disiplinli, kollektif çalışmamızla, coşkuyla hayata geçirmek olduğu vurgulandı. Geniş yığın ilişkilerimizi, siyasal ve ideolojik çalışmalarla sıkılaştırmanın önümüzde duran önemli bir görev olduğu belirlendi. Yığın bağlarımızın daha da gelişmesi için, Fransa'daki Türkiyeli işçilerin ekonomik demokratik hakları için savaşıma daha da ağırlık verilmesi kararlaştırıldı. Tüm bu çalışmalarda ana perspektifin Anadolu devrimi için her dönemde savaşacak kadrolar çıkarmak olduğu vurgulandı.

Kongremizde, önümüzdeki dönemde, Fransız ve diğer uluslardan ilericiler, devrimcilerle ilişkileri sıkılaştırmanın önemi üzerine de kararlar alındı. Fransa'daki Türkiyeli işçilerle Fransız işçi sınıfının uluslararası sermayeye karşı yürüttüğü savaşımın ortak bir savaşım olduğu belirtildi ve Fransız işçi sınıfının Anadolu devrimine desteğini sağlamak için yapılması gereken çalışmalar üzerinde duruldu.

FİB'in 3. Kongresi'ne Türkiyeliler dışında çok sayıda yabancı komünist ve devrimci de katıldı. Örgütlerinin mesajlarını okudular ve her zaman birlikte olduğumuzu belirttiler.

Kongre'ye Avrupa'daki diğer örgütlerimizden de mesajlar geldi. Mesajların okunması tüm salonda büyük bir coşku yarattı.

Kongre Enternasyonal Marşı'nın söylenmesiyle sona erdi.

Suphi Erdalcan, Paris

Başarılı bir g ce

Yoldaşlar,

Geçtiğimiz günlerde, Hamburg'da bir gençlik gecesi düzenledik. HTİB lokalinde yaptığımız geceye çok sayıda genç katıldı.

Eğlence gecesi olarak düzenlediğimiz toplantı için derneğimizi süsledik. Önceden hazırladığımız yiyecekleri masalara yerleştirdik. Herkes yedi, içti, doya doya eğlendi.

Gecede çeşitli yarışmalar yapıldı. Bunların en ilgi çekeni ses yarışmasıydı. Birçok gencin katıldığı bu yarışma sonunda birinci gelene bir armağan verildi.

Eğlence gecesi gençlerin o kadar hoşuna gitti ki, ne zaman bir gece daha düzenleyeceğimizi sordular. Bu gecede, pırıl pırıl birçok yeni gençle tanıştık. Avrupa'da gençlik çalışması gerçekten çok önemli ve gençlerin somut bir ihtiyacına yanıt veriyor.

Cem Sıhhıkaya, Hamburg

İran ve Irak, ne savaşı kazanabiliyorlar ne durdurabiliyorlar ne de içinden çıkabiliyorlar.

İran-Irak savaşının y niden alevlenm si üstüne

Ayla Antepli

İran-Irak savaşında varılan aşama her iki taraf için de tam bir iflastır.

İran-Irak savaşı bir kez daha alevlendi. Bir yıllık aradan sonra Mart ayı başında İran karadan yeni bir saldırıya girişti. Aynen Şubat-Mart 1984 saldırısında olduğu gibi, amacı, Basra ve Bağdat arasındaki yolu ele geçirmekti. Ve yine aynen 1984'te olduğu gibi, İran birliklerinin belli bir ilerlemesinden sonra on binlerce İran askeri, Irak savaş uçağı, helikopter ve tankları tarafından katledildi. Bazı raporlara göre 20-30 bin İranlı öldü. Öyle gözüküyor ki Irak tarafı bu çarpışmalarda pek fazla tutsak almadı.

Yine geçen yıl görüldüğü gibi, Irak, bu kez de kimyasal silahları kullanmaktan çekinmedi. Ama Irak'ın bütün bu "teknolojik üstünlüklerine" rağmen, anlaşıldı ki, İran birlikleri, bu yılki saldırıda hem geçen yıla göre çok daha iyi örgütlenmiş ve yönlendirilmişlerdi, hem de geçici olarak bile olsa Irak'ın içine çok daha fazla ilerleyebildiler. Aynı zamanda çoğu dış gözlemciye göre, İran birlikleri daha iyi savaş verirken, Irak "feci kötü" not aldı ve kendisini ancak "bütün gücünü" kullanarak yenilgiden kurtardı. Yani İran yenilmiş olsa bile, Irak'ın önünde dört buçuk yıldır duran tehlike hâlâ olduğu yerde duruyor. Bu kez 20-30 bin kişi katledilmiş olsa bile, bir milyona yakın İran askeri Irak sınırında duruyor, bekliyor.

Bunun karşısında Irak, her zaman yaptığı gibi "ek taktiklere" başvurdu. Bu sefer, kimyasal silahların kullanılmasının yanısıra, Irak savaş uçakları aralarında Tahran'ın da bulunduğu en az 16 İran şehrini bombaladılar. Irak, aynı zamanda bütün İran havasahasını "askersel yasak bölge" ilan etti. Dolayısıyla çok sayıda yabancı hava yolları İran'a uçuşlarını iptal ettiler.

İran da, daha küçük çapta olmakla birlikte, Basra ve Bağdat'ı bombalamaya başladı. Burada yeni olan unsur, İran'ın yerden yere füzeleri kullanmasıdır. (Bunlar galiba Libya veya Suriye tarafından İran'a verilmiş Sovyet yapısı füzelerdir.)

Bu yazı yazılıyorken karşılıklı şehir bombardımanı devam ediyordu. İran'ın son saldırısıyla birlikte bunlar, İran-Irak savaşını yeni bir aşamaya itti. Bu yeni aşama da, her iki ülkenin halkları için çok daha acı ve tehlikelidir.

Dört buçuk yıldır inişli çıkışlı bir eğri çizen savaşın bundan önceki her alevlenmesinde olduğu gibi, bu yeni alevlenmesinde de savaş konusunda yeni hesaplar yapılıyor, yeni çıkış yolları aranıyor ve yeni kanıtlar, birbiriyle savaşan bu iki ülkede devrim olmadan savaştan çıkış yolunun olmadığını gösteriyor. Bu kanıtlar yalnızca İran-Irak savaşı için değil, bütün bölge ve bölgedeki bütün diğer savaş odakları için de geçerlidir. Bölgedeki kapitalist topraklar ve burjuvazinin yönetemezliği, yalnızca ve yalnızca savaş tohumlarını besliyor ve yaşatıyor. Barış tohumlarını boğuyor.

Şimdi, belli ki, Irak'taki Saddam Hüseyin yönetimi uzun zamandır savaşı durdurmak istiyor. "Kapsamlı bir ateş-kes" istiyor. Son günlerde yeni bir belgi ortaya attılar: "Ya kapsamlı bir barış ya da kapsamlı bir savaş". İran ise yalnızca sivil hedefleri kapsayan bir ateş-kes istiyor: "Savaş, savaş alanlarındaki yolunu izlemelidir. Saddam bize yerde saldırdı ve yerde karşılanmalıdır."

Saddam Hüseyin, istediği kapsamlı ateş-kesi sağlamak için sürekli ek taktiklere başvurdu ve başvuruyor: Kimyasal silahlar, "tanker savaşı", İran şehirlerini bombalama. Bunun nedeni, bu eli kanlı diktatörün bırakın 1979 yılından bu yana ezdiği halkın "Saddam'ın savaşı"na desteğini sağlamak, kendi ordusuna bile güvenememesidir. Öyle bir korkuyor ki, bugün savaşın yönetimini eleştirmek, ölüm cezasını gerektiren bir suçtur! Bunun yanında, Baas Partisi'nin dışında herhangi bir siyasal çalışmaya girmek de ölüm cezasını gerektirir suçtur. Son yıllarda binlerce Iraklı ya "ortadan kayboldular" ya da açıkça idam edildiler.

Bütün bunlar, Irak halkına yönelik baskılar. Onun yanısıra komünistlere, Şiilere ve Kürtlere yönelik olarak da ayrı "özel" bir baskı uygulanıyor.

Yani Saddam'ın önünde İran ordusu dururken, arkasında Irak halkı hazır bekliyor. Ve yıllardır Irak halkını çıplak zorla ezen, ama savaş alanında dış düşmanı yenemeyen rejim tam bir çıkmaz içindedir. Ne savaşı kazanabiliyor, ne de kaybetmeye cesareti var. Onun için yalnızca, "ek taktiklere" başvurarak İran'ı pazarlık masasına getirmeyi umut edebiliyor.

Diğer tarafta da benzer bir durum var. "Devrimci" Humeyni rejimi evrensel İslam'ı temsil ettiğini ileri sürüyor ve onu bütün dünyaya yaymaktan söz ediyor. Daha somut olarak, Irak'la olan savaş başladığından bu yana barışın ilk koşulu olarak, hep Saddam'ın ve Baas Partisi'nin devrilmesini ve cezalandırmasını istedi. Doğal olarak Irak rejimi bu koşulu reddediyor. İran da bunu dayatabilecek güçte değil. Ama aynı zamanda, dört buçuk yıldır halk çocuklarını bunun için (ki bu koşulun dayatılması İran'ın Irak üzerinde hegemonyasının dayatılması demek olur) katliama sürüklüyor. İran'ın da kendi başvurduğu "ek taktiği" var: O da Irak'ı sürüp giden bir yıpratma savaşında yormaktır. Özellikle de, körfezi Irak'ın petrol çalışmalarına kapatıp, onun petrol gelirlerini durdurmak, ve arada sırada öyle yoğun bir kara saldırısı başlatmak ki, Irak ordusu ve halkı korkup, Baas rejimini devirerek savaşa son versin.

İran, Birleşmiş Milletler'in kapsamlı bir ateş-kes sağlanması için getirdiği önerileri hep reddediyor. Saddam'ın cezalandırılmasında israr ediyor ve şimdi de Irak'tan istediği tazminat miktarını iki misline çıkarttı.

Savaş konusunda her iki rejimin içinde bulunduğu çıkmazın altında, her iki ülkede de varolan daha derin bir çıkmaz veya çelişki yatıyor. Savaş böyle sürdükçe ve özellikle her iki ülkedeki ekonomik sıkıntı büyüdükçe, bu çelişki daha çıplak bir biçimde öne çıkıyor. "Sosyalist", "devrimci", "anti-emperyalist" geçinen Irak rejimi altında kapitalizm devlet aracılığıyla son hızla gelişiyor ve her geçen gün ülke, çok daha sıkı biçimde emperyalist sistemin içine entegre oluyor.

"İslami" ekonomiye geçtiğini iddia eden "devrimci" İran rejimi altında ise, durum biraz daha farklı ve olanaklar daha sınırlıdır. Ama yine son yıllarda burada da aynı yolda adımlar atıldı. Reel ücretler durmadan düşüyor ve halk devrimden hiç bir ekonomik fayda görmüyor. İran dış ticaretin önemli bir bölümünü artık takas temelinde hallediyor.

Her iki rejimin çıkmazı daha da kötüleşir ve aralarındaki savaş yeniden alevlenirken, doğan istikrarsızlık ve belirsizlik bütün bölgedeki devletleri kendi güvenliklerini düşünmeye itiyor. Onun için barış komisyonları, heyetler ve öneriler ardarda gelmeye başladı: Birleşmiş Milletler ve körfez devletlerinden, Japonya'dan ve Hindistan'dan. Son olarak Ürdün'den Kral Hüseyin ve Mısır'dan Devlet Başkanı Mübarek beraber Bağdat'a gittiler. İran da, Libya ve Suriye ile daha sıkı görüşmelere girdi. Aslında bütün bu çabaların yol açabileceği en iyi sonuç, şöyle ya da böyle bir ateşkestir.

Herkesin bildiği nedenlerden ötürü ve yukarıda kısaca bahsettiğimiz faktörlere bağlı olarak, ne İran ne Irak aralarındaki savaşta askeri zafer kazanamaz. Bu, ancak "olağanüstü" araçlar kullanılarak gerçekleştirilebilir. Yani, ya eşi görülmedik kadar yoğun bir bombalama kampanyası, kimyasal silahların yaygın kullanılması, veya dışarıdan doğrudan askersel destek, veya nükleer bombayla...

Doğrudan bir Amerikan karışmasının hazırlıkları sürekli yapılıyor. Özellikle Suudi Arabistan ve dolayısıyla diğer körfez ülkelerinin savunması tamamen Amerika'nın o bölgedeki savaş mekanizmasının içine entegre olmuş durumda. Daha çok Lübnan ve Filistin konularıyla ilgili olarak, Arap devletlerinin yöneticileri ardarda Amerika'ya gidip geliyorlar. Ama aralarında mutlaka körfezdeki durum konuşuluyor. Son olarak Amerika İran'ı açıkça tehdit etti. Lübnan'daki terrörizm olaylarını bahane edip İran'a saldırabilir vb.

Bütün bu pazarlıkların ve tehditlerin sonucu olarak bir ateş-kes sağlansa bile, bu hem yüzeysel hem de çok geçici olur. Zaten, 1980 yılından önce, iki ülke arasında resmi olmayan bir savaş yıllardır sürüp gidiyordu. "Resmi" savaş biterse bu yeraltı savaşı bir kere daha öne gelebilir. Sınır çatışmaları da devam eder. Ve her iki taraf daha büyük ve daha yıkıcı bir rövanş maçına hazırlanır. Bu iki kapitalist, dışa açılmayı amaçlayan, yayılmacı, ve şövenist diktatörlük rejimi, yanyana barış içinde yaşayamazlar. Hele ki bu kadar kan döküldükten sonra bu pek olanaklı değildir.

Tam bir iflas. Savaşı ne kazanabiliyorlar, ne durdurabiliyorlar, ne de içinden çıkabiliyorlar. İran-Irak savaşı bölgede çıkacak herhangi bir savaşın izleyeceği yolu gösteriyor ve bütün bölgedeki komünistler için şunu kanıtlıyor: Tek yol devrim.

Burjuvazinin Bulgaristan konusundaki tutumu emperyalistleşme çabasının kabuğudur

Türkiye'nin emp ryalistleşm çabası ve Bulgaristan tantanası

Cemile Çakmak

Bulgaristan tantanası sürüyor ve zaman geçtikçe olayların görünümü soyuluyor, özü daha iyi açığa çıkıyor.

Türkiye Bulgaristan'a çeşitli notalar yolladı ve oradaki "soydaşları" hakkında Bulgaristan'la görüşme istedi. Bu arada Türkiye'de, Bulgaristan'daki "soydaşlar"ın hakları (!) uğruna ırkçı, faşist, azılı gerici bir kampanya sürdürülüyor.

Emperyalistleşme ipinde cambazlık

Görünüşte, Türkiye ve Türkiye'de de özellikle Türkçü damarları kabarık bir "yığın", Bulgaristan'da "ezilen" soydaşlarının haklarını arıyorlar. Ne "duygulandırıcı" hakşinaslık! Bunlar Türkiye'de Kürt-Türk halklarının tüm haklarını arayıp bulmuşlar da sıra gelmiş Bulgaristan'daki "soydaşlarımızın" haklarına!

Kuşkusuz Bulgaristan tantanası bu görünüşten çok daha farklı bir öz taşıyor. Bazı verileri şöyle ardarda bir dizelim.

Wall Street Journal'ın bir haberine göre, ABD Çanakkale Boğazı'nda gözleme üssü istiyormuş. Bu haber sosyalist ülkeleri çok yakından ilgilendirdiği için, Türkiye Dışişleri yetkililerince telaşla yalanlandı! *(Cumhuriyet,* 24 Mart 1985)

Özal'ın gezisi sırasında ABD "kritik bir istek" öne sürmüş, Türkiye'de sosyalist ülkelere karşı yayın yapacak bir radyo istasyonu kurmak istediğini belirtmiş! *(Cumhuriyet,* 30 Mart 1985)

Bilindiği gibi, Van civarında ve Kuzey Kıbrıs'ın Geçitkale ilçesinde yapılan garip havaalanları vardır ki bunlara ilişkin verilerle, resmi açıklamalar birbirini tutmamaktadır. Bunları kim, ne için yaptı ve kim, ne için kullanacak? Bu soru uluslararası planda yoğun tartışılmakta ve sosyalist ülkeleri de yakından ilgilendirmektedir.

Sonra, *Rapor* gazetesinin yazdığına göre "Bulgaristan ve Yunanistan ile ilişkilerde ciddi pürüzler bulunduğu için Türkiye Batı'ya Ro-Ro ile çıkış yolu arıyor" muş. *(Rapor,* 18 Mart 1985)

Daha bu gibi çeşitli veriler sayılabilir ki hepsi Bulgaristan tantanasının özünü şöyle gösteriyor: Son sıralarda Türkiye'nin sosyalist ülkelerle ilişkileri, emperyalizm sosyalizm arasındaki çelişkiye ve emperyalist sistemin kendi iç çelişkileriyle örülü bir biçimde pazarlık masasındadır. Emperyalistleşme özlemleri içinde Türkiye, bu çelişkiler arasında ip cambazlığı yapmaktadır. Bulgaristan konusu son cambazlık numaralarından biridir.

Böyle cambazlık yapan Türkiye burjuvazisinin bir bütün olduğu düşünülemez. O da emperyalist sistemin iç çelişkilerini yansıtan bir kavgayı kendi arasında yürütmektedir.

Bu açıdan bakıldığında, Türkiye burjuvazisinin azılı gerici kesimi, Bulgaristan tantanasıyla öteki kesimlere gol atmakta, aralarında kavga verdikleri her alanda onları köşeye sıkıştırmaktadır. Bunu, burjuvazinin iki aşırı ucundan iki örnekle kanıtlayabiliriz.

Yeni (?) Düşünce (?)

Örneklerden biri, faşist uçtandır. Açıktan MHP eğilimli olan, içi Güneş-Dil teorisi, Moğollar ve Türklerin karşılaştırması, dünyadaki Türk devletleri, Tebriz ve Kerkük'teki Türkler vb. konularla dolu *Yeni Düşünce* gazetesi, bekleneceği gibi "Bulgaristan Türklerinin haklarını"(!) *Tercüman*'dan da daha cansiperane savunmaktadır. Bu gazetenin başyazarlarından Said Bilgiç bir yazısında şöyle yazıyor:

"... Eğer Yunan'ın ve Bulgar'ın arkasındaki büyük tahrikçiyi dikkate almazsak aldanırız.

"Daha açık konuşalım: Bu tahrikçi Rusya'dır. Yalnız bizi değil, NATO'yu zaafa uğratmak istemektedir. ...

(...)

"Evet, adını 'Çok partili hayat' olarak koyduğumuz 'Kör dövüşü' ile zaman israf edecek günlerde değiliz. Çok partili hayatı süratle rayına oturtarak dış meselelere ve içerideki fesat mihrakları üzerine yönelmeliyiz." *(Yeni Düşünce,* 22 Mart 1985)

Aynı yazıda bundan sonra ABD'nin İngiltere ve Batı Almanya'yı yanına alarak "Yunan ve Bulgar taşkınlığına karşı" Türkiye'ye yardımcı olması isteniyor ve ABD'ye çeşitli hatırlatmalar yapılıyor. Bunlardan biri de şu: "Türkiye'nin başına gelecek bir felaketin, Rusya'nın Ortadoğu petrol sahalarına kolayca uzanmasına kapı açacağını unutmasın."

Bu faşist gazete ne denli net saf almış. "Rusya'ya" can düşman, Bulgaristan tantanasının baş gürültücülerinden, aynı zamanda da, bugünkü gülünç "çok partili hayat"a bile karşı! Bunları susturmanın en kestirme yolu, Türkiye'nin başına, o sözünü ettikleri felaketi en kısa sürede getirmektir!

Gelelim burjuvazinin öteki aşırı ucuna. Bu da *Cumhuriyet* gazetesidir.

Cumhuriyet

Cumhuriyet kavgada şimdilik birkaç gol yemiş durumdadır. Şöyle ki: Ta baştan *Cumhuriyet* "Bulgaristan'daki soydaşlarımızın hakları" (!) korosuna katıldı ancak ses tonunu Türkiye-Bulgaristan ilişkilerini kayırır düzeyde tuttu. Örneğin Uğur Mumcu şöyle yazdı:

"Bulgaristan'daki soydaşlarımıza karşı girişilen insanlık dışı saldırılara karşı devlet olarak ne yapmalıyız?

(...)

"Sorun Bulgaristan ile Türkiye arasındadır.

"Bulgaristan ve Türkiye iki komşu ülkedir. Bu yüzden konunun bu iki devlet arasında konuşulup çözümlenmesi gerekir. Konu birtakım güçlerce bu çerçevenin dışına taşırılırsa, o zaman Bulgaristan'daki soydaşlarımızla ilgili sorunların çözümü iyice çıkmaza sokulmuş olur. Böyle olunca da Bulgaristan soydaşlarımız üzerindeki baskıyı arttırdıkça arttırır.

"ABD'nin bu konu üzerinde ısrarla durmasının nedeni, herhalde Beyaz Saray yönetiminin Türk soyuna karşı beslediği derin saygı değildir. ABD, konuyu çok ayrı amaçla ele almaktadır. Bu amaç, Sovyet blokunda Müslüman azınlıkları Marksist yönetimlere karşı kışkırtıp ayaklandırma düşüncesine dayanmaktadır. Sovyetler Birliği'ndeki Müslüman halkın nüfus artışları ile gittikçe etkinlik kazandığını gören Beyaz Saray ideologları, anti-Sovyet politikalarını Müslüman halklar üzerine oturtmaya çalışıyorlar.

"Tabii, işler sarpa sarınca bu işin faturası da Beyaz Saray'ca değil, bu Müslüman halklar tarafından ödenecektir. Umurunda mıdır Pentagon generalinin bu?

(...)

"Türkçemizdeki o ünlü deyiş gibi *"koyun can derdinde, kasap et derdinde"*dir. Bize düşen görev ise kendi sorunlarımıza kendimizin sahip çıkması. Bu özeni, bu duyarlılığı kendimizin göstermesidir. Süper devletlere karşı *'bağımsızlık ruhu'* ve *'yoksul ülke ulusçuluğu'* diyebileceğimiz *'ulusal onur'* ve bilinç de böyle davranmayı gerektirir. Sorunları ancak böyle çözebiliriz." *(Cumhuriyet,* 13 Mart 1985)

Uğur Mumcu, Bulgaristan'daki "soydaşlarımızı", "devlet" olarak düşünüyor. Konu ikili görüşmelerle çözülmeli yoksa "soydaşlarımız" daha da "ezilir" diyor. Özellikle ABD'ye alet olmamayı ve "yoksul ülke ulusçuluğu"nu savunuyor. Açıktır ki Uğur Mumcu, tüm sol lafazanlığına rağmen, Türkiye'nin "can" derdini, yani emperyalistleşmesini sosyalist ülkelerle iyi geçinerek becermesinden yana olanlardandır. "Soydaşlarımız" bunun aksesuvarıdır. Türkiye'de Kürt ulusunun, Kürt olduğunun ve Kürtçe konuşabilmesinin kabul edilmesinden başlayarak, ayrılma dahil tüm haklarını savunmayanlar hak demagogu olmaktan öteye geçemezler. Uğur Mumcu da böyledir.

Cumhuriyet'in Uğur Mumcu'nun kaleminden örneklenen tutumu, bir yandan "Bulgaristan'daki soydaşlarımızın hak demagogluğu", öte yandan Bulgaristan-Türkiye ilişkilerini kayırma çabasıdır. Birincide, *Yeni Düşünce* ile aynı platformda duran *Cumhuriyet,* ikincide ve genel olarak "çok partili yaşama" vb. yanaşımlarda *Yeni Düşünce* ile ayrı platformda çok farklı, daha ileri konumlardadır. Gelgelelim, "soydaşlarımızın hak demagogluğu" konusunda azılı gericilerle ağız birliği yaptığı için, *Cumhuriyet* köşeye sıkışmakta, kendi konumlarından gerilemektedir. Bunun en güzel örneği İstanbul'da yapılan yürüyüş ve *Cumhuriyet*'in bunu verişidir.

Cumhuriyet, yürüyüşe karşı bir tutum almayarak, *bir kez,* Bulgaristan-Türkiye ilişkilerine darbe vurulmasına ister istemez destek olmuştur. *İkincisi,* yürüyüşün sloganlarını, haberini hem de hiç eleştirisiz basarak, Türkiye'de insan hakları, çok partili yaşam, düşünce özgürlüğü vb. konularda kendi konumlarını kendi elleriyle çöpe atmıştır.

Şu sloganlara bakın: "Kahrolsun komünistler, Kahrolsun Bulgarlar", "Katil komünistler," "Demir perdede de olsa Türklük güneşi parlayacak", "Türk anası Bulgar doğurmaz". Bunlar faşist sloganlardır! Yürüyüş ırkçı faşist bir yürüyüştür!

Cumhuriyet bunlara teslim olmuştur. Kendisi faşist, azılı gerici falan değildir. Onun "tek" günahı, artık istese de demokrat olamayan Türkiye burjuvazisinin bir yayın organı olmaktır.

Bir Bulgar yoldaşla sohbet ve düşündürdükleri

Bulgaristan tantanası sürerken, bir yoldaşımız, bir Bulgar yoldaşla sohbet etme fırsatı bulmuş ve uzun uzun sohbet etmiş.

Bulgar yoldaş önce menşeviklerle aramızdaki ayrılıkların ne durumda olduğunu sormuş. Büyürek sürdüğü kendisine söylenmiş. Yayınlarımızda menşeviklerle daha az uğraşmamızın, ayrılıkların azalması nedeniyle değil fazla nefes tüketmeye değmeyecek kadar çoğalması nedeniyle olduğu anlatılmış.

Bundan sonra Bulgar yoldaş, nükleer savaş tehlikesi hakkında ne düşündüğümüzü sormuş ve "Balkanlar nükleer silahlardan arındırılsa iyi olmaz mı" diye eklemiş. Yoldaşımız nükleer savaş tehlikesinin nasıl ortadan kaldırılabileceğine ilişkin görüşlerimizi aktarmış. Balkanlar'ın nükleer silahlardan arınmış bölge olmasının çok iyi birşey olduğunu, ancak bunun önünde, saldırganlığı emperyalistleşme hırsıyla beslenen Türkiye'nin engel olarak durduğunu hatırlatmış ve bu kez bizim yoldaş Bulgar yoldaşa sormuş: Nükleer savaş tehlikesini önlemek, Balkanları nükleer silahlardan arınmış bir bölge yapmak açısından Türkiye'de devrim çok iyi olmaz mı? Bulgar yoldaş iyi olur demiş, ama devlet olarak şimdi Türkiye ile iyi ilişkileri korumak zorunda olduklarını söylemiş.

Yoldaşımız, sınıfsal ayrılığı bulandıracak abes samimiyet gösterileri yapılmadığı sürece, bizim devlet olarak Bulgaristan'ın Türkiye ile iyi diplomatik ilişki sürdürmesine bir itirazımız bulunmadığını aktarmış. Ancak demiş, bizim devrimci kavgayı sürdürmemiz gerek. Yoksa "enternasyonalizm"(!) adına, menşeviklerin yaptığı gibi, biz de Türkiye burjuvazisi ile "iyi diplomatik ilişkilere" başlarsak, devrim davası da hatta yalnız c değil, Balkanlar'ın nükleer silahlardan arınmış bölge yapılması bile hayal olur!

Derken, konu son olaylara gelmiş. Önce Bulgar yoldaş, ne denli yalan haberlerin yayıldığını somut örnekleriyle anlatmış. Ad değiştirmenin doğru olduğunu ama bunun gerçekten zora dayanmadığını, hiçbir baskının yapılmadığını söylemiş. Bu konu uzun uzun konuşulmuş ve yine Türkiye'de devrimin iyi olacağı sonucuna bağlanmış.

Gelişmelerin komünistlere hatırlattıkları

Bu konuşmanın düşündürdüklerine gelince.

Bir kez, bu son Bulgaristan tantanası, herhalde sosyalist ülkeler komünistlerine şu gerçeği hatırlatmak açısından yararlı olmuştur: Uzunca bir süredir sosyalist ülkelerle iyi diplomatik ilişkiler yürütme yolundan giden Türkiye, iyi diplomatik ilişki yürüttü diye sınıf kardeşi bir devlet olmuyor. Sınıf düşmanı çirkef yüzü ilk fırsatta, bu son olaylardaki gibi ortaya çıkıveriyor.

İkincisi, Türkiye ve ondan yararlanan emperyalist sistem, sosyalist ülkelere, özellikle de Bulgaristan ve Sovyetler'e yönelik olarak burjuva ulusçu ve yobaz dinci propaganda yapmaktadır. Ancak "sağolsun" sosyalist ülkeler de böyle bir propagandanın başarısı için var güçle çalışıyorlar.

Sosyalist ülkelerde dar siyasal çıkarlar uğruna komünizmin ilkeleri çoktan feda edildi. Bu nedenle çeşitli dinsel, etnik ve ulusal azınlıklar, doğru bir sınıf bilinci içinde dinsel-etnik ayrılıkları aşıp sağlıklı bir biçimde özümsenemiyorlar. Çeşitli ayrılıklar, kışkırtmaya, yeniden uyandırılmaya açık bir biçimde uyuyor. Böyle bir temelde bir de ad değiştirme gibi uygulamalar, kışkırtma için düşmanlara bulunmaz fırsatlar sağlıyor.

Son Bulgaristan olaylarından anlaşılan odur ki, büyük olasılıkla, ad değiştirme ilk başlarda sorun yaratmadı ama kışkırtmalarla, giderek sorun haline getirildi. Sorun haline getirilebildi çünkü bu, ad değiştirme işi, dinsel-etnik-ulusal farklılıkların kışkırtılamayacak, hortlatılamayacak denli aşılmışlığına dayanmıyordu. Bu nedenle düşmanlara kışkırtma fırsatı yarattı. Onlar da bunu değerlendirdiler.

Komünizmin ilkeleri feda edilince böyle oluyor. İlkeler pratikten süzülmüş genellemelerdir. İlkeleri yaşamdan kopuk dogmalar olarak algılayıp, kaçamak yapmaktan birşey çıkmaz diye alınca, hem halkların doğru ve derinden kaynaşması sağlanamıyor, hem de açıkgözce bir yanaşımla, ad değiştirme gibi yüzeysel önlemlerle kaynaşma sağlanım sanılıyor. Ama olmuyor. Pratikten süzülmüş genellemelerden başka birşey olmayan ilkeleri, pratik dayatıyor.

Bulgaristan, son olaylardan bu açıdan ders çıkarırsa, zarardan kâra geçer.

Danimarka'daki genel grev, burjuvazinin yığınların savaşımından ne denli ürktüğünü bir kez daha gösterdi

Danimarka'da genel grev

Özel sektörde ve kamu sektöründe çalışan 300 bin işçi, 28 Mart günü Danimarka'da greve başladı. Sekiz gün süren, toplumsal yaşamı derinden etkileyen grev sırasında ülke tarihinin ender yaşadığı dev gösteriler yapılırken, hükümet, grevi ancak yasa çıkararak durdurabildi.

Grevle ilgili gelişmeler şöyle özetlenebilir. Uzunca bir süredir sarsıntı içinde olan Danimarka ekonomisi, doların değerinde son zamanlarda görülen artıştan olumsuz etkilendi. Bu, toplu sözleşme görüşmelerinde işçi sınıfının istemlerini elinin tersiyle reddetmek isteyen burjuvazinin ekmeğine yağ sürdü.

Bu yılın toplu sözleşme görüşmelerinde, işverenlerin olumsuz tutumu nedeniyle uzlaşmaya varılamaması üzerine Sendikalar Birliği LO grev çağrısında bulundu. Hükümet bu çağrıya karşı mecburi tahkim (zorunlu uzlaşma) tehdidinde bulundu.

Grev 28 Mart günü başladı. Ülkedeki bütün feribot seferleri durdu, SAS personeli hava trafiğini durdurdu, kent içi ve kentlerarası toplu ulaşım seferleri büyük ölçüde aksadı, postaneler, çocuk yuvaları, okullar, tiyatrolar kapanırken, hastaneler ancak ivedi olaylara baktılar.

Bilgisayar işçilerinin greve katılması, parlamentonun bile tam çalışmasını engelledi. Bazı kentlerde ısıtma sistemleri çalıştırılamadı.

Dükkanlarda yiyecek sıkıntısı başgösterirken, büyük mağazaların işçileri, kapı önünde halkı alışveriş yapmamaya, grevi desteklemeye çağırdılar. Grev kırıcılarına fırsat vermediler.

Grevin başlamasıyla birlikte bütün büyük kentlerde yığınsal gösteriler düzenlendi.

Kopenhag'da işçiler köprülere, parlamentonun girişine barikat kurdular. Bir akşam da, Danimarka Televizyonu'nun stüdyosunu işgal edip korsan yayın yaptırdılar, bu yayında grevcilerin düşüncelerini dile getirdiler. (Bu eylemi düşünürken, insanın, acaba Danimarkalılar *İşçinin Sesi*'nin TV eylemini mi duydular, diyesi geliyor.)

Hafta sonunda, ülke daha da büyük gösterilere sahne oldu. Bir gün önceki olaylardan ders alan polis, bu kez parlamento binasını kordon altına alınca, bazı gülünç durumlar oldu. Örneğin, parlamento oturumuna katılacak olan milletvekilleri, göstericilerin arasından geçerek binaya girmek istediklerinde, kimlik taşımadıkları için polis onların gösterici olduğunu sandı, girişlerini engelledi.

Daha sonra parlamento binası önündeki gösteriye 125 bin kişi katıldı. Halk başbakan Schlüter'in istifasını, sendikanın istemlerinin yerine getirilmesini, 35 saatlik çalışma haftasına geçilmesini istedi.

Ancak, hükümet, liberallerin yardımı ile, zorunlu uzlaşmaya ilişkin bir yasa çıkardı ve grevi, sekizinci gününde durdurdu. İşçilere bu yıl için ancak %2'lik bir ücret artışı veren hükümet, gelecek yıllarda ücret artışını daha da düşük, yüzde 1.7 olarak belirledi. Ayrıca, 35 saat istemini reddetti. Çalışma süresinin haftada 40 saatten, 39 saate, o da 1987'den itibaren, indirileceğini açıkladı.

Bu tutum, ücretlerin gülünç bir düzeyde tutulması, işçileri daha da öfkelendirdi. Başkent Kopenhag'da üçüncü kez büyük bir gösteri daha yapıldı. Odense'de göstericiler otomobilleri devirip, barikatlar kurdular, polisle çatıştılar.

Sonuç olarak, Danimarka işçilerinin genel grevi sekiz gün sürdü, ancak yasa çıkartılarak durdurulabildi. Ama, bu süre içinde halk yığınlarının düzene karşı biriktirdikleri öfke dev gösterilerde somutlandı. Bu gösterilere milyonlarca insan katıldı.

Grev, örneğin 35 saat hakkı için başlatılan savaşımın yığınlarca ne denli benimsendiğini ortaya koydu. Burjuvazinin, emperyalist ülkelerde bile, halkın istemleri karşısında nasıl zor durumlara düştüğünü, yığınların savaşımından, bu savaşımın meydanlara, sokağa dökülmesinden ne denli korktuğunu gösterdi.

Yasemin Özgür

Kadınların devrimci enerjisini daha çok açığa çıkarmalıyız.

8 Mart'ı kutladık

Yoldaşlar,
Bu yılki Dünya Kadınlar Günü'nü derneğimizde yaptığımız bir toplantıyla kutladık. Toplantıyla ilgili çalışmalara çok önceden başladık. Tanıdığımız insanların, eski ve yeni ilişkilerin listesini çıkarıp ev ziyaretleri yaptık, onları toplantımıza çağırdık. Bir bildiri çıkarıp yoğun olarak dağıttık. Bildirimizde 8 Mart'ın anlamını, Almanya ve Türkiye'deki işçi, emekçi kadınların sorunlarını anlattık. Kadın sorunun çözümüne giden yolun kadınların devrimci savaşıma katılmasından geçtiğini vurguladık.

Toplantıya katılım oldukça iyiydi.

Bir kadın yoldaşımız kadın sorunuyla ilgili bir konuşma yaptı. Çeşitli yoldaşlar kadınların devrimci savaşımını dile getiren şiirler okudular. Bir başka yoldaşımız da saz çalıp türkü söyledi.

Programın bitiminden sonra dağılmadık. Küçük guruplar oluşturup sempatizanlarımızla sohbet ettik. Sohbetler kadın sorunu üzerinde yoğunlaştı.

Hamburg

Paris'te Kadınlar Günü'ne katılım yığınsaldı

Bu yılki Dünya Kadınlar Günü'nü 10 Mart Pazar günü Paris İşçi Birliği lokalinde kutladık. Kadın Kollektifi tarafından düzenlenen kutlama toplantısına davetliler de aktif olarak katıldı.

Kutlama toplantısının duyurusunu Paris İşçi Radyosu Kadınların Sesi Programı'nda yaptık. Hazırladığımız davetiyeleri çevremizdeki kadınlara da dağıtarak, onların da yakınlarını çağırmalarını sağladık.

10 Mart pazar günkü toplantımız yığınsal bir katılımla başladı. Toplantıyı, Türkiye'deki ve Fransa'daki kadınların sorunlarına değinen bir konuşmayla açan bir kadın yoldaş, 8 Mart'ın anlamı üzerinde durdu. Daha sonra toplantıya gelen mesajlar okundu.

Toplantı yine bir kadın arkadaşın kadın sorunu üzerine verdiği seminerle devam etti. Seminerin sonunda, tartışmalar bölümüne davetliler de aktif olarak katıldı.

Seminer gelenleri çok etkilemiş olacak ki ailesi ile gelen bir Pirault işçisi çocuğun bakımını üstlenip eşinin toplantıyı rahat izlemesini sağladı. Bunu gören, tüm erkek konuklar çocuklarını eşlerinin elinden alıp, bakımlarıyla ilgilendiler.

Toplantının sonunda ortaklaşa hazırlanan yemekler erkek davetlilerin servis yapmasıyla dağıtıldı. Toplantı sıcak bir sohbet ortamına dönüştü. Masalarda seminer üzerine tartışmalar uzun bir süre devam etti. Film gösterisiyle devam eden toplantı geç saatlerde sona erdi.

Paris İşçi Birliği Kadın Kollektifi

Frankfurt'ta 8 Mart eylemi

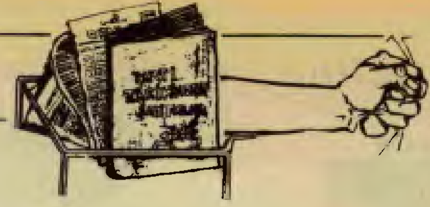
Frankfurt'tan selam yoldaşlar,
8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nü yığınsal bir toplantıyla ve coşkuyla kutladık. Toplantımız bir kadın yoldaşın Dünya Kadınlar Günü'nün önemini, kadın hareketinin nasıl ortaya çıktığını ve kadınların nasıl kurtulabileceğini anlatan konuşmasıyla başladı. Daha sonra çeşitli erkek ve kadın yoldaşlar, kadınlar üzerine şiirler okudular. Bir yoldaşımız sazıyla devrimci türküler söyledi.

Programdan sonra hazırlamış olduğumuz yiyecekler konuklara dağıtıldı, toplu halde eğlenmeye başladık. Geç saatlere kadar süren eylemimiz coşkuyla bitti.

Bu eylemde kadınların katılmadığı hiçbir toplumsal hareketin başarıya ulaşamayacağını vurguladık. Kapitalizmde işçi kadının çifte sömürü altında bulunduğunu ve hem işçi hem kadın olarak sömürüldüğünü anlattık. Kadınların kurtuluşuna ancak sınıf savaşımında aktif yer alarak ulaşılabileceğini, kadınların kurtuluşunun sömürüsüz toplumda, komünizmde olduğunu anlattık.

Dilek Yıldırım, Frankfurt

PARTİ TARİHİNDEN SAYFALAR

"Haricî müdaheleleri ve intrikaları elbette görmek ve teşhir etmek lâzımdır. Fakat bunlar, kendilerini müessir kılan ve asıl mes'eleyi teşkil eden dahilî objektif şeraıti gölgede bırakmamalıdır."

Memleket meseleleri

İkinci Kürt İsyanı II

Hiç şüphesir imha edilen köyler hakkında verilen erkam hakikatin çok dunudadir. Tenkil hareketi inkişaf ettikçe bu beylerin ve ağalarinin ihtiraslarına kurban giden yoksul köylülerin adedi gittikçe kabaracak; halbu ki imtiyazlı sınıf mensuplarindan en büyük kısmı, dünkü hasımlarila kârlı uzlaşmalar akdetmekte geçikmeyecek, ve yer yüzünde sefaletten başka nasibi olmiyan yarı aç ve çıplak mazlum halkı soymakta, burjuva hükûmetinin zımnî tasvibile devam edecektir.

Türk matbuatı isyan vesilesi ile son haftalar zarfında pek çok kağıt karaladı. Fakat mes'eleye bu zaviye altından bakmak kimsenin aklına gelmiyor. Hükûmetin millî ekalliyetler siyaseti ve mevzuu bahis ediliyor ne de bu siyasete başka bir istikamet vermek luzumuna dair bir telkinde bulunmağa cesaret ediliyor. Sütunlar dolduran yazılarda gazetacıların en ziyade israr ettikleri nokta ecnebî tahrikât ve tertibatı ve bilhassa Iranin oynadığı roldur. Bütün isyan hareketi bu haricî müdehalelerden ibaret imiş gibi bir lisan kullanılmaktadır. Yalnız turk gazetalarının verdikleri haberler ve tefsirlerle iktifa edenlerin kürt isyanının hakikî mohiyyeti ve nuharrik kuvvetleri hakkında şe'niyete uygun bir fıkir edinmeleri imkânsızdır. Ingilterenin parmağına, Iranın mes'uliyetine, ve yuz elliklilerin fealiyetlerine dair verdikleri bitmez tükenmez tafsilatın yegâne gayesi okuyucuların kafalarını şişirerek, mes'ele durup dururken sun'î olarak haricî tesirlerle ihdas edilmiş ve onun hudusunda halk fırkası hükûmetinin hiç bir mes'uliyeti yokmuş zehabını uyandırmaktır. Bu gayretler beyhudedir; çünkü mugalata ile efkârı umumiyyeyi aldatmak muhaldir.

Mamafi her türlü iltibasın önüne geçmek için şuraya kaydetmeliyiz ki bahsı geçen intrikalar ve haricî müdahaleler göz kamaştıracak derecede aşikâr vakıalardır. Bu hususta ancak imperyalism yardakçıları şüphe uyandırmağa teşebbus edelibirler — Imperyalist sermayeye elebaşılik eden Ingilteranın, gizli eller vasıtası ile — daha şumullü bir takım gayelere mukaddime olmak üzere — isyanı sevku idare ettiği gün gibi aşkârdır. Meşkûk emarelere, faraziyyelere müstenit istihracat ile bu bedaheti ispata çalışmak onu zaiflatmaktan başka birşeye yaramaz. Göğsümüzü gere gere iddia ve her an tekrar etmeliyiz ki Kürt isyanı, Intiltera tarafından büyük bir sebat ile ve uşul dairesinde idare olunan *Soviyetler ittihadı aleyhinde harp tahrikâtının ve hazırlıklarının bir menkabesinden başka bir şey değildir.* Onun siyasî ve maddî imkânlarını muayyen bir pilan dahilinde bu imperyalismin ajanları temin ve tertip etmiştir. Zamanımızın iktisadî ve maddî deliller olmasa bile — bu hükmü yürütmek salahiyyetini bize vermektedir.

Bu cepheden bakıldıgına göre, mes'elenin hakikatı şüdür: İyi bir teşkilâtçı olan Riza Pehlevî, büyük soviyet ihtilalini muteakıp, geniş halk kütlelerinin hoşnutsuzluk haraketlerini etrafında toplamağa muvaffak olduktansonra, onlarin imperyalism aleyhtarı millî gayelerine hiyanet etmiş; ve İngilteranın müzaheretile şahlık tacını giymişti. O zamandan beri munhasiren büyük mülktarları ve büyük sermayeli ticaret burjuvazisini temsil ettiginden, haricî siyasetinin dümenini tedricen — bu sınıfların sıkı bir tarzda baglı bulundukları — Ingiliz imperiyalismine dogru çevirmiş, ve son üç sene zarfında büsbütün Büyük Britanyanın mu ti bir aleti menzelesine sukut etmiştir. Bu imperyalismin talimatı altında hareket eden Irana, Soviyet aleyhtarı harp planlarında, Soviyetlerin şark hudutlarında verilmiş olan vazife, garpta Lehistanın üzerine almiş olduğu vazife kadar mühimdir. Gazinin, Irana gönderdiği yeni sefire öğütler verirken, namuskârane bir millici siyasete, büyük bir Devlete satılmayı ve maceralar peşinde koşmağı tercih etmiş olan bu adam hakkında soylediği sozler, yaşayan hakikata zerre kadar tevafuk etmezler. Rizada bir mefkûreden mülhem bir siyaset takip edecek göz yoktur. O Ingiltera imperyalismi huzurunda her zilletekatlanan ve aldığı emirleri icraja ugraşan taçlı bir uşaktır. Şah ilan edilmesine takaddüm eden devrede, kendisinin de aslen türk olduğunu hatırlıyarak, iranda bir türk milliciliği siyasetı takip etmeği ve Turkiye millicilerile teşriki mesaî etmeği bir an için düşünmüş olması musteb'at degildir. Ve Iranda Türkiyeye ve onun inkilâp hareketlerine karşı alaka ve muhabbet besileyen kesif bir azürî türk kütlesi bulunduğu da herkesin bildigi bir hakikattır. Fakat bugünkü resmî Iran için, Riza şahın İrani için, Gazinin sofrasındaki misafirlere söyledigi ve Vakit gazetası muharrizinin bir dalkavuk lisanıle kaydettiği sözler, ancak şeniyete uymıgan bazı şahsî emellerin ifadesi olarak kabul olunmak lazimdir. Hakikatta bugünkü Iran Ingilteranin her emrini ifaya hazır bir yarimustemlike vaz'iyetindedir. Ona "City" imperyalistlerinin vermiş olduğu vazife her vesile ile Sovyetler itthedının menfaatlerini ihlâl etmek ve proletarya Devletinin dostu Türkiyeyi iz'ac ve tehdit etmek suretile haricî siyasetini tebdile mecbur etmeğe ugraşmaktır. Bu yarı müstemlike Develeti, memleketin selametini, halkın derin sülh ve sükun ihtiyacını düsünmeden, Ingiltera menafii icap ederse, şimdiki el altından fesat karıştırmağa münhasir iki yüzlü siyasetinden daha cur'etkâr kanlı teşebbuslere de girişmek istidadındadır. Iranı Türkiyeye musallat etmek suretile Ankara hükûmetini Soviyetlerin feal bir dostu sıfatıla haraket etmekten meu'etmek; işte Ingiliz imperyalisminin Şark tahrikâtçıları tarafından tatbik edilen tabya! Siyasî ihtilâtlardan ictinap için, bu sahada vaz'iyet lehlerine inkişaf ettiği takdirde saldirilmak üzere, Irak ve şimalî Sürye kabilelerinin bu pilanda, sonraya saklanması, son derecede ihtiyatla hareket edildiğini gosteri. Netekim Agrı dagında vaz'yet çetin müznin bir şekle girdikten sonradır ki, türkiyeyi içinden çıkılmaz bir hale getirmek ümidile Hakâri ve Urfa tecavuzleri yapılmıştır. Bu şerait altında, "Isyanın tenkili gün mes'elesi" nakaratini tekrar edüp duranları vakayiin seyri tekzip etmektedir.

Bu haricî müdaheleleri ve intrikaları elbette görmek ve teşhir etmek lâzımdır. Fakat bunlar, kendilerini muessir kılan ve asıl mes'eleyi teşkil, eden dahilî objektif şeraıti gölgede birakmamalıdır. Bunlar üzerinde esaslı bir tarzda işlenmedikçe hiçbir neticeye varılamıyacagını anlamak icap eder. Isyan haraketlerini doğuran bu afakî şartlar: mevcut burjuva diktatorluğunun ehaliyi sefalete, aclığa, inhilale sürüklemesi; bundan dolayi geniş kütlelerin derin bir hoşnutsuzluk icinde çalkalanması; gün günden daha bedter bir muzayaka icinde yaşayan emekçi halkın bu kâbus hayatından kurtulmanın yegâne caresini bir siyasî değişiklikte görmeşi, nev'inden şiddetli bir ictimaî gerginlik anasırından terekküp ederler.

Memleketin mukadderatı üzerinde amil olmaktan men'edilmiş siyasî teşekküllerin ve fertlerin harakete gecmeleri için bundan daha kuvvetli bir münebbih tasavvur olanamaz. Nebatî bir hayat geçirmeğe mahkûm bu gibi muhitlerde, atalette kalmış kabiliyetleri çok cazip bir fealiyete davet eden bu şeraitin, seri bir canlanmaya bais olmasında şaşılacak hiçbir şey yoktur. Bu nekadar tabiî ise, ayni memleketin zafa duşmesini cana minnet bilen, topraklarında gözü olan veya onu kendi emellerine alet etmek isteyen imperyalist Devetlerin ve tevabiinin bu gibi şuriş anasırına her türlü yardımda bulunmaları ve hatta icabında onları bizzat kişkırtmaları o kadar tabiîdir. Bu tarzda perde arkasmdan fesat karıştırmalar, beynelmilel sermayedarlık münasebetlerinin adeta zarusî bir icabı hükmündedir.

Bu def'aki kürt isyanı sonuncusu olmıyacaktir demiştik. Kemalistler halk aleyhtarı diktatorluklarıla isyan haleti şuhiyyesini, isyanın ictimaî ve iktisadî şartlerini yaratmakta devam ettikleri müddetce; ingilizlerin ve Ingiltera ve Fransaden kuvvet alan 150 liklerin müdaheleleri ve igfal fealiyetleri de sonuncusu olmıyacaktir. Ne inglizlerin ne de türk mürtecilerinin hakiki maksatleri "müstakil bir kürdistan" vücude getirmek degildir. Asıl gaye birinciler için, Türkiyenin de iştirakile Soviyetler Rusyasını imperyalisme muti duşman Devletlerden mürekkep bir çenber içine almak; ikinciler icin ise, Turkiyenin mukadderatını ele gecirerek, imperyalist efendilerinin siyasetini takip suretile, milleti serbestce ve doyasıya haraca kesmektir.

Soviyetler aleyhine muharebe hazırlıkları, son aylar zarfında olduğu kadar hararetle ve sistemli bir tarzda, hiç bir zaman yapılmamıştı. Dört bir tarafta bu mecradaki fealiyetlerin ilerilediği göze carpıyor: Romanya kıralı Karolun tekrar tahtına binmesi; Balkanlarda ve Tuna memleketlerinde hükümdarcılık ve ittifak tahrikatının siddetlenmesi; Finlandiyada faşist taşkınlıklarını müteakip mep'usan meclisinin dağıtılması ve kommunistler üzerine kudurmus köpepler gibi saldirilmasi; Lehistanın gittikçe daha humalı bir tarzda silahlanması; Alamanyada teşkilatı esasiye aleyhine haraketler ve burjuva fırkalarında dagılma ve yeniden toplamna tezahürleri, ce ilah... hep bu tecavuz hazırlığı ile alakadar hadiselerdir. Kürt isyanı da bu harpcuyane hadisat zincirinin bir halkasını teskil eder. Bu suretle, Büyük-Britanya imperyalismi, bir oyuncağı mesabinde olan Iranın mes'uliyeti altında, Türkiye üzerinde, onu da bu harekete sürüklemeğe mataf siddetli bir taz'yik icra etmiş oluyor.

Bu taz'yiki yapmak için seçilen zaman en muvafık olanıdır. Esasen gecen ikinci-teşrindenberi iktisadî ve malî sahalarda kükum süren derin buhran dolayısıla Kemalist Türkiyenin imperyalist Devletlerle münasebatı hat ve kat'î bir safhaya girmiş bulunuyordu. Ankara diktatorları, bir millî istiklâl zevahiri muhafaza etmek suretile, bu badireyi atlatmak için her çareye baş vuruyorlar; imperyalist alacaklılar ise biçağı onların boğazlarına dayamış, tam bir teslimiyet istiyorlardı. Bu bogazlaşma ile karışık pazarlık cereyan ettiği sırada, umumiyetle köylülük ve şehirlerin yoksul halkı, buhran neticesi fevkal'ade ateslenmiş olan bir galeyan içinde calkalanıyordu. Isyana takaddum eden haftalar zarfında vaz'iyetin gerginliği son haddına gelmişti. Son kozu oynamak için bundan müsait bir an bulunamazdı.

Işte imperyalist sermaye tahrikatçıları, münasip bir fırsata intizaren el altında bulundurdukları müsellah sürüleri Türkiyeye saldirmak için bu anı seçtiler; ve halk fırkası hükûmetinin iki ayağını bis pabuça koymiya muvaffak oldular.

Bu gaile Devlet hazinesine milyonlara mal olacak. Bir çok müstahsıl işler geriye kalacak. Tedip ve imha seferberliği, daha bir çok asî kürt köylüsüne ve asker türk köylüsüne, temiz ve kıymetli, kanlarını döktürecek, ocaklar söndürtecek. Neticede artik ortalıkta meş'ele kalmaması ümidi olsa, haydi bu agır fedakarliklara razi olalım. Fakat ne gezer!... Eski tas eski hamam! Yine beyler ve ağalar hakim. Yine emekçi halk ve bendegân sürüleri zebun! Yine bütün merhametler ve nimetler zalimlere, bütün şiddetler ve külfetler çaresizlere ve kimsesizlere!... Böyle bir tesviyeye Türkiye amele çınıfı ve onun inkilapçı siyasi teşkilatı olan kommunist fırkası tabiatıla razî olamaz.

Turkiye kommunist fırkasının bu mes'elenin halli hakkındaki görüşleri nedir? TKP. daha ilk tesekkül anlarındanberi milli ekalliyetler mes'elesini ve bunun üzerine eşılanmış olan irtica mes'elesini iltibassız bir tarzda vaz'etmişti. Muhtelif makalelerve tezlerde türk kommunistlerinin etrafıyla izah etmiş olduklari bu noktai nazar, fırka programının 11 inci maddesinde atideki cumlelerle hulasa edilmiştir:

"T.K.P. milli ekalliyetlerin, Türkıyeden ayrılmak hakkı da dahil olmak üzere, mukadderatlerini bizzat tayın etmek haklarını bila-kaydü sart tanir... ... bu ekalliyetlerin emekçi kütlelerine, beu ve agalarının ve burjuvazilerinin — kısmen halk fırkasına yanaşmak ve hısmen de imperyalisme satilmak şekillerini alan — hiyanetlerini izah ile, onlari *türk emekçilerile birlikte, istismarcı sınıflara ve imperyalisme karşı mücadeleye sevkeder.*

"..... T.K.P. köylülerin ve köçebe aşiret efradının yarıderebeyi efendilerine ve reislerine esir olmaktan kurtulmaları için, bu bey ve ağalara ait erazî emlak ve hayvanatın köylülere ve aşiret efradına parasız dagıtılmasını talep eder."

Görüldüğü üzere, program mukadderatını bizzat tayin prinsipini mücerret bir tarzda kaydetmekle kalmıyor, kürtler ve Lazlar gibi en tabii ve iptidaî haklarını istimal iradesinden mahrum yaşayan köylülere ve aşiret efradına reylerini serbestce ızhar etmelerini mümkün kılacak iktisadî şeriat de te'min etmek istiyor.

(Devam edecek)

Burjuvazinin öğrenci, emekçi gençliğe verebileceği herhangi bir gelecek yoktur.

G nçliğin geleceği yığınsal savaşımda, d vrimdedir

Mercan Köklü

Burjuvazinin Türkiye gençliğine verebileceği hiçbir değerin, hiçbir geleceğin olmayışı, Gençlik Yılı'nda gençliğe *karşı* yaptığı uygulamalarla bir kez daha kanıtlanıyor.

YÖK Yasası'nın uygulaması, öğrenciler açısından tam bir felaket oldu. Ülkenin her yanında, irili ufaklı okullarda öğrenci gençlik içinde huzursuzluk büyüyor, öfke kabarıyor.

YÖK Yasası'yla, öğrencilerin, düşünmesine gerek olmayan ezberci birer yarış atı olmaları isteniyor. Yasa, öğrencilere "başarısızlık" gibi bir seçenek bile tanımıyor. Yalnızca bu ders yılı sonunda, tek ya da daha fazla dersten başarı gösteremeyecek 25 bini aşkın öğrencinin "başarısızlık" nedeniyle okuldan atılacağı bildiriliyor.

Bir öğrenci YÖK'ün eğitim temposunu şöyle özetliyor:

"Sabah şehirdeki dersten çıkıp kampüsteki derse yetişmek zorundayız. Çoğu kez yetişemiyoruz. Öğle yemeği yok, dinlenme yok, dersi özümsemek için süre yok, yarış atı gibi... Vizeler, ardından finaller, hemen ardından bütünlemeler, sonra yine vizeler, vizeler..." *(Cumhuriyet,* 22 Mart 1985)

Öte yandan tuttuğu nesnel yer nedeniyle, basında manşetlere yerleşen ek sınav hakkı konusunda burjuvazinin tutumu öğreticidir. Bir yandan Doğramacı, ek sınavın öğrenci için "zararlı" olduğunu, eğitim programına aynen devam edileceğini söylüyor. Öte yandan, HP'liler ek sınav hakkı için yasa önerisi hazırlıyor, konuyu parlamentoya yansıtıyorlar. Bunun üzerine bunalan devlet bakanı, "Gençlik Yılı olması nedeniyle bu yıl yeni bir sınav hakkı verilebilir" diye demagoji yapıyor. (*Cumhuriyet,* 11 Mart 1985)

Sorun alevlenince, Milli Eğitim ve Spor Bakanı Vehbi Dinçerler ile YÖK Başkanı Doğramacı bir toplantı yaptılar. Doğramacı, bu toplantıdan sonra da "ek sınavı sakıncalı" bulduğunu vurguladı ama ihtiyatı elden bırakmamak için, meclis böyle bir yasa çıkarırsa uygulayacaklarını da ekledi.

Yasa çıkacaktı, af çıkacaktı söylentileri içinde öğrenciler parlamentoda "lobi" oluşturmaya giriştiler, 200 metrelik imzalı dilekçe bile sundular. Öğrenciler, ümit içinde durumun açıklığa kavuşmasını beklerken, üniversite kapılarına atılan öğrencilerin listeleri asılmaya başlandı. Askerlik şubeleri de, bürokrasinin ne denli "verimli" çalıştığını göstermek için atılanları askere çağırmaya hız verdiler.

YÖK uygulaması devrimci geleneklere sahip olan gençliğimize burjuvazinin giydirmeye çalıştığı ateşten gömlektir. Bu çabayı boşa çıkaracak güç gençlikte vardır.

Öğrenci gençliğin bir diğer yakıcı sorunu harçlardır. YÖK Yasası uyarınca bu ders yılından itibaren toplanmaya başlanan harçlar, büyük miktarlar tutmakta ve taksitle ödenmektedir. Binlerce öğrenci okul harcını yılbaşından beri ödememiştir. Patlamaya yol açmasın diye kendini bir süredir geriye çekmiş bulunan hükümet ise şimdi *öğretim haracı* alanında saldırıya geçmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın *Resmi Gazete*'de yayınlanarak yürürlüğe giren bir tebliğine göre, harç borcunu ödemeyen öğrencilerin kaydı silinecektir. Ayrıca, harç borcu olan öğrenciler hakkında, öğrenciler işadamlarıymış gibi mali kovuşturma açılacak, borç faiziyle alınacaktır. Ödenmeyen borçlar için öğrencinin mal varlığı haczedilecek, açık artırmayla satılacaktır. *(Cumhuriyet,* 24.3.1985) Komik gibi geliyor ama bu öğrenci gençliğe karşı son derece *ciddi* bir saldırıdır.

Öğrenci gençliğe YÖK'ün nasıl koşullar dayattığı, yurtlarda, devletin öğrencilere verdiği kredi miktarında da görülebilir.

Devlet, o da uygun görürse, öğrenciye ayda 4500 lira kadar bir kredi vermektedir. Oysa son zamanlarda yurtların kirası 600 liradan yüzde 300'lük bir artışla 1800 liraya çıkarılmıştır. Bu kredi, bir çift ayakkabının on binlerce liraya satıldığı ülkede öğrencinin cep harçlığı bile değildir.

Yurtların durumu, öğrencilerin huzursuzluğunu hepten arttıran bir unsur olmaktadır. Yurt-Kur'un gençliğe verebildiği tek şey, "yurt" adı altında sefalet, baskı, olanaksızlık ve pislik yuvalarıdır. Yurtlar birer kışla gibidir. Öğrencilerin, sabahtan öğleden sonra geç saatlere kadar yurda girmeleri yasaktır. Ayrıca, örneğin Yurt-Kur İzmir Bölge Müdürlüğü'nün aldığı bir karara göre, odalarda müzik aleti, resim, fotoğraf, kahvaltılık, yemek malzemesi bulundurulması yasaktır. Öğrenciler belli saatler dışında "yatak odalarında"(!) elektrik yakamayacaklar, sabahları ise yataklarını "belli" bir biçimde yapacaklardır.

Eli coplu görevlilerin(!) kimlik kontrolü yaptığı bu binalarda kalmak zorunda bırakılan öğrenciler, müzik ya da kültür, sinema gösterilerini izlemek için, başında "bakıcı" bulunan bir gurup oluşturacaklar ve müdüriyetten "izin" alacaklardır.

Burjuvazinin Gençlik Yılı'nda gençliğe verdikleri yalnızca bunlardan ibaret değildir. Öğrenciye çektirilen eziyet yetmiyormuş gibi, burjuvazi bir de öğrencilerin, gençlerin "ahlakının korunması"nı kendine dert etmiştir. Ankara'da bir ANAP milletvekili önderliğinde polis ekiplerinin "makbul olmayan" gençleri sokaktan toplayıp gözaltına alma olayı daha unutulmamışken, şimdi de, Trabzon Milli Eğitim, Gençlik ve Spor Müdürlüğü'nün başı çekmesiyle polis pastane ve kafeteryaları basmış, gündüz gözüyle bu yerlerden gençleri toplamış, ailelerine "teslim etmiştir". *(Cumhuriyet,* 25-26 Mart 1985) Çok sayıda veliyi çılgına çeviren bu tutum, burjuvazinin pervasızlığını ve kaygısını açık etmektedir. Nedenini anlamak zor değildir.

Bu arada, gençliğin örgütlenmesinin önüne dikilen binbir bürokratik engele karşı öğrenci kesimde hafiften bir *başkaldırı* başlamıştır. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde bir gurup öğrencinin dernek kurma çabaları karşısında, polisin, valiliğin, fakülte yetkililerinin oynadıkları oyunlar basında sergilenmektedir.

Buraya kadar birkaç örnekle ele aldığımız gelişmeler göstermektedir ki, öğrenci gençlikte yaygın bir düş kırıklığı, öfke ve potansiyel birikmiştir. Bu birikim her geçen gün düzenin onlara tanıdığı sınırları zorlamaktadır. Burjuvazi bu durumdan büyük bir rahatsızlık duymakta, Gençlik Yılı'nda gençliğin sel olup taşmasını engellemek için binbir manevra uygulamaktadır.

Ayrıca burjuvazinin öğrenci gençliğe, emekçi gençliğe vereceği herhangi bir gelecek yoktur. O, verebileceği değerleri ve geleceği daha doğmadan tüketmiştir. Ne verdiği, nasıl bir gelecek istediği YÖK Yasası'yla, yüksek öğretimde yaşanan trajediyle ortadadır.

YÖK yırtılıp atılmadan, öğrenci gençliğin elini kolunu bağlayan eğitim sistemi kökünden değişmeden, örgütlenmenin önüne set çeken yasalar, anayasa değişmeden, bugün öğrenci yığınlarını perişan eden bu durumdan kurtulmak olanaklı değildir. *Gençliğimizin geleceği devrimci savaşımın utkusuyla bağlıdır.*